بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

أَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾

(الروم: ٣١)

"નમાઝ કાયમ કરો અને શિર્ક કરવાવાળાઓમાં ન બનો"

(સૂરએ રૂમ : ૩૨)

તોહફ-એ-નમાઝ

❖ સંપાદક ❖

મવ. શમ્સુલહક હાશિમ

મુ. પો. ચાંગા

જિ. આણંદ

(ગુજરાત-ઇન્ડિયા)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَلَا تَكُوْنُوْا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿۳۲﴾

(الرّوم : ۳۲)

"નમાઝ કાયમ કરો અને શિર્ક કરવાવાળાઓમાં ન બનો"

(સૂરએ રૂમ : ૩૨)

તોહફ-એ-નમાઝ

❖ સંપાદક ❖

મવ. શમ્સુલહક હાશિમ
મુ. પો. ચાંગા
જિ. આણંદ
(ગુજરાત-ઇન્ડિયા)

કિતાબનું નામ : તોહફ-એ-નમાઝ

સંપાદક : મવ. શમ્સુલહક હાશિમ
ચાંગા, જિ. આણંદ
મોબા.: ૯૯૨૫૫૪૨૩૨૦

આવૃત્તિ : પહેલી

પ્રત : ૨૦૦૦

પ્રકાશન વર્ષ : મુહર્રમ-૧૪૩૫ હિ. / ડિસેમ્બર-૨૦૧૩ ઈ.

મૂલ્ય : પોતે પણ અમલ કરો અને ઉમ્મતને આ પયગામ પહોંચાડો અને

આ લાભદાયી કિતાબના પ્રકાશન માટે નિમિત્ત બનેલા સૌનો ઋણ આભાર, સ્વીકાર અને હૃદયપૂર્વક આભાર.

અલ્લાહ તઆલા સૌની ખિદમતને કબૂલ ફરમાવે અને આ અમૂલ્ય સંગ્રહના ફૈઝને આમ અને તામ ફરમાવે, આમીન !

અહકર : મૌ. શમ્સુલહક હાશિમ

ક્રમ	વિષય	પેજ
	પ્રસ્તાવના	૧૦
૧	અલ્લાહ તઆલાના અહકામ	૧૩
	ફર્ઝ, ફર્ઝે ઐન, ફર્ઝે કિફાયહ	૧૩
	વાજિબ	૧૪
	સુન્નત, સુન્નતે મુઅક્કદહ, સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ,	૧૪
	મુસ્તહબ	૧૫
	હરામ	૧૫
	મકરૂહ, મકરૂહે તહરીમી, મકરૂહે તન્ઝીહી	૧૫
	મબાહ	૧૬
૨	ફર્ઝ નમાઝો	૧૬
૩	વાજિબ નમાઝો	૧૬
	વિત્રની નમાઝ	૧૬
૪	ઈદની નમાઝો	૧૬
૫	સુન્નતે મુઅક્કદહ નમાઝો	૧૭
	ફજરની બે રકા'ત સુન્નતે મુઅક્કદહ	૧૮
	તરાવીહની નમાઝ	૧૮
	જુમ્આની સુન્નતે મુઅક્કદહ	૧૯
	સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ નમાઝો	૧૯
૬	રાત–દિવસની નમાઝો એક નજરમાં	૧૯
	મુસ્તહબ નમાઝો	૨૦
૭	દરેક નમાઝોની રકા'તોનો કોઠો	૨૧
૮	નમાઝની શર્તો	૨૨
૯	નમાઝના ફર્ઝો	૨૨

ક્રમ	વિષય	પેજ
૧૦	નમાઝના વાજિબો	૨૨
૧૧	સિજદએ સહવ	૨૪
૧૨	નમાઝ પઢવાનો તરીકો	૨૪
૧૩	નમાઝના અરકાનના નામો	૨૬
૧૪	તકબીરે તશરીક	૨૮
	તકબીરે તશરીકના કલિમાત	૨૮
૧૫	સના	૨૯
	તશહહુદ	૨૯
	દુરૂદે ઈબ્રાહીમ	૩૦
	દુઆએ માષુરહ	૩૦
૧૬	નમાઝે વિત્રનો તરીકો	૩૦
	દુઆએ કુનૂત	૩૧
૧૭	સિજદએ સહવના મસ્અલા	૩૧
૧૮	નમાઝમાં ગલત તરીકાની બનતી ઘટનાઓ	૩૩
	તકબીરે તહરીમા કહેતી વખતે થતી ગલતીઓ	૩૩
	કયામની હાલતમાં થતી ગલતીઓ	૩૩
	કિરાઅતમાં થતી ગલતીઓ	૩૪
	કિરાઅતનો સહીહ તરીકો	૩૪
	રુકૂઅમાં થતી ગલતીઓ	૩૪
	રુકૂઅથી ઉઠવામાં થતી ગલતીઓ	૩૫
	સિજદામાં થતી ગલતીઓ	૩૫
	જલ્સાની થતી ગલતીઓ	૩૬
	'દાની ગલતીઓ	૩૬

ક્રમ	વિષય	પેજ
	સલામ ફેરવવામાં થતી ગલતીઓ........................	૩૬
૧૯	નમાઝના સમય........................	૩૭
	ફજરની નમાઝનો સમય........................	૩૭
	ઝોહરની નમાઝનો સમય........................	૩૭
	અસરની નમાઝનો સમય........................	૩૮
	મગરિબની નમાઝનો સમય........................	૩૮
	ઈશાની નમાઝનો સમય........................	૩૯
	તહજ્જુદની નમાઝનો સમય........................	૩૯
૨૦	મકરૂહ સમય........................	૩૯
૨૧	કઝા નમાઝનું બયાન........................	૪૦
૨૨	મુસાફિરની નમાઝ........................	૪૩
૨૩	જુમ્આની નમાઝ........................	૪૩
૨૪	જુમ્આની નમાઝ છોડવાની વઈદ........................	૪૪
૨૫	જુમ્આની નમાઝની નિય્યત........................	૪૪
૨૬	ઈદૈનની નમાઝની રીત........................	૪૫
૨૭	નમાઝે તરાવીહ........................	૪૬
૨૮	નમાઝે જનાઝહ........................	૪૭
	નમાઝે જનાઝહના ફર્ઝો........................	૪૭
	નમાઝે જનાઝહની સુન્નતો........................	૪૭
	નમાઝે જનાઝહનો તરીકો........................	૪૭
	દુઆએ જનાઝહ........................	૪૭
૨૯	ઔરતોની નમાઝનો તરીકો........................	૪૯
૩૦	નફલ નમાઝો........................	૫૦

ક્રમ	વિષય	પેજ
	તહજ્જુદની નમાઝ..................................	૫૧
	તહિય્યતુલ વુઝૂ..................................	૫૨
	તહિય્યતુલ મસ્જિદ..................................	૫૨
	નમાઝે ઈશરાક..................................	૫૨
	નમાઝે ચાશત..................................	૫૨
	સલાતુલ અવ્વાબીન..................................	૫૩
	શુક્રિયહની નમાઝ..................................	૫૩
	ઈસ્તિખારહની નમાઝ..................................	૫૩
	નમાઝે હાજત..................................	૫૪
	સલાતુત્તસ્બીહ..................................	૫૫
	નમાઝે તવબા..................................	૫૭
	મુશ્કેલી અને પરેશાની વખતની નમાઝ..................................	૫૭
	કત્લ અને ફાંસીના સમયે નમાઝની ફઝીલત..................................	૫૮
	વરસાદ માંગવાની નમાઝ..................................	૫૮
	સૂરજ અને ચાંદગ્રહણની નમાઝ..................................	૫૯
	એહરામ બાંધતી વખતની નમાઝ..................................	૬૦
૩૧	નમાઝના મુતફર્રિક મસાઈલ..................................	૬૦
	નમાઝમાં લિબાસ કેવો હોવો જોઈએ ?..................................	૬૧
	મસ્નૂન કિરાઅત, લાંબી કિરાઅત, લાંબા સિજદા કરવા.....	૬૧
	ઔરતોનું નમાઝ પઢવા મસ્જિદમાં જવું..................................	૬૨
	સફમાં ઊભા રહેવાનો હુકમ..................................	૬૩
	ઈમામ પાછળ કિરાઅત કરવી..................................	૬૩
	ફજરની નમાઝની સુન્નતો..................................	૬૩

ક્રમ	વિષય	પેજ
	સફરમાં સુન્નતો પઢવી........................	૬૩
	હોઠ બંધ રાખી કિરાઅત કરવી........................	૬૪
	નાક નીચેના વાળ સાફ કરવા........................	૬૪
	નમાઝમાં વસવસા આવવા........................	૬૪
	રકા'ત મેળવવા દોડવું........................	૬૫
	ટી.વી.વાળા રૂમમાં નમાઝ પઢવી........................	૬૫
	તહજજુદની નમાઝ પઢી સૂઈ જવું........................	૬૫
	ઈદની નમાઝ બે વખત પઢવી........................	૬૫
	નમાઝમાં મોબાઈલ બંધ કરવો........................	૬૬
	કુનૂતે નાઝિલહ........................	૬૬
	મસ્જિદમાં નાના બાળકો લઈને આવવું........................	૬૭
	શબે બરા'તમાં નફલ નમાઝો પઢવી........................	૬૭
	ઔરતો ઝોહરની નમાઝ જુમ્આ પહેલા પઢી શકે છે........	૬૭
	તરાવીહ ન પઢનારનો હુકમ........................	૬૭
	સિજદએ તિલાવત........................	૬૮
	વિત્રની નમાઝની ઈમામત........................	૬૮
	તરાવીહમાં ઊંઘ આવવી........................	૬૮
	નમાઝમાં ખુશૂઅ-ખુઝૂઅ પેદા કરો........................	૬૯
૩૨	દુઆઓ........................	૭૦
	....	૭૦
	ભૂલી જવાની તકલીફ દૂર કરવાનો ઈલાજ........................	૭૦
	જુલ્મ અને ભયાનક આફતોથી હિફાઝત અને છુટકારાની દુઆ.........	

ક્રમ	વિષય	પેજ
	બદનમાં થતા કોઈ પણ જાતના તીવ્ર દુઃખાવાને દૂર કરવાની દુઆ...........	૭૧
	રોઝીમાં વિશાળતા માટે બે ઉપાય........................	૭૧
	મોટી મુસીબતોથી હિફાઝત અને રાહતની દુઆ............	૭૨
	અધધધ સવાબ..	૭૨
	જાનમાલ અને પરિવારની હિફાઝતનો અમલ.............	૭૨
	બેહિસાબ સવાબ.....................................	૭૩
૩૩	મસ્જિદની સફાઈની અહમિય્યત........................	૭૪
૩૪	મસ્જિદમાં બદબૂદાર વસ્તુ ખાઈને ન આવો...........	૭૫
૩૫	મસ્જિદમાં ખુશ્બુની ધૂણી આપવી.......................	૭૬
૩૬	ઘરમાં મસ્જિદ બનાવો.................................	૭૭
૩૭	જરૂરી ખુલાસો..	૭૮
૩૯	નમાઝનું ટાઈમ ટેબલ રાખવું જરૂરી....................	૮૨
૩૮	મસ્જિદ આબાદ કરવાના ફઝાઈલ........................	૭૯
	મસ્જિદના આદાબ.......................................	૭૯
	મસ્જિદમાં દાખલ થવાની પાંચ સુન્નતો.....................	૮૦
	મસ્જિદમાંથી બહાર નીકળવાની પાંચ સુન્નતો............	૮૦
૩૯	નમાઝનું ટાઈમ ટેબલ..................................	૮૩
૪૦	જરૂરી મસાઈલ..	૧૦૧

નેકીઓને હલ્કી ન સમજો

નેકીની કોઈ વાતને કદાપિ હકીર (હલ્કી) ન સમજો, કારણ કે શક્ય છે કે આ નેકી જ કબૂલ થઈ જાય અને એની બરકતથી આપણી બાકી રહેલી જિંદગી પણ દુરુસ્ત થઈ જાય.

જેથી સમતોલ જઝબા (ભાવના) અને અમલની નિય્યતથી આ કિતાબનું વાંચન કરી અમલ કરો.

અને બન્નેવ જહાંનની કામિયાબી (સફળતા) પ્રાપ્ત કરવા માટે આજની અમલની દુનિયામાં નેકીઓનું ભાથું બાંધી લો. કાલની દુનિયા (આખિરત)માં નજાત માટે એ જ કામ લાગશે,

(ઈન્શાઅલ્લાહ.)

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા અમલની નેક તવફીક અતા ફરમાવે..... આમીન.

પ્રસ્તાવના

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَلَا تَكُوْنُوْا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿٣١﴾

(الرّوم: ٣١)

"નમાઝ કાયમ કરો અને શિર્ક કરવાવાળાઓમાં ન બનો."

નમાઝ એક એવી અઝીમુશ્શાન ઈબાદત છે, જેની અદાયગી તમામ નબીઓની શરીઅતમાં ફર્ઝ હતી. અલબત્ત, તેમના બંદોબસ્ત અને નિયુક્તિમાં ફર્ક હતો.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમની નુબુવ્વતના આરંભમાં બે વખતની નમાઝ ફર્ઝ હતી. એક સૂરજ નીકળવા પહેલાં અને બીજી સૂરજ ગુરૂબ થયા પછી.

હિજરતથી દોઢ વર્ષ પહેલાં હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને મેઅરાજમાં બોલાવવામાં આવ્યા ત્યારે પાંચ નમાઝો ફર્ઝ કરવામાં આવી.

(૧) ફજર, (૨) ઝોહર, (૩) અસર, (૪) મગરિબ અને (૫) ઈશા. આ પાંચેવ નમાઝો આપની ઉમ્મતને જ ખાસ ભેટ તરીકે આપવામાં આવી. પહેલી ઉમ્મતો પર એકીસાથે પાંચ નમાઝો ફર્ઝ ન હતી.

ઈન્સાનના ઈસ્લામનો આધાર નમાઝની પાબંદી પર છે. દરેક મુસ્લિમ મર્દ-ઔરત પર પાંચ વખતની નમાઝ પઢવી ફર્ઝે ઐન છે. તેની અદાયગી સૌ કોઈના ઉપર હર હાલમાં ફર્ઝ છે. (મજબૂરી- લાચારીમાં છૂટછાટના અહકામ કિતાબો વાંચીને જાણી શકાય છે.)

જે માણસ જાણીબુઝીને નમાઝના ફર્ઝનો ઈન્કાર કરે તે ઈમાનમાંથી

નીકળી જાય છે. (અલ્લાહની પનાહ)

નમાઝની અદાયગી પર શરીઅતમાં જેટલી તાકીદ કરવામાં આવી છે, તેટલી બીજા હુકમો માટે નથી.

નમાઝ ન પઢનાર અલ્લાહ તઆલાની નજરમાં ગુનેહગાર અને નાફરમાન છે. અને નમાઝ ન પઢવી એ ગુનાહે કબીરાનું કૃત્ય છે.

(દુર્રે મુખ્તાર : જિલ્દ : ૧, પેજ : ૯)

નમાઝને પાબંદીથી અદા કરનાર માટે કુર્આન મજીદ અને હદીસ શરીફમાં દીન–દુનિયાના મહાન ફાયદાઓનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

તેમજ નમાઝમાં સુસ્તી કરનારાઓ તથા ન પઢનારાઓ માટે જબરદસ્ત વઈદો અને દુનિયા–આખિરતના વબાલો–અઝાબોની ધમકીઓનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

મુસલમાનો પર ઈમાનની બરકતથી સૌ પ્રથમ ઈબાદતમાં નમાઝનો હુકમ લાગુ પડે છે, જેની તાકીદ કુર્આને મજીદમાં લગભગ પાંચ સો જગ્યાએ વર્ણન કરવામાં આવી છે. નમાઝને હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ પોતાની આંખોની ઠંડક અને દીનનો અહમ સુતૂન (સ્તંભ) ફરમાવ્યો છે.

હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) માસૂમ–બેગુનાહ હોવા છતાં એટલી નમાઝ અદા ફરમાવતા હતા કે તેમના પગ મુબારક પર વરમ–સોજા આવી જતા.

આજકાલ આપણી હાલત નમાઝ અદા કરવા બાબતે ઘણી ચિંતાજનક બની ગઈ છે.

એશો–આરામ અને સગવડભર્યું જીવન હોવા છતાં ખોટા બહાના બતાવી નમાઝની અદાયગીમાં સુસ્તી કરી નમાઝના ફર્ઝને છોડવામાં આવે છે.

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ ! આજે પણ એવા દીનદાર ભાઈઓ-બહેનો છે, જેમની ઈચ્છા એવી હોય છે કે આપણી નમાઝ જેવી મહાન ઈબાદત કેવી રીતે સહીહ થઈ જાય.તેમની ચાહત એવી હોય છે કે કોઈ એવી કિતાબ હાથ લાગે જેમાં ટૂંકમાં નમાઝોની ફઝીલત, નમાઝોના વિગતવાર નામો અને તેને અદા કરવાનો સમય દર્શાવ્યો હોય, જેથી તેનું વાંચન કરી નમાઝને અલ્લાહ તઆલાના હુકમ અને પ્યારા નબી હુઝૂરે કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ના સુન્નત તરીકા મુજબ અદા કરી દીન-દુનિયાની કામિયાબીઓ-ભલાઈઓ અને બરકતો હાસિલ કરી શકે.

માટે અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસો કરી શયતાનથી પનાહ માંગી નાચીઝે પોતાની યથાશકિત પ્રમાણે એક નાનકડી કિતાબ જેનું નામ **"તોહફ-એ-નમાઝ"** છે, જે આપના મુબારક હાથોમાં છે, તૈયાર કરી છે.

અલ્લાહ તઆલા આ ખિદમતને કબૂલ ફરમાવે, અને તેનો ફાયદો પૂરી ઉમ્મતને આમ અને તામ ફરમાવે તથા મારા મા-બાપ અને વડીલો-બુઝુર્ગો અને મારા વહાલા-પ્યારા ઉસ્તાદો, દોસ્તો અને પૂરી ઉમ્મતે મુસ્લિમહ માટે સદકએ જારિયહ બનાવે, આમીન.

વસ્સલામ,

અહકર : **મૌ. શમ્સુલહક હાશિમ**

ચાંગા, જિ. આણંદ

(૧) અલ્લાહતઆલાના અહકામ

માનવજગતને પોતના પાલનહારની રઝામંદી પ્રાપ્ત કરવાનો સાચો અને સીધો–સરળ માર્ગ બતાવવો એ ફક્ત ઈસ્લામ ધર્મની જ ખૂબી છે. માટે દરેક માનવીએ પોતાના જીવનની દરેક પળ ઈસ્લામના હુકમને આધિન ગુજારવી ખૂબ જ જરૂરી છે.

ઈમાની જિંદગીમાં ઈબાદતનો પહેલો દરજ્જો નમાઝનો છે.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાવે છે કે, જે વ્યક્તિ નમાઝ ન પઢે તે બીજા કામોને સહીહ અને મુકમ્મલ કેવી રીતે અંજામ આપી શકશે ?

ઈબાદતના અહકામના ઘણા પ્રકાર છે, જેમાં અલ્લાહ તઆલાના અહકામની આઠ સૂરતો (પ્રકાર) છે :

(૧) ફર્ઝ, (૨) વાજિબ, (૩) સુન્નત, (૪) મુસ્તહબ, (૫) હરામ, (૬) મકરૂહે તહરીમી, (૭) મકરૂહે તન્ઝીહી અને (૮) મબાહ (જાઈઝ.)

તફસીલ :

(૧) **ફર્ઝ :** જે અમલ દલીલે કત્ઈ (કુર્આન મજીદ)ના હુકમથી સાબિત હોય તેને ફર્ઝ કહેવાય છે.

ફર્ઝ હુકમના બે પ્રકાર છે :

(૧) ફર્ઝે ઐન અને (૨) ફર્ઝે કિફાયહ.

ફર્ઝે ઐન : તે અમલને કહેવાય છે, જે કુર્આન મજીદની દલીલથી સાબિત હોય. તેના ઉપર અમલ કરવો લાઝિમ અને ફર્ઝ છે. તેનો ઈન્કાર કરનાર કાફિર છે. અલબત્ત, ફર્ઝને માને અને અમલ ન કરે તો તે ફાસિક અને ગુમરાહ છે.

મજબૂરી વિના અમલ ન કરનાર ફાસિક અને ગુનેહગાર છે. ફર્ઝ હુકમને હલકો સમજી અમલ ન કરનાર હિદાયતથી ભટકેલો ગુમરાહ છે.

ફર્ઝે ઐન અમલ –જેમ કે નમાઝ, રોઝા વિગેરે.

ફર્ઝે કિફાયહ :

તે અમલને કહેવાય છે કે તેના ઉપર એક–બે માણસો પણ અમલ કરી લે તો બધા તરફથી તે અદા થઈ જાય છે. જેમ કે જનાઝાની નમાઝ અને એ'તિકાફ. તેનો હુકમ એવો છે કે વસતિવાળાઓમાંથી એકાદ–બે માણસોનું અદા કરવું જરૂરી છે. અગર કોઈ પણ તે હુકમ અદા ન કરે તો બધા જ વસતિવાળાઓ ગુનેહગાર થશે.

(૨) વાજિબ :

તે અમલને કહેવાય છે જે જન્ની દલીલ એટલે હદીસથી સાબિત હોય. જેમ કે નમાઝે વિત્ર, કુરબાની અને બંન્નેવ ઈદોની નમાઝ. તેનો હુકમ એ છે કે તેના ઉપર અમલ કરવો વાજિબ છે. વગર કારણે છોડનાર અઝાબનો મુસ્તહિક થશે. વાજિબનો ઈન્કાર કરનાર ફાસિક છે, કાફિર નથી.

(૩) સુન્નત : સુન્નતના બે પ્રકાર છે :

(૧) સુન્નતે મુઅક્કદહ અને (૨) સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ.

સુન્નતે મુઅક્કદહ :

તે અમલને કહેવાય છે, જેના ઉપર હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ પાબંદી કરી હોય. ઉજર (કારણ) વિના તે અમલને છોડયો ન હોય અને તેના છોડવા પર નારાજગી વ્યક્ત કરી હોય.

સુન્નતે મુઅક્કદહ પર અમલ કરવો જરૂરી છે. વગર મજબૂરીએ લગાતાર છોડવાથી ગુનો થાય છે. કોઈ વખત ફરિશ્તાઓ પણ મલામત કરે છે.

સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ :

તે અમલને કહેવાય છે, જેના ઉપર હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ

અલયહિ વ સલ્લમ)એ અકસર પાબંદી કરી હોય, પરંતુ અમુક અમુક સમયે વગર મજબૂરીએ પણ અમલ છોડયો હોય. તેને અદા કરવામાં મુસ્તહબથી વધારે સવાબ મળે છે. તેના ઉપર અમલ ન કરવાથીકોઈ ગુનો થતો નથી.

મુસ્તહબ :

તે અમલને કહેવાય છે, જેના ઉપર હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ કોઈ વાર અમલ કર્યો હોય અને અમલ ન પણ કર્યો પણ હોય. મુસ્તહબ અમલવાળું કાર્ય કરવામાં સવાબ મળે છે અને ન કરવામાં કોઈ ગુનો થતો નથી.

હરામ :

તે અમલને કહેવાય છે, જેનું હરામ હોવું દલીલે કત્ઈ યાને કુર્આને મજીદના હુકમથી સાબિત હોય, અને તે હરામ કામ કરનાર ફાસિક ગણાશે, અને તેના હરામ હોવાનો ઈન્કાર કરનાર ફર્ઝ અમલની માફક કાફિર ગણાશે.

મકરૂહ :

તે અમલને કહેવાય છે, જેને કરવાથી હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ નારાજગી વ્યક્ત કરી હોય.

મકરૂહ અમલના બે પ્રકાર છે :

મકરૂહે તહરીમી :

તે અમલને કહેવાય છે, જેની કરાહત (બુરું હોવું) દલીલે જન્ની એટલે કે હદીસ શરીફથી સાબિત હોય, જેમ કે નમાઝમાં આંગળીઓના તડાકા ફોડવા. આવા અમલથી બચવું જરૂરી છે અને તેનો ઈનકાર કરનાર ફાસિક અને ગુનેહગાર છે. અલબત્ત, કાફિર ગણાશે નહિ, પરંતુ તેને કરનારની પકડ થશે.

(૭) મકરૂહે તન્ઝીહી :

તે અમલને કહેવાય છે, જેના ઉપર અમલ કરનારની હુઝૂર નબીએ કરીમ

(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ નારાજગી વ્યક્ત કરી હોય. તેના ઉપર અમલ ન કરવો જોઈએ, બલકે તેને છોડવામાં જ સવાબ છે.

(૮) મબાહ :

તે અમલને કહેવાય છે, જે કોઈ મજબૂરીના કારણે જાઈઝ કરવામાં આવ્યો હોય. જેમ કે સખ્ત મિજાઝ શવહરની પત્નીએ રોઝાની હાલતમાં ખાણું પકાવતા નમક ચાખી લેવું. આમ કરવામાં સવાબ પણ નથી કે અઝાબ પણ નથી. (તા'લીમુલ ઈસ્લામ)

ઉપર જણાવેલી અલ્લાહના અહકામની આઠ વ્યાખ્યાઓ યાદ કરી લેવામાં આવે તો પછી બીજા મસ્અલાઓ સમજવા આસાન બનશે, કારણ કે શરીઅતના હુકમોમાં આ જ શબ્દોનો વારંવાર ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

(૨) ફર્ઝ નમાઝો :

જે નમાઝોને પઢવાનો અલ્લાહ તઆલાએ હુકમ કર્યો છે તે રાત-દિવસમાં પાંચ નમાઝો ફર્ઝ છે :

(૧) ફજર, (૨) ઝોહર, (૩) અસર, (૪) મગરિબ અને (૫) ઈશા.

(3) વાજિબ નમાઝો :

(૧) વિત્ર નમાઝ (૨) ઈદુલ ફિત્રની નમાઝ અને (૩) ઈદુલ અદહાની નમાઝ.

વિત્રની નમાઝ : વિત્રની નમાઝ વાજિબ છે. તેની અહમિયત ફર્ઝ નમાઝ બરાબર છે. તેને છોડી દેવાથી ગુનો થાય છે. કદાચ છૂટી જાય તો મોકો મળે કે તરત જ કઝા કરવી જોઈએ.

(૪) ઈદની નમાઝો :

અગર કોઈની ઈદની નમાઝ છૂટી જાય તો હવે તે શખ્સ ઈદની નમાઝ

પઢી શકતો નથી, કારણ કે ઈદની નમાઝ જમાઅત સાથે પઢવી જરૂરી છે. તેણે ઈદની નમાઝ કઝા કરવી નહિ.

હા, થોડા લોકોની ઈદની નમાઝ જમાઅત સાથે છૂટી ગઈ તો તે બધા લોકો ઉપર ભેગા મળી ઈદની નમાઝ પઢવી વાજિબ છે.

અગર કોઈ કારણસર ઈદની નમાઝ પઢી શકાય એમ ન હોય તો ઈદુલ ફિત્રની નમાઝ બીજે દિવસે અને ઈદુલ અદહાની નમાઝ બારમા ચાંદ સુધી પઢી શકાય છે.

ઈદુલ અદહાની નમાઝ વગર કારણે બારમા ચાંદ સુધી લેટ કરવી—મોડું કરવું મકરૂહ છે.

ઈદુલ ફિત્રની નમાઝ વિના કારણે બીજે દિવસે અદા કરશે તો નમાઝ અદા થશે નહિ.

મજબૂરીના કારણો :

(૧) કોઈ કારણસર ઈમામ નમાઝ પઢાવવા આવ્યા ન હોય અને બીજો ઈમામ પણ ન બની શકે.

(૨) સખત વરસાદ પડતો હોય.

(૩) ઈદના ચાંદની તહકીક ન થઈ શકે અને ઝવાલ પછી ઈદનો ચાંદ સાબિત થાય. (બેહિશ્તી ઝેવર : ૮—૩૩)

(૫) સુન્નતે મુઅક્કદહ નમાઝો :

જે સુન્નતે મુઅક્કદહ નમાઝો પઢવી જરૂરી છે, રાત—દિવસમાં એવી બાર રકા'ત સુન્નત નમાઝો છે :

ફજરના ફર્ઝ પહેલા : બે રકા'ત,

ઝોહર પહેલા ચાર રકા'ત અને ફર્ઝ પછી બે રકા'ત,

મગરિબની ફર્ઝ નમાઝ પછી બે રકા'ત અને

ઈશાની ફર્ઝ નમાઝ પછી બે રકા'ત.

આ નમાઝો સુન્નતે મુઅક્કદહ છે. મજબૂરી અથવા કારણ વગર તેને છોડી દેવાથી ગુનેહગાર થશે. (બેહિશ્તી ઝેવર : ૧૨૦)

ફજરની બે રકા'ત સુન્નતે મુઅક્કદહ :

ફજરની ફર્ઝ નમાઝ પહેલાં બે રકા'ત સુન્નતે મુઅક્કદહ પઢવી જરૂરી છે. હદીસ શરીફમાં તેની ખૂબ તાકીદ બયાન કરવામાં આવી છે. તેને કદાપિ ન છોડો.

અગર મોડું થવાથી ફકત ફર્ઝ નમાઝ પઢી શકાય તેટલો સમય બાકી હોય અથવા ફર્ઝ જમાઅત ચાલુ હોય અને જમાઅત છૂટી જવાનો ભય હોય તો ફર્ઝ પઢી લે. પછી સૂરજ ઉગી ગયા પછી ઈશરાકના સમયે સુન્નતેની બે રકા'ત કઝા કરી લે.

ઝોહરની ફર્ઝ નમાઝ જમાઅત ઊભી થવાથી સુન્નતે મુઅક્કદહ ન પઢી શકયા હોય તો ફર્ઝ નમાઝ પઢયા પછી બે રકા'ત સુન્નતે મુઅક્કદહ પછી છૂટેલી ચાર રકાત અદા કરવી જરૂરી છે. વગર મજબૂરીએ છોડવાથી ગુનો થશે. (બેહિશ્તી ઝેવર –૧૧૯)

તરાવીહની નમાઝ :

રમઝાનમાં નમાઝે તરાવીહ પઢવી સુન્નતે મુઅક્કદહ છે. મર્દો માટે પણ અને ઔરતો માટે પણ. (દુર્રે મુખ્તાર)

મર્દો જમાઅત સાથે તરાવીહની નમાઝ અદા કરે અને ઔરતો ઘરમાં તરાવીહની નમાઝ અદા કરે.

ઔરતો તરાવીહ જમાઅત વગર ઘરમાં અલગ અલગ પઢે. ઘણી ઔરતો તરાવીહ પઢતી નથી, તેમણે હરગિઝ તરાવીહ છોડવી ન જોઈએ. વગર કારણે છોડી દઈ અને તરાવીહ ન પઢવી એ ગુનો છે. (વધુ તફસીલ માટે

જુઓ-પેજ ~~૨૬~~) ૪૯) (બેહિશ્તી ઝેવર-૧૧૯)

જુમ્અહની સુન્નતે મુઅક્કદહ :

જુમ્અહના ફર્ઝ પહેલા ચાર રકા'ત, ફર્ઝ નમાઝ પછી ચાર રકા'ત સુન્નતે મુઅક્કદહ, પછી બે રકા'ત સુન્નતે મુઅક્કદહ છે.

સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ નમાઝો :

અસરની ફર્ઝ નમાઝ પહેલાં ચાર રકા'ત સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ છે. અગર કોઈ ન પઢે તો ગુનેહગાર થશે નહિ.

ઈશાની ફર્ઝ નમાઝ પહેલાં ચાર રકા'ત સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ છે. અગર કોઈ પઢશે તો તેની ઘણી જ ફઝીલત છે. (બેહિશ્તી ઝેવર : ૧૧૯)

ફઝીલત : જેણે અસરના ફર્ઝ પહેલાં ચાર રકા'ત સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ પઢી તો અલ્લાહ તઆલા તેના ઉપર દોઝખની આગ હરામ કરી દેશે.

મતલબ કે આ નમાઝને હંમેશા પઢવાથી નેકી કરવાનો શોખ અને ગુનાહથી બચવાની તૌફીક થશે અને તેની બરકતથી જહન્નમથી છુટકારો મળશે.

હદીસ શરીફમાં છે કે, અલ્લાહ તઆલા રહમ કરે તે મર્દ અને તે ઓરત પર કે જેણે અસરના ફર્ઝ પહેલાં ચાર રકા'ત સુન્નતે ગેર મુઅક્કદહ નમાઝ પઢી. (ઈમામ સુયૂતી (રહ.) (બેહિશ્તી ઝેવર : ૧૬૦)

(૬) રાત-દિવસની નમાઝો એક નજરમાં :

ફર્ઝ નમાઝો :

ફર્ઝ નમાઝોની રકા'તો રાત–દિવસમાં જુમ્આના દિવસે પંદર અને બીજા દિવસોમાં સત્તર રકા'તો છે. બે રકા'ત ફજરમાં, ચાર રકા'ત ઝોહરમાં, ચાર રકા'ત અસરમાં, ત્રણ રકા'ત મગરિબમાં, અને ચાર રકા'ત ઈશામાં.

જુમ્આના દિવસે ઝોહરની ચાર ફર્ઝ રકા'તોને બદલે જુમ્આની બે રકા'ત

પઢવામાં આવે છે. આ બધી નમાઝો ફર્ઝે ઐન છે અને જનાઝાની નમાઝ ફર્ઝે કિફાયહ છે.

વાજિબ નમાઝો :

ત્રણ નમાઝો વાજિબ છે : (૧) વિત્રની નમાઝ, (૨) ઈદુલ ફિત્રની નમાઝ અને (૩) ઈદુલ અદહાની નમાઝ.

વિત્રની નમાઝ ઈશા પછી પઢવામાં આવે છે, અને બંન્નેવ ઈદોની બબ્બે રકા'ત નમાઝ વર્ષમાં એક વખત ઈદના દિવસે પઢવામાં આવે છે.

જો નમાઝની મન્નત માની હોય તો તે પઢવી પણ વાજિબ છે.

દરેક નફલ નમાઝ શરૂ કર્યા પછી તેને પૂરી કરવી વાજિબ છે.

એટલે કે નફલ નમાઝ શરૂ કર્યા પછી તૂટી જાય તો તેની કઝા કરવી જરૂરી છે.

સુન્નત નમાઝો :

ફજરના ફર્ઝ પહેલાં બે રકા'ત, ઝોહરના ફર્ઝ પહેલાં ચાર રકા'ત, અને ફર્ઝ પછી બે રકા'ત, મગરિબમાં ફર્ઝ પછી બે રકા'ત અને ઈશામાં ફર્ઝ પછી બે રકા'ત.

તહજ્જુદની નમાઝ, તહિય્યતુલ મસ્જિદ, તરાવીહની વીસ રકા'ત, એહરામ બાંધતા પહેલાં બે રકા'ત, સૂર્યગ્રહણની બે રકા'ત અને ચંદ્રગ્રહણમાં બે રકા'ત—આ બધી નમાઝો સુન્નત છે.

મુસ્તહબ નમાઝો :

વિત્રની બે રકા'ત, વુઝૂ કર્યા પછી તહિય્યતુલ વુઝૂની બે રકા'ત, સફરમાં જતાં બે રકા'ત, અવ્વાબીનની છ રકા'ત, સલાતુત્તસ્બીહની ચાર રકા'ત, તવબાની બે રકા'ત, નમાઝે કત્લ યાને કતલ થતાં અથવા ફાંસી પર ચઢતા પહેલાં બે રકા'ત—આ બધી નમાઝો મુસ્તહબ છે.

(૭) દરેક નમાઝની રકા'તોનો કોઠો

નમાઝોના નામ	સુન્નતે ગેર મુ. ફર્ઝ પહેલાં	સુન્નતે મુઅક્ક. ફર્ઝ પહેલાં	ફર્ઝો	સુન્નતે મુઅક. ફર્ઝ પછી	નફલ નમાઝ	વાજિબ નમાઝ	કુલ
ફજર		૨	૨				૦૪
ઝોહર		૪	૪	૨	૨		૧૨
અસર	૪		૪				૦૮
મગરિબ			૩	૨	૨		૦૭
ઈશા	૪		૪	૨	૨	૩	૧૭
જુમ્અહ		૪	૨	૪+૨	૨		૧૪
તરાવીહ		૨૦					૨૦
તહિય્યતુલ વુઝૂ							
તહિય્યતુલ મસ્જિદ							
ઈદુલ ફિત્ર			૨				૨
ઈદે અદહા			૨				૨
ઈશ્રાક					૨ થી ૪		
ચાશ્ત					૨ થી ૪		
અવ્વાબીન					૬		
તહજ્જુદ					૪ થી ૧૨		
સલાતુત્તસ્બીહ					૪		૪
ઈસ્તિખારહ					૨		૨
તૌબાની નમાઝ					૨		૨
કત્લની નમાઝ					૨		૨
સલાતુલ હાજત					૨		૨
ઈસ્તિસ્કા નમાઝ					૨		૨
ચંદ્રગ્રહણની ,,					૨		૨
સૂરજગ્રહણ ,,					૨		૨
કસર નમાઝ	ઝોહર, અસર, ઈશાના ચાર ફર્ઝોના બદલે ફકત બે ફર્ઝ પઢાય છે.						
ફકત નફલ નમાઝ	મરજી મુજબ						
જનાઝાની નમાઝ	આ નમાઝમાં રકાત હોતી નથી, ફકત ચારતકબીરો હોય છે. પછી નમાઝ સલામ ફેરવાય છે.						

(૮) નમાઝની શર્તો :

નમાઝ શરૂ કરતાં પહેલાં સાત શર્તો પૂરી કરવી જરૂરી છે :

(૧) બદનનું પાક હોવું, (૨) કપડાંનું પાક હોવું, (૩) જગાનું પાક હોવું, (૪) સતરનું છુપાવવું, (૫) નમાઝનો વખત હોવો, (૬) કિબ્લા તરફ મોં કરવું અને (૭) નમાઝની નિય્યત કરવી.

આ શર્તોમાંથી જો કોઈ (એકાદ) શર્ત (પણ) છૂટી જશે તો નમાઝ થશે નહિ.

(૯) નમાઝના ફર્ઝો :

નમાઝના સાત ફર્ઝો છે :

(૧) તકબીરે તહરીમા કહેવી. (૨) ફર્ઝ અને વિત્રની નમાઝમાં કિયામ કરવો–ઊભા રહેવું, (૩) ફર્ઝોની પહેલી બે રકા'ત તથા વિત્ર અને નફલની દરેક રકા'તમાં કિરા'ત અર્થાત્ કુર્આન મજીદ પઢવું. (એક આયતની મિકદાર પઢવું ફર્ઝ છે.) (૪) રુકૂઅ કરવું. (૫) બૂંને સિજદા કરવા. (૬) કઅ્દએ અખીરહ અર્થાત્ નમાઝના અંતે "અત્તહિય્યાત" પઢાય એટલી વાર બેસવું) (૭) પોતાના ઈરાદાથી નમાઝ પૂરી કરવી. આ ફર્ઝોમાં કોઈ ફર્ઝ છુટી જશે તો નમાઝ થશે નહિ.

(૧૦) નમાઝનાં વાજિબો :

નમાઝમાં (૧૪) વાજિબ છે :

(૧) ફર્ઝ નમાઝની પહેલી બે રકા'તોમાં તથા વાજિબ, સુન્નત અને નફલ નમાઝોની દરેક રકા'તમાં સૂરએ ફાતિહા પઢવી. તથા બીજી કોઈ સૂરત અથવા નાની ત્રણ આયતો અથવા કોઈ મોટી આયત પઢવી વાજિબ છે.

(૨) ફર્ઝ નમાઝોની ત્રીજી અને ચોથી રકા'ત સિવાય તમામ નમાઝોની દરેક

રકા'તોમાં સૂરએ ફાતિહા પઢવી વાજિબ છે.

(૩) સૂરએ ફાતિહાને સૂરત પહેલાં પઢવી.

(૪) કયામ, કિરા'ત, રુકૂઅ, કૌમા, સિજદા, જલ્સા અને કાઈદહ વગેરેમાં તરતીબ (ક્રમ) કાયમ રાખવી.

(૫) કવમહ કરવો અર્થાત્ રુકૂઅથી ઊઠીને સીધા ઊભા થવું.

(૬) જલ્સહ કરવો અર્થાત્ બેઉ સિજદાઓ વચ્ચે સીધા બેસી જવું.

(૭) તઅ્દીલે અરકાન કરવું એટલે કે દરેક રુકનને ઈત્મીનનાથી– સંતોષ–પૂર્વક સારી રીતે અદા કરવા.

(૮) કઅ્દએ ઊલા–પહેલો કઅ્દહ કરવો. (અર્થાત્ ત્રણ અને ચાર રકા'તવાળી નમાઝમાં બે રકા'તો પછી તશહ્હુદ પઢી શકાય એટલો સમય બેસવું).

(૯) બંને કા'દાઓમાં તશહ્હુદ (અત્તહિય્યાત) પઢવું અથવા તશહ્હુદ પઢવાની મિકદાર બેસવું.

(૧૦) ઈમામે ફજર, મગરિબ, ઈશા, જુમ્આ, બન્નેવ ઈદો, તરાવીહ અને રમઝાન શરીફના વિત્રમાં અવાજથી કિરા'ત કરવી.

(૧૧) ઝોહર, અસર તથા રમઝાન સિવાય વિત્ર અને સુન્નતે મુઅક્કદહ તથા ગેર મુઅક્કદહ વગેરે નમાઝોમાં આહિસ્તા–ધીમેથી કિરા'ત કરવી.

(૧૨) વિત્રની નમાઝમાં કુનૂત પઢતાં પહેલાં તકબીર કહેવી અને દુઆએ કુનૂત પઢવું.

(૧૩) બંને ઈદોની નમાઝોમાં છ વધારાની તકબીરો કહેવી.

(૧૪) 'સલામ'ના શબ્દો (અસ્સલામુ અલયકુમ વ રહમતુલ્લાહ) કહી નમાઝથી અલગ થવું.

કોઈ પણ વાજિબ ભૂલથી છૂટી જાય તો સિજદએ સહ્વ કરવાથી નમાઝ

દુરુસ્ત થઈ જશે. જો જાણીબુઝીને વાજિબ છોડશે તો નમાઝ થશે નહિ અને નમાઝને ફરીથી દોહરાવવી પડશે.

(૧૧) સિજદએ સહ્વ :

આખરી કા'દામાં તશહ્હુદ પઢી અથવા એટલી વાર બેસી જમણી તરફ એક સલામ ફેરવી અલ્લાહુ અકબર કહી બે સિજદા કરો. પછી આખરી કાએદા કરો. પછી તશહહુદ, દુરૂદ શરીફ અને દુઆ પઢી બંન્ને તરફ સલામ ફેરવી દેવી. સિજદએ સહ્વના વિગતવાર મસ્અલા પેજ ૩૧ માં જુઓ.

(૧૨) નમાઝ પઢવાનો તરીકો :

(૧) નમાઝ પહેલાની જે શર્તો અગાઉ વર્ણન કરી છે તે પૂરી કરી જે નમાઝ પઢવી હોય તેની નિય્યત કરે.

(૨) ત્યાર પછી તકબીરે તહરીમા "અલ્લાહુ અકબર" કહે.

(૩) સના પઢવી.

(૪) અઊઝુ બિલ્લાહ પૂરી પઢવી.

(૫) બિસ્મિલ્લાહ પૂરી પઢવી.

(૬) (ફર્ઝ નમાઝની ત્રીજી અને ચોથી રકા'તમાં માત્ર) સૂરએ ફાતિહા પઢવી.

(૭) આમીન કહેવી.

(૮) પછી કોઈ સૂરત પઢવી.

(૯) તકબીર કહી રુકૂઅ કરવું.

(૧૦) રુકૂઅમાં **"સુબ્હાન રબ્બિયલ અઝીમ"** પઢે.

(૧૧) **''સમિઅલ્લાહુ લિમન્ હમિદહ''** કહી કવમહ કરે. પછી '**'રબ્બના લકલ હમ્દ''** કહે.

(૧૨) અલ્લાહુ અકબર કહી સિજદો કરે,

(૧૩) સિજદામાં **"સુબ્હા-ન રબ્બિયલ આ'લા"** પઢે.

(૧૪) એવી જ રીતે બીજી રકા'ત પણ પૂરી કરે.

(૧૫) બીજો સિજદહ કરી અલ્લાહુ અકબર કહી ઊભા થઈ જવું.

(૧૬) અગર ત્રણ અથવા ચાર રકા'તવાળી નમાઝ હોય તો પહેલો કાએદો કરે.

(૧૭) કાએદામાં તશહ્હુદ પઢે અને તશહ્હુદમાં **'અશહદુ અંલ્લા ઈલા-હ'** પર જમણા હાથની મોટી આંગળી (શહાદતની આંગળી) ઊંચી કરે.

(૧૮) 'ઈલ્લલ્લાહ' પર આંગળી મૂકી દે.

(૧૯) એવી રીતે બે રકા'ત પૂરી કરે.

(૨૦) છેલ્લા કા'દામાં તશહ્હુદ પઢે અને એવી જ રીતે શહાદતની આંગળી ઉઠાવે.

(૨૧) દુરૂદે ઈબ્રાહીમ પઢે.

(૨૨) દુઆએ માષૂરહ પઢે.

(૨૩) પ્રથમ જમણી તરફ અને પછી ડાબી તરફ સલામ ફેરવી નમાઝ પૂરી કરે.

મસ્અલહ : અગર ચાર રકા'તવાળી નમાઝ હોય તો બે રકા'તમાં અથવા ત્રણ રકા'તવાળી ફર્ઝ નમાઝ હોય તો છેલ્લી એક રકા'તમાં સૂરએ ફાતિહા પઢે. કોઈ સૂરત મેળવે નહિ.

અગર વિત્ર નમાઝ પઢતા હોય તો બે રકા'ત પૂરી કરી ત્રીજી રકા'તમાં અલ્હમ્દુ શરીફ તથા સૂરત પઢયા પછી દુઆએ કુનૂત પઢવા માટે હાથ ઉઠાવી અલ્લાહુ અકબર કહી હાથ બાંધી ઊભા ઊભા દુઆએ કુનૂત પઢે. પછી રુકૂઅની તકબીર કહી રુકૂઅ કરે.

(૧૩) નમાઝના અરકાનના નામો :

(૧) તકબીરે તહરીમા :

નમાઝ પઢવા માટે ઊભા રહી નમાઝની નિય્યત કરી અલ્લાહુ અકબર કહેવાને તકબીરે તહરીમા કહે છે.

તકબીરે તહરીમા કહેતી વખતે ફર્ઝ અને વાજિબ નમાઝ હોય તો સીધા ઊભા રહેવું શર્ત છે.

(૨) કયામ :

કયામમાં એટલા સીધા ઊભા રહેવું કે ઘૂંટણ સુધી હાથ ન પહોંચે અને કમસે કમ ત્રણ આયતો પઢી શકે એટલી વાર ઊભા રહેવું ફર્ઝ છે.

ફર્ઝ, વાજિબ નમાઝમાં કયામ ફર્ઝ છે, નફલ નમાઝમાં કયામ કરવો ફર્ઝ નથી. નફલ નમાઝ મજબૂરી વગર પણ બેસીને પઢી શકાય છે.

હા, ફર્ઝ અને વાજિબ નમાઝો વગર મજબૂરીએ બેસીને પઢવી જાઈઝ નથી.

(૩) કિરાઅત :

નમાઝમાં અલ્હમ્દુ શરીફ પછી ત્રણ નાની સૂરતો અથવા એક મોટી આયત પઢવાને કિરાઅત કહે છે.

(૪) રુકૂઅ :

રુકૂઅમાં એટલા ઝૂંકી જવું કે ઘૂંટણ સારી રીતે પકડી શકે, જે ફર્ઝ છે.

(૫) કવમહ :

રુકૂઅથી સીધા ઊભા થવાને કવમહ કહે છે. તે પણ વાજિબ છે.

(૬) સિજદહ :

સિજદહમાં જમીન પર માથું ટેકવવું અને નાકની સખ્ત હાડકી જમીન

પર મૂકવાને સિજદહ કહે છે, જે ફર્ઝ છે.

ફક્ત માથું મૂકી સિજદહ કરવો મકરૂહ છે. ફક્ત નાક જમીન પર મૂકવાથી સિજદો થશે નહિ. (મા'ઝૂર માટે જાઈઝ છે.)

(૭) જલ્સહ :

બે સિજદાના વચમાં એટલી વાર બેસવું કે જેમાં ખૂબ ઈત્મીનાન અને સુકૂન થઈ જાય તેને જલ્સહ કરવો કહે છે, જે વાજિબ છે.

(૮) કઅદએ ઊલા :

બે રકા'ત પઢી અત્તહિય્યાત પઢવા માટે બેસવાને કાએદએ ઊલા કહે છે, જે વાજિબ છે.

(૯) કઅદએ અખીરહ :

ત્રણ અથવા ચાર રકા'તવાળી નમાઝમાં ત્રીજી અથવા ચોથી રકા'તમાં પૂરી અત્તહિય્યાત પઢવા માટે બેસવાને કઅદએ અખીરહ કહે છે. કાએદએ અખીરહ ફર્ઝ છે.

(૧૦) તઅદીલે અરકાન :

કયામ, કિરાઅત, કવમહ, રુકૂઅ અને સિજદહ વગેરે અદા કરતી વખતે શરીરના બધા જ અવયવોને સહી હાલત પર રાખી અરકાનને અદા કરવાને તઅદીલે અરકાન કહે છે, જે વાજિબ છે.

(૧૧) રકા'ત :

તકબીરે તહરીમા, કિયામ, કિરાઅત, રુકૂઅ, કવમહ, બન્નેવ સિજદા અને જલ્સહ--આ બધા અરકાનને સંપૂર્ણ રીતે અદા કરવાને એક રકા'ત કહેવાય છે.

એવી જ રીતે બીજી વખત આ પ્રમાણે અરકાન અદા કરે તો બે રકા'ત થશે. અગર બે રકા'તવાળી નમાઝ હોય તો કઅદએ અખીરહ થશે, જે ફર્ઝ

છે. અગર ત્રણ યા ચાર રકા'તવાળી નમાઝ હશે તો પહેલો કઅદહ ગણાશે, જે વાજિબ થશે.

(૧૨) મા'ઝૂર :

જેને એવી બીમારી લાગુ હોય કે જે દૂર કરવી અશક્ય હોય અને થોડો સમય પણ પાક રહેવાનો ટાઈમ ન મળતો હોય કે વુઝૂ કરી નમાઝ અદા કરી શકે, તે મા'ઝૂર છે. જેમ કે પેશાબના ટીપા ટપકવાની બીમારી યા નસકોરી ફૂટવાની બીમારી વગેરે.

(૧૩) નમાઝની જમાઅત :

બે અથવા તેથી વધુ સંખ્યામાં ભેગા મળી નમાઝ અદા કરવાને જમાઅત કહે છે.

એક આદમી (ઈમામ) આગળ ઊભો રહે છે અને બે અથવા વધુ માણસો ઈમામની પાછળ ઊભા રહે છે અને ઈમામની તાબેદારીમાં નમાઝ અદા કરે છે તેને જમાઅતનીનમાઝ કહે છે.

ઈમામ :

મુક્તદીઓથી આગળ ઊભા રહીને જે નમાઝ પઢાવે તેને ઈમામ કહે છે.

(૧૪) તકબીરે તશરીક :

ઈદુલ અદહાના મોકા પર ૯ ઝિલહજની ફજરની નમાઝથી ૧૩ ઝિલહજની અસરની નમાઝ સુધી દરેક ફર્ઝ નમાઝ બાદ પઢવામાં આવે છે.

તકબીરે તશરીક પઢવી દરેક મુસલમાન પર વાજિબ છે. મર્દ બુલંદ અવાજથી પઢે અને ઔરતો આહિસ્તા અવાજથી પઢે.

તકબીરે તશરીકના કલિમાત :

અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર, લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર,, અલ્લાહુ અકબર, વલિલ્લાહિલ હમ્દ.

નમાઝ શરૂ કરતાં પહેલાં : (આ બાબતો ધ્યાનમાં રાખી અમલ કરો.)

- આપનું મોં કિબ્લા તરફ રહેવું જરૂરી છે.
- સીધા ઊભા રહેવું, નજર સિજદાની જગા પર હોવી જોઈએ.
- ગરદન ઝુંકાવી છાતીએ લગાડવી મકરૂહ છે. વગર કારણે છાતી ઝુંકાવી ઊભા રહેવું મકરૂહ છે.
- પગની આંગળીઓ કિબ્લા તરફ હોવી જોઈએ. બંન્નેવ પગ સીધા કિબ્લા તરફ રાખવા. પગ ડાબે, જમણે ત્રાંસા રાખવા સુન્નતના ખિલાફ છે.
- બંન્નેવ પગની વચમાં ઓછામાં ઓછી ચાર આંગળી જેટલી જગા રાખવી.
- સફ સીધી રાખવાની રીત આ પ્રમાણે છે કે, દરેક પોતાની એડીઓનો છેલ્લો ભાગ સફના કિનારા પર રાખે. અને પોતાની આજુબાજુ ઊભેલાના બાઝુ એકીબીજાને અડેલા હોવા જોઈએ. વચમાં જગા ન રાખવી.
- પાયજામો, લુંગી વગેરે ઘૂંટીઓની નીચે લટકેલા ન હોવા જોઈએ.
- હાથ બાંયોમાં ઢંકાયેલા હોવા જોઈએ. બાંયો ચઢાવી રાખવાની હાલતમાં નમાઝ પઢવી દુરુસ્ત નથી.

(૧૫) સના :

નમાઝ શરૂ કરવા તકબીરે તહરીમા કહી હાથ દૂંટી નીચે બાંધી, **સુબ્હાન-કલ્લાહુમ્મ વ બિહમ્દિ-ક વ તબાર-કસ્મુ-ક વ તઆલા જદ્દુ-ક વલા ઈલા-હ ગયરુક** પઢવાને સના કહે છે.

તશહ્હુદ : પહેલા કાએદામાં ફક્ત તશહ્હુદ પઢવામાં આવે છે. તશહ્હુદના કલિમાત આ પ્રમાણે છે :

અત્તહિય્યાતુ લિલ્લાહિ વસ્સ-લવાતુ વત્તય્યિબાતુ, અસ્સલામુ અલય્ક અય્યુહન્નબિય્યુ વ રહ્મતુલ્લાહિ વ-બરકાતુહૂ, અસ્સલામુ અલય્ના વ અલા ઈબાદિલ્લાહિસ્સાલિહી-ન. અશ્હદુ અન્ લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ

વ અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહ.

કાઈદએ અખીરહમાં તશહહુદ પછી "દુરૂદે ઈબ્રાહીમ" પઢવામાં આવે છે. તેના કલિમાત આ પ્રમાણે છે :

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિંવ્ વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્, કમા સલ્લય્ત અલા ઈબ્રાહી-મ વ અલા આલિ ઈબ્રાહી-મ ઇન્ન-ક હમીદુમ્ મજીદ. અલ્લાહુમ્મ બારિક્ અલા મુહમ્મદિંવ્ વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્ કમા બારક્ત અલા ઈબ્રાહી-મ વ અલા આલિ ઈબ્રાહી-મ, ઈન્ન-ક હમીદુમ્ મજીદ.

દુઆએ માષ્રૂરહ :

અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની ઝલમ્તુ નફ્સી ઝુલ્મન્ કષીરંવ્ વ લા યગ્ફિરુઝ્ ઝુનૂ-બ ઈલ્લા અન્ત ફગ્ફિર્ લી મગ્ફિ-રતમ્ મિન્ ઈન્દિ-ક વર્હમ્ની ઈન્ન-ક અન્તલ્ ગફૂરુર્રહીમ.

(૧૬) નમાઝે વિત્રનો તરીકો :

વિત્રની નમાઝ પઢવી વાજિબ છે. જો છૂટી જાય તો તેની કઝા કરવી વાજિબ છે અને જાણીબુઝીને છોડવી ગુનો છે.

વિત્રની નમાઝ પણ મગરિબની નમાઝની જેમ ત્રણ રકા'ત છે. ફર્ક ફક્ત એટલો છે કે, વિત્રની ત્રીજી રકા'તમાં સૂરએ ફાતિહા અને કોઈ સૂરત પઢી તકબીર કહેતાં બંન્નેવ હાથ કાનો સુધી ઉઠાવી હાથ બાંધી દુઆએ કુનૂત પઢવી.

અગર કોઈને દુઆએ કુનૂત યાદ ન હોય તો **"રબ્બના આતિના ફિદ્ દુન્યા હસનતંવ્ વફિલ આખિરતિ હસનતંવ્ વકિના અઝાબન્નાર"** પઢે.

અગર આ દુઆ યાદ ન હોય તો **"અલ્લાહુમ્મગફિર્લી"** ત્રણ વખત પઢવી. (ઈલ્મુલ ફિકહ : ૨ / પેજ: ૩૮)

મસ્અલહ : વિત્રની નમાઝની ત્રીજી રકા'તમાં દુઆએ કુનૂત પઢવું વાજિબ છે.

અગર દુઆએ કુનૂત પઢવાનું ભૂલી ગયા અને રુકૂઅમાં ગયા પછી યાદ આવ્યું તો રુકૂઅમાં દુઆએ કુનૂત પઢે નહિ, પરંતુ આખરી કાએદામાં તશહ્હુદ પઢી સિજદએ સહ્વ કરે.

મસ્અલહ : વિત્ર અને નફલ નમાઝોની બધી રકા'તોમાં કિરાઅત કરવી ફર્ઝ છે. (મસાઈલે નમાઝ : ૨૦૬–૧૧૯)

દુઆએ કુનૂત :

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ના નસ્તઈનુ-ક વ નસ્તગ્ફિરુ-ક વ નુઅ્મિનુ બિ-ક વ ન-તવક્કલુ અલય્ક વ નુષ્ની અલય્કલ્ ખય્ર વ નશ્કુરુ-ક વલા નક્ફુરુ-ક વનખ્લઉ વ નત્રુકુ મંય્યફ્જુરુ-ક, અલ્લાહુમ્મ ઈય્યા-ક નઅ્બુદુ વ લ-ક નુસલ્લી વ નસ્જુદુ વ ઈલય્ક નસ્આ વ નહ્ફિદુ વ નર્જુ રહ્મત-ક વ નખ્શા અઝાબ-ક ઈન્ન અઝાબ-ક બિલ્કુફ્ફારિ મુલ્હિક.

(૧૭) સિજદએ સહ્વના મસ્અલાઓ :

(૧) ફર્ઝ અથવા વાજિબ રુકનને તેના ક્રમથી આગળ કે પાછળ અદા કરવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ પડે છે.

(૨) ભૂલથી વાજિબ રુકન છૂટી જવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ પડે છે.

(૩) ફર્ઝ અથવા વાજિબ રુકનને અદા કરવામાં મોડું કરવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ પડે છે.

(૪) ફર્ઝ અથવા વાજિબ રુકનને ડબલ અદા કરવાથી જેમ કે રુકૂઅ બે વખત કરવાથી અથવા સિજદા અથવા દુઆએ કુનૂત બે વાર પઢવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ પડે છે.

(૫) વાજિબ અમલની હાલત બદલવાથી જેમ કે આહિસ્તા કિરાઅત કરવાના બદલે જોરથી કિરાઅત કરવી અથવા તેના વિરુદ્ધ કરવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ પડે છે.

(૬) એક નમાઝમાં આવી ભૂલો કેટલીક થવાથી એક જ સિજદએ સહવ કરવાથી નમાઝ સહીહ થઈ જશે.

(૭) ફર્ઝ નમાઝની પહેલી બે રકા'ત અને નફલ, વાજિબ, સુન્નત નમાઝોની દરેક રકા'તમાં સૂરએ ફાતિહા પૂરી અથવા અડધાથી વધારે છૂટી જવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ થશે અને ફર્ઝ નમાઝ સિવાય દરેક નમાઝની કોઈ પણ રકા'તમાં સૂરએ ફાતિહા તથા સૂરત છૂટી જવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ પડશે.

(૮) કેટલીક વાર રુકૂઅ કરવાથી, ત્રણ સિજદા કરવાથી, પહેલા કા'દામાં અથવા આખરી કા'દાઓમાં તશહ્હુદ છુટી જવાથી અથવા પહેલા કા'દામાં તશહ્હુદ પછી **અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદ** સુધી પઢી લેવાથી અથવા એટલી વાર ખામોશ બેસી રહેવાથી અથવા આહિસ્તા કિરાઅત–વાળી નમાઝમાં જોરથી કિરાઅત કરવાથી અથવા જોરથી કિરાઅત કરવા–વાળી નમાઝમાં આહિસ્તા કિરાઅત કરવાથી સિજદએ સહ્વ લાગુ પડે છે.

(૯) અગર કાએદએ ઊલા કરવાનું ભૂલી ગયા અને ઊભા થવામાં બેસવાના કરીબ ઉભા થયા હોય તો બેસી જાય, સિજદએ સહવ કરવાની જરૂર નથી, અને ઊભા થવામાં વધારે ઊભા થયા હોય તો બેસે નહિ, ઊભા થઈ જાય અને આખરી કા'દામાં તશહ્હુદ પછી સિજદએ સહ્વ કરીને નમાઝ પૂરી કરે.

(૧૦) ઈમામ પાછળ શરૂથી નમાઝ પઢનાર મુક્તદીથી કોઈ ભૂલના કારણે સિજદએ સહ્વ વાજિબ થાય તો મુક્તદીએ સિજદએ સહ્વ કરવાની જરૂર નથી, કારણ કે તેના ઉપર સિજદએ સહ્વ લાગુ થતો નથી.

(૧૮) નમાઝમાં ગલત તરીકાની બનતી ઘટનાઓ :

તકબીરે તહરીમા કહેતી વખતે થતી ગલતીઓ

(૧) હાથ ઉઠાવતી વખતે હથેળીઓનું રૂખ કાનો તરફ કરવું ગલત છે.

(૨) હાથોથી કાનોને ઢાંકી દેવા ગલત છે.

(૩) હાથથી કાનની બુટ્ટીઓને પકડવી ગલત છે.

(૪) હાથ કાનો સુધી ઉઠાવવાને બદલે હલકો ઈશારો કરવો ગલત છે.

(૫) આંગળીઓને કાંડા પર ન મૂકવી ગલત છે.

(૬) ડૂંટી પર હાથ ન બાંધવા ગલત છે.

(૭) હાથ ડૂંટી નીચે ન બાંધવા ગલત છે.

કિયામની હાલતમાં થતી ગલતીઓ :

(૧) માથું નમાવવું ગલત છે.

(૨) વાંકા ઊભા રહેવું ગલત છે.

(૩) નજર સિજદાની જગા પર ન રાખવી ગલત છે.

(૪) ગરદન ઝુંકાવી દાઢી સીના પર લગાવવી ગલત છે.

(૫) છાતી નમાવવી ગલત છે.

(૬) પગની આંગળીઓ કિબ્લા તરફ ન રાખવી ગલત છે.

(૭) બંન્નેવ પગ કિબ્લા તરફ ન રાખવા ગલત છે.

(૮) બંન્નેવ પગોની વચ્ચે ચાર આંગળી જેટલી જગા ન રાખવી ગલત છે.

(૯) સફો વાંકી રાખવી ગલત છે.

(૧૦) એકબીજાને અડીને નજીક ઊભા ન રહેવું ગલત છે.

કિરાઅતમાં થતી ગલતીઓ :

(૧) ઈમામ પાછળ કિરાઅત કરવી ગલત છે.

(૨) એકલા નમાઝ પઢનારે કિરાઅતમાં ઝબાન અને હોઠને હરકત ન આપવી ગલત છે.

(૩) અલ્ફાઝને પઢવાને બદલે દિલમાં ખ્યાલ કરવો ગલત છે.

(૪) સૂરએ ફાતિહાને એક શ્વાસમાં પઢવી ગલત છે.

(૫) વગર કારણે બદનમાં હરકત કરવી ગલત છે.

(૬) પૂરા શરીરનું વજન એક પગ પર રાખવું ગલત છે.

(૭) નમાઝમાં આમતેમ નજર ફેરવવી ગલત છે.

(૮) જોરથી ઓડકાર ખાવો ગલત છે.

કિરાઅતનો સહીહ તરીકો :

અગર એકલા નમાઝ પઢતા હોય તો સના પઢો, સૂરએ ફાતિહા અને કોઈ સૂરત પઢો. અગર ઈમામ પાછળ નમાઝ પઢતા હોય તો સના પઢીને ખામોશ થઈ જાઓ, અને ઈમામની કિરાઅત ધ્યાનથી સાંભળો. એકલા નમાઝ પઢનાર કિરાઅત કરતી વખતે હોઠ અને ઝબાનને હરકત આપે અને એટલી અવાજથી પઢે કે પોતે સાંભળી લે.

સૂરએ ફાતિહાની દરેક આયત અલગ અલગ શ્વાસથી પઢે, કારણ કે આ પ્રમાણે પઢવું મુસ્તહબ છે.

રુકૂઅમાં થતી ગલતીઓ :

(૧) માથું અને સુરીનને બરાબર સીધા ન રાખવાં ગલત છે.

(૨) માથું ઝુંકાવી દેવું ગલત છે.

(૩) દાઢી છાતીથી લગાવવી ગલત છે.

(૪) માથું કમરથી ઊંચું રાખવું ગલત છે.

(૫) ત્રણ વખત તસ્બીહ પઢી શકાય એટલી વાર થોભવું ગલત છે.

(૬) બંન્ને પગ પર બરાબર વજન ન રાખવું ગલત છે.

(૭) બન્નેવ હાથોને ઢીલા રાખવા ગલત છે.

(૮) જોરથી ઓડકાર ખાવો ગલત છે.

રુકૂઅથી ઉઠવામાં થતી ગલતીઓ :

(૧) બિલકુલ સીધા ઊભા ન થવું ગલત છે.

(૨) કવમહમાં નજર સિજદાની જગાએ ન રાખવી ગલત છે.

(૩) સીધા ઊભા થયા વગર સિજદામાં જતા રહેવાથી નમાઝ થતી નથી.

સિજદામાં થતી ગલતીઓ :

(૧) આંગળીઓ ભેગી રાખી કિબ્લા તરફ ન રાખવી ગલત છે.

(૨) કોણીઓ જમીન પર મૂકી દેવી ગલત છે.

(૩) અંગૂઠો કાનની બુટ્ટી સુધી ન હોવો ગલત છે.

(૪) બંન્ને બાઝૂઓને પાંસળીઓથી લગાવવી ગલત છે.

(૫) કોણી બહાર કાઢવી, જેથી આજુબાજુવાળાને તકલીફ થાય ગલત છે.

(૬) જાંઘો પેટથી ચોંટાડવી ગલત છે.

(૭) હાથના ઉપરના ભાગ પર સિજદો કરવો ગલત છે.

(૮) હથેળીઓ બંધ રાખવી ગલત છે.

(૯) ફક્ત નાક અથવા કપાળ પર સિજદો કરવો ગલત છે.

(૧૦) બંન્ને પગની આંગળીઓ કિબ્લા તરફ ન રાખવી ગલત છે.

(૧૧) સિજદામાં બન્ને પગની આંગળીઓ જમીનથી ઊંચી રાખવી ગલત છે.

(૧૨) બંન્ને સિજદામાં ત્રણ તસ્બીહ પઢવાની મિકદાર સુધી ન રોકાવું ગલત છે.

જલ્સાની ગલતીઓ :

(૧) જલ્સામાં ઈત્મીનાનથી ન બેસવું ગલત છે.

(૨) પહેલા સિજદાથી માથું જરા ઊંચું કરી બીજો સિજદો કરવાથી નમાઝ થશે નહિ.

(૩) પગને ઊભા કરી એડીઓ પર બેસવું ગલત છે.

(૪) કાએદામાં બેસતી વખતે હાથની આંગળીઓ ઘૂંટણથી આગળ–પાછળ રાખવી ગલત છે.

(૫) નજરને ખોળામાં ન રાખવી ગલત છે.

(૬) જલ્સામાં તસ્બીહ પઢવા જેટલો સમય ઈત્મીનાનથી ન બેસવું ગલત છે.

કા'એદાની ગલતીઓ :

(૧) **અશહદુ અલ્લા ઈલા–હ** પર શહાદતની આંગળી ઊંચી ન કરવી ગલત છે.

(૨) શહાદતની આંગળી ઉપર ઉઠાવી રાખવી ગલત છે.

સલામ ફેરવવામાં થતી ગલતીઓ :

(૧) ગરદન ફેરવતા એટલી પાછળ લઈ જવી કે પાછળવાળાને રુખસાર (ગાલ) નજર આવે. આમ કરવું ગલત છે.

(૨) નજર ખભા પર ન રાખવી ગલત છે. (અહકામુશ્શરીઅહ)

(૧૯) નમાઝના સમય :

ફર્ઝ નમાઝો જે સમયમાં પઢવી ફર્ઝ છે તે જ સમયે પઢવી જરૂરી છે. અગર નમાઝના નિયત સમયથી પહેલાં પઢી તો નમાઝ અદા થશે નહિ અને સમય વીતી ગયા પછી પઢી તો કઝા થશે.

કુર્આને મજીદમાં અલ્લાહ તઆલાનું ફરમાન છે : 'બેશક, નમાઝ ઈમાનવાળાઓ ઉપર મુકર્રર સમયે પઢવી ફર્ઝ છે.' (સૂરએ : નિસાઅ/૧૦૩)

ફજરની નમાઝનો સમય :

ફજરની નમાઝનો સમય સુબ્હે સાદિકથી શરૂ થાય છે અને સૂરજ તુલુઅ થવા સુધી રહે છે. ફજરની નમાઝ પઢવાનો મુસ્તહબ સમય સૂરજ તુલુઅ થવાના પચ્ચીસ મિનીટ પહેલાં છે. મતલબ કે નમાઝ ફાસિદ થઈ જાય તો સૂરજ તુલૂઅ થતાં પહેલાં બીજી વખત સુન્નત તરીકા મુજબ અદા થઈ શકે.

મસ્અલહ : અગર ફજરની નમાઝ પઢતાં સૂરજ તુલૂઅ થાય તો નમાઝ ફાસિદ થઈ જશે. સૂરજ તુલુઅ થયા પછી ૧૫ થી ૨૦ મિનિટ પછી કઝા પઢવી પડશે. (રદુલ મુહતાર)

ઝોહરની નમાઝનો સમય :

ઝોહરની નમાઝનો સમય ઝવાલ પૂરો થયા પછી શરૂ થાય છે અને સૂરજના અસલી છાંયડા બાદ ફરી ડબલ છાંયડો થાય ત્યાં સુધી રહે છે.

મસ્અલહ : અસલી છાંયડો છોડી દરેક વસ્તુનો છાંયડો ડબલ થઈ જાય તો ઝોહરનો સમય ખતમ થઈ જાય છે.

ઝવાલ અને સૂરજ બરાબર માથા ઉપર આવે અને છાંયડો બરાબર થઈ જાય, ન આગળ જાય અને ન પાછળ જાય તે સમયને ઝવાલ કહેવાય છે.

થોડી જ વારમાં સૂરજ નમે એટલે છાંયડો પાછળ વધવા લાગે તો સમજો

કે ઝવાલ થઈ ગયો. ઝવાલે આફતાબ સૂરજનું નમવું જેને આપણે બપોર નમવી કહીએ છીએ. (મસાઈલે નમાઝ : ૪૭)

અસરની નમાઝનો સમય :

અસરની નમાઝનો સમય જ્યારે દરેક વસ્તુનો છાંયડો અસલી છાંયડાથી ડબલ થઈ જાય ત્યારે શરૂ થાય છે અને સૂરજ ગુરૂબ થતાં સુધી રહે છે.

અલબત્ત, મુસ્તહબ સમય સૂરજના કિરણો પીળા પડવા પહેલાં સુધી રહે છે. પછી મકરૂહ સમય છે.

મસ્અલહ : આજના દિવસની અસરની નમાઝ ન પઢી હોય તો સૂરજ ગુરૂબ થવાના સમયે પણ અદા થઈ જાય છે, પરંતુ જાણીબુઝીને મોડું કરવું ગુનાહ છે. (મસાઈલે નમાઝ : ૪૭, હિદાયહ : ૨૮)

મસ્અલહ : અગર અસરની નમાઝ પઢતાં પઢતાં સૂરજ આથમી ગયો તો પણ નમાઝ થઈ ગઈ, તેની કઝા કરવી નહિ. (બેહિશ્તી ઝેવર : ૧૦૫)

મગરિબની નમાઝનો સમય :

મગરિબની નમાઝનો સમય સૂરજ ગુરૂબ થયા પછી શરૂ થાય છે અને આસમાન પર સૂરજ ડૂબવાની જગાએ લાલાશ રહેતાં સુધી રહે છે.

મગરિબની નમાઝ ક્યાં સુધી પઢી શકાય ?

સૂરજ ગુરૂબ થયા પછી આસમાન પર સૂરજ ગુરૂબ થવાની જગાએ લાલાશ બાકી રહે (જે લગભગ એક કલાક સુધી રહે છે અને વધઘટ પણ થઈ શકે છે) ત્યાં સુધી મગરિબની નમાઝ પઢી શકાય છે. આમ લોકોમાં જે મશહૂર છે કે (જરા અંધારું થઈ જાય તો કહે છે કે) મગરિબનો સમય ખત્મ થઈ ગયો, હવે ઈશામાં કઝા પઢી લેજો, આ ગલત છે. મગરિબની નમાઝમાં જાણીબુઝીને મોડું કરવું મકરૂહ છે, પરંતુ મજબૂરીથી મોડું થઈ જાય તો લાલાશ પૂરી થતાં પહેલાં જરૂર પઢવી જોઈએ, નહિતર નમાઝ કઝા થઈ

જશે. નમાઝને જાણીબુઝીને કઝા કરવી એ ગુનાહે કબીરહ છે.

(આપકે મસાઈલ : જિ. ૩, પેજ : ૧૦૮, મસાઈલે નમાઝ : ૨૫૩)

ઈશાની નમાઝનો સમય :

ઈશાની નમાઝનો સમય સફેદી દૂર થયા પછી જે સૂરજ ગુરૂબ થયા પછી આસમાન પર દેખાય ત્યારથી શરૂ થાય છે અને સુબ્હે સાદિક પહેલાં સુધી રહે છે.

મસ્અલહ : ૧/૩ રાત વિતવા સુધી એટલે કે અડધી રાત પહેલાં સુધી ઈશાની નમાઝનો મુસ્તહબ્બ સમય છે, અડધી રાત પછી મકરૂહ છે. (શામી)

મસ્અલહ : ઈશાની નમાઝ પહેલાં સૂવું તથા ઈશાની નમાઝ બાદ ગેર જરૂરી વાતો કરવી મકરૂહ છે, કારણ કે તેનાથી ફજરની નમાઝ માટે વહેલા ઉઠવું મુશ્કેલ થાય છે.

તહજ્જુદની નમાઝનો સમય :

તહજ્જુદની નમાઝનો સમય ઈશાની નમાઝ પછી શરૂ થાય છે. ઈશાની નમાઝ બાદ સૂઈ રહી પછી ઉઠીને તહજ્જુદ પઢવી સુન્નત છે. (શામી)

તહજ્જુદની નમાઝનો સમય સુબ્હે સાદિક પહેલાં સુધી રહે છે. (મિશ્કાત)

અડધી રાત પછી તહજ્જુદ પઢવી બેહતર છે. કમસે કમ બે રકા'તો અને વધુમાં વધુ દસ રકા'તો મન્કૂલ છે. હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો આઠ રકા'ત પઢવાનો મા'મૂલ હતો અને દસ રકા'ત પણ પઢવી હદીસ શરીફથી સાબિત છે. (એક સલામથી બબ્બે રકા'ત પઢવી.)

(૨૦) મકરૂહ સમય :

મકરૂહ સમયમાં નમાઝ પઢવી મના છે.

(૧) સૂરજ તુલૂઅ થતી વખતે,

(૨) સૂરજ ઢળતી વખતે એટલે કે ઝવાલના સમયે,

(૩) સૂરજ ગુરૂબ થતી વખતે,

(૪) અસરની નમાઝ પઢયા પછી સૂરજ ગુરૂબ થતાં સુધી,

(૫) ફજરની નમાઝ પઢયા પછી ઈશરાક સુધી,

(૬) મગરિબના સમયે મગરિબની નમાઝ પહેલાં,

(૭) ઈમામ ખુત્બો પઢવા ઊભા થાય ત્યારે,

(૮) ઈદની નમાઝ પહેલા ઘરમાં અથવા ઈદગાહમાં કે મસ્જિદમાં,

(૯) ઈદની નમાઝ પછી ઈદગાહમાં,

(૧૦) આસમાનમાં સિતારા ખૂબ નીકળી આવે ત્યારે મગરિબ પઢવી.

(મસાઈલે નમાઝ : ૪૫)

નોંધ :

દરેક નમાઝના શરૂ થતાં સમય તથા સૂરજ તુલૂઅ અને ગુરૂબ થવાનો સમય તથા ઝવાલનો સમય કાયમ જાણવા માટે "નમાઝનું દાઈમી ટાઈમ ટેબલ"નો ઉપયોગ કરો, જેનું દરેક ઘરમાં અવશ્ય હોવું જરૂરી અને ખૂબ જ ફાયદાકારક છે. અમે પણ આ કિતાબમાં નમાઝના સમયનું દાઈમી ટાઈમ ટેબલ શામિલ કર્યું છે, જેનો ઉપયોગ દરેક મોસમમાં કાયમ માટે અતિ લાભકારક છે. (જુઓ પેજ નં. 63)

(૨૧) કઝા નમાઝનું બયાન :

વગર કારણે નમાઝને કઝા કરવી ગુનાહે કબીરહ છે. અગર નમાઝ કઝા થઈ જાય તો જલ્દી કઝા પઢી લેવી. બાલિગ થયા પછી જેટલી નમાઝો છૂટી હોય તેની કઝા કરવી જરૂરી છે.

મસ્અલહ : ઘણી બધી નમાઝો કઝા થઈ હોય તો હિમ્મત કરી ફુરસદ કાઢી થોડી થોડી કઝા કરતાં રહેવું. (દુર્રે મુખ્તાર)

મસ્અલહ : કઝા ફકત ફર્ઝ નમાઝ અને વિત્ર વાજિબની કરી શકાય છે, સુન્નતો અને નફલ નમાઝની કઝા કરવાની હોતી નથી.

મસ્અલહ : આજની ફજરની નમાઝ કઝા થઈ હોય અને ઝવાલ પહેલાં કઝા કરે તો ફર્ઝ અને સુન્નત બન્નેવની કઝા કરે.

ઝવાલ પછી ગમે ત્યારે કઝા કરે તો ફકત ફર્ઝ નમાઝની કઝા કરવી, સુન્નતની કઝા કરવી નહીં.

મસ્અલહ : સફરમાં કઝા થયેલ નમાઝ અગર કસરવાળી છે તો વતનમાં કસરવાળી નમાઝ કઝા કરવી.

મસ્અલહ : કઝા નમાઝ પઢવા માટે કોઈ સમય મુકર્રર નથી. જ્યારે ફુરસદ મળે ત્યારે કઝા કરતો રહે.

મસ્અલહ : અગર કઝા નમાઝો અદા કરવાની નોબત ન આવી અને બીમારીમાં મૃત્યુના નજદીક પહોંચી ગયો તો કઝા નમાઝો અદા કરવાથી અથવા મૃત્યુ પછી તે નમાઝોનો ફિદયો અદા કરવાથી અઝાબથી બચાવ થવાની ઉમ્મીદ છે. બાકી અલ્લાહ તઆલાની મરજી પર મવકૂફ છે. તે ચાહે તો શિર્ક સિવાયના બીજા ગુનાહોને માફ કરી દે. (ફતાવા દારુલ ઉલૂમ : ૪/૩૬૨)

મસ્અલહ : જિંદગીમાં મૃત્યુ પહેલાં પોતાની કઝા થયેલ નમાઝોનો ફિદયહ આપવાથી ફિદયહ અદા થશે નહિ, બલ્કે કઝા કરવી લાઝિમ–જરૂરી છે.

અલબત્ત, અગર કોઈ એવી હાલતમાં મૃત્યુ પામે કે, તેના ઝિમ્મે કઝા નમાઝો અદા કરવાની બાકી હોય તો તેના મૃત્યુ પછી એક નમાઝનો એક સદકએ ફિત્રની જેમ એક ફિત્રાના ઘઉં (૧ કિલો ૬૬૨ ગ્રામ) અથવા તેની કિંમતનો એ'તિબાર છે. કઝા નમાઝોનો હિસાબ કરી એક નમાઝનો એક ફિત્રો અથવા તેની કિંમત ગણતરી કરી અદા કરવામાં આવે.

મસ્અલહ : પાંચ ફર્ઝ નમાઝો સિવાય એક મુસ્તકિલ નમાઝ વિત્રની નમાઝ છે. માટે એક દિવસની છ નમાઝો પ્રમાણે છ નમાઝો કઝા ગણી તે પ્રમાણે ફિદયહ અદા કરવો લાઝિમ છે.

મસ્અલહ : મરનાર વ્યક્તિએ કઝા નમાઝોનો ફિદયહ અદા કરવાની વસિય્યત કરી હોય તો મય્યિતના છોડેલા માલમાંથી ૧/૩ માલમાંથી ફિદયહ અદા કરવો વાજિબ છે. અગર મય્યિતે મૃત્યુ પહેલાં વસિય્યત ન કરી હોય તો વારસદારો પર ફિદયહ અદા કરવો વાજિબ નથી.

અલબત્ત, તમામ વારસદારો આકિલ, બાલિગ હોય અને પોતાની ખુશીથી ફિદયહ અદા કરે તો ઉમ્મીદ છે કે મય્યિતનો બોજ ઉતરી જશે.

(આપકે મસાઈલ : ૩/૩૫૯)

મસ્અલહ : અગર મય્યિતના વારસદારો મય્યિતની કઝા નમાઝોનો ફિદયહ અદા કરવાને બદલે તેના તરફથી નમાઝો અદા કરે તો એ દુરુસ્ત નથી. નમાઝ દરેક વ્યકિત પર બદની ઈબાદત હોય, પોતે જ અદા કરે. તેના તરફથી બીજી કોઈ વ્યક્તિ અદા કરે તો તે અદા થશે નહિ.

મસ્અલહ : બીમાર માણસ મરણપથારીએ પોતાની કઝા નમાઝોનો ફિદયહ પોતે અદા કરે તો તે દુરુસ્ત નથી. મૃત્યુ પછી ફિદયહ અદા કરવાની વસિય્યત કરવી વાજિબ છે. (દુર્રે મુખ્તાર)

મસ્અલહ : મરણપથારીનો બીમાર જેને તંદુરસ્ત થવાની ઉમ્મીદ ન હોય તે કઝા રોઝાનો ફિદયહ જાતે–પોતે અદા કરશે તો જાઈઝ છે.

મસ્અલહ : કોઈના ઝિમ્મે નમાઝો, રોઝા, ઝકાત અથવા કફ્ફારો વગેરે અદા કરવાના બાકી હોય તેને અદા કરવાની મરતી વખતે વસિય્યત કરવી વાજિબ છે.

મસ્અલહ : કોઈનું કર્ઝ બાકી હોય અથવા કોઈની અમાનત પોતાની પાસે હોય તો તેને અદા કરવાની વસિય્યત કરવી વાજિબ છે.

મસ્અલહ : જે વ્યક્તિ ઉપર હજ ફર્ઝ હોય અને તે હજ કર્યા સિવાય મૃત્યુ પામે અને મરનારે હજ્જે બદલ કરવાની વસિય્યત ન કરી હોય અને વારસદારો તેના તરફથી હજ્જે બદલ કરશે તો મરનાર તરફથી હજનો ફર્ઝ અદા થઈ જશે. (મસાઈલે નમાઝ–૧૮૭)

(૨૨) મુસાફિરની નમાઝ :

સફરમાં ૭૮. ૨૫ કિ.મી.ના સફરની નિય્યતથી નીકળે તો વસતીની આબાદીથી અલગ થતાં જ નમાઝ કસર લાગુ પડશે. ઝોહર, અસર અને ઈશાની ચાર રકા'ત ફર્ઝના બદલે બે રકા'ત ફર્ઝ પઢવી. મગરિબ અને ફજરની પૂરી રકાતો પઢવી.

મસ્અલહ : સફરમાં પંદર દિવસ અથવા એથી વધુ દિવસ રોકાવાની નિય્યત કરી તો ફર્ઝ નમાઝોમાં કસર લાગુ થશે નહિ, બલ્કે પૂરી નમાઝો પઢવી પડશે.

પંદર દિવસથી ઓછા દિવસ રોકાવાની નિય્યત કરી હોય અને ઈત્મીનાન હોય તો પણ ફર્ઝ નમાઝોમાં કસર કરવી. સુન્નત અને વાજિબ નમાઝમાં કસર કરવી નહિ, બલ્કે પૂરી નમાઝ પઢવી.

મસ્અલહ : મુસાફિર મુકીમ ઈમામ પાછળ નમાઝ પઢે તો પૂરી નમાઝ પઢે, કસર ન કરે.

(૨૩) જુમ્આની નમાઝ :

હદીસ શરીફમાં જુમ્આના દિવસ અને જુમ્આની નમાઝની ઘણી જ ફઝીલત અને મહત્વતા બયાન કરવામાં આવી છે. જુમ્આનો દિવસ ઈદના જેવો છે, બલ્કે ઈદથી પણ અફઝલ છે. માટે બેહતર એ છે કે, સવારથી જ જુમ્આની તૈયારી કરે. જલ્દીથી ગુસલ કરી લે. ઉમ્દા લિબાસ પહેરે. ખુશ્બુ લગાવે, સૂરએ કહફ પઢે. બની શકે તેટલા જલ્દી અઝાનથી પહેલાં જામિઅ મસ્જિદમાં પહોંચી નફલ નમાઝો જેમ કે, તહિય્યતુલ મસ્જિદ, સલાતુત્તસ્બીહ, તિલાવતે કુર્આન, ઝિક્રુલ્લાહ, દુરૂદ શરીફ વગેરે પઢવામાં મશગુલ રહે. એનાથી ઘણી જ ફઝીલતો હાસિલ થશે. જુમ્આની નમાઝ બાદ જમી–પરવારીને નોકરી–ધંધા પર જાય.

જુમ્આના દિવસની જેટલી અઝમત, અદબ અને એહતિરામ કરશો તેટલો જ

સવાબ અને બરકતોથી નવાઝવામાં આવશો. (ફતાવા રહીમિય્યહ : ૫/૮૬)

મસ્અલહ : જુમ્આની અઝાન સુધી કારોબાર—ધંધો કરી શકાય છે. અઝાન પછી મકરૂહે તહરીમી છે. (દુર્રે મુખ્તાર)

મસ્અલહ : જુમ્આની અઝાન પછી જુમ્આની તૈયારી સિવાય બીજું કોઈ કામ કરવું જાઈઝ નથી. ભલે ને તે દીનનું કામ કેમ ન હોય.

(અહસનુલ ફતાવા : ૪, પેજ : ૧૪૧)

મસ્અલહ : જુમ્આની અઝાન થતાં જ દુકાન બંધ કરી દેવામાં આવે. અગર એકાદ—બે કલાક દુકાન બંધ રહે તો શું નુકસાન થઈ જવાનું છે ?

અલ્લાહ તઆલાનો ઈરશાદ છે : 'જ્યારે જુમ્આની અઝાન થાય તો અલ્લાહના ઝિક્ર તરફ દોડો, જે તમારા હકમાં બેહતર છે. અગર તમે સમજો તો.' (ફતાવા રહીમિય્યહ : ૫, પેજ : ૨૯)

મસ્અલહ : ઔરતો ઉપર જુમ્આની નમાઝ પઢવી જરૂરી નથી. તેઓ ઘરમાં જ ઝોહરની નમાઝ પઢે.

(૨૪) જુમ્આની નમાઝ છોડવાની વઈદ :

જુમ્આની નમાઝ છોડવી એ ગુનાહે કબીરહ છે. હદીસ શરીફમાં એ વિષે સખત વઈદ બયાન કરવામાં આવી છે.

'જે લોકો જુમ્આની નમાઝ છોડી દે છે તેઓ આ હરકતથી દૂર રહે, નહિતર અલ્લાહ તઆલા તેઓના દિલો પર મહોર લગાવી દેશે. પછી તેઓ ગાફિલોમાં થઈ જશે.'

મજબૂરીથી જુમ્આની નમાઝ છૂટી જાય તો ઝોહરની નમાઝ પઢે, અને જુમ્આ છૂટવાની તવબા કરે.

(૨૫) જુમ્આની નમાઝની નિય્યત :

જુમ્આના બે ફર્ઝ પછી જે લોકો ચાર રકા'ત ઝોહરની નિય્યતથી પઢે છે

તે કોઈ દલીલથી સાબિત નથી.

મસ્અલહ : જુમ્આના બે ફર્ઝ પછી છ સુન્નતો જુમ્આની સુન્નતો છે, ઝોહરની નથી. (ફતાવા દારુલ ઉલૂમ : ૫, પેજ–૧૩૬૫)

(૨૬) ઈદની નમાઝની રીત :

ઈદની નમાઝો અદા કરવા માટે નિય્યત કરવી જોઈએ. નિય્યત આ પ્રમાણે કરવી : "હું ઈદુલ ફિત્રની અથવા ઈદુલ અદહાની બે રકા'ત વાજિબ નમાઝ, છ (૬) વધારાની તકબીરો સાથે, આ ઈમામના પાછળ પઢું છું, મારું મોં કા'બા શરીફ તરફ, અલ્લાહના વાસ્તે." પછી તકબીરે તહરીમહ કહી બંન્નેવ હાથ કાનો સુધી ઉઠાવીને ડૂંટીના નીચે બાંધે.

પછી સના પઢે. પછી ઈમામ ત્રણ વખત તકબીર કહે. મુક્તદી પણ તકબીરો કહે, અને દરેક તકબીર કહેતી વખતે બંન્નેવ હાથ કાનો સુધી ઉઠાવી લટકાવી–છોડી દે. (ત્રીજી તકબીર કહી કાનો સુધી ઉઠાવી ડૂંટીના નીચે હાથ બાંધે.)

પછી ઈમામ અઉઝુ બિલ્લાહ અને બિસ્મિલ્લાહ ધીમેથી પૂરી પઢે. પછી અલ્હમ્દુ શરીફ (સૂરએ ફાતિહા) પઢે. પછી કોઈ સૂરત પઢે. પછી ઈમામ સાથે રુકૂઅ અને સિજદા કરી બીજી રકા'ત માટે ઊભા થાય તો અલ્હમ્દુ શરીફ તથા બીજી કોઈ સૂરત પઢે. પછી ઈમામ અને મુક્તદી ત્રણ વાર હાથોને કાન સુધી ઉઠાવતા તકબીર કહે. દરેક તકબીરમાં કાનો સુધી હાથ ઉઠાવી છોડી દે. પછી રુકૂઅમાં જવાની તકબીર (ચોથી તકબીર) કહી રુકૂઅ કરે. પછી તરતીબ પ્રમાણે નમાઝ પૂરી કરે.

ઈદુલ અદહાની નમાઝ પઢી હોય તો સલામ ફેરવી તકબીરે તશરીક પઢવી. (દુર્રે મુખ્તાર : ૧, પેજ : ૮૦૦)

(૨૭) નમાઝે તરાવીહ :

જે રાતે રમઝાનનો ચાંદ દેખાય તે રાતથી જ તરાવીહ શરૂ થાય છે અને

જ્યારે ઈદનો ચાંદ દેખાય તો તરાવીહ પઢવી બંધ થઈ જાય છે.

તરાવીહની વીસ (૨૦) રકા'ત ઈજમાએ સહાબા (રદિ.)થી સાબિત છે. બે રકા'ત એક સલામથી વીસ રકા'તો દસ સલામથી પઢવી. (દુર્રે મુખ્તાર)

તરાવીહમાં તરતીબથી એક વખત કુર્આન મજીદ પઢવું સુન્નતે મુઅકકદહ છે. સુસ્તીના કારણે કુર્આનથી તરાવીહ પઢવાનું છોડવું જોઈએ નહિ.

રમઝાનમાં આખો મહિનો તરાવીહ પઢવી સુન્નતે મુઅક્કદહ છે. અગર કુર્આન મજીદ તરાવીહમાં ૧૦ (દસ) દિવસમાં પૂરું થઈ જાય તો પણ રમઝાન પૂરો થતાં સુધી દરરોજ તરાવીહ પઢવી સુન્નતે મુઅક્કદહ છે.

તરાવીહમાં દર ચાર રકા'ત પૂરી કરી બેસીને આ દુઆ પઢવી :

સુબ્હાન ઝિલ મુલ્કી વલ મલકુત, સુબ્હા-ન ઝિલ ઈઝઝતી વલ અઝમતી, વલ કુદરતી, વલ કિબ્રિયાઈ, વલ જબરુત, સુબ્હાનલ મલિકિલ હય્યિલ્લઝી લા યનામુ વલા યમુતુ સુબ્બુહુન કુદુસુન રબ્બુના વ રબ્બુલ મલાઈકતુ વર્રુહ. અલ્લાહુમ્મ અજિરના મિનન નાર, યા મુજિરુ, યા મુજિરુ, યા મુજિર.

રમઝાન માસની મુબારક રાતોમાં ઈબાદત કરવાથી આગલા- પાછલા ગુનાહ માફ થઈ જાય છે.

મસ્અલહ : અગર કોઈને ઈશાની નમાઝ જમાઅત સાથે ન મળી તો ફર્ઝ નમાઝ પઢીને તરાવીહની જમાઅતમાં શરીક થઈ જાય.

મસ્અલહ : ઊભા રહીને તરાવીહ પઢવાની તાકત હોવા છતાં સુસ્તીમાં બેસી રહેવું મકરૂહ છે.

અમુક માણસો બેસી રહે છે, અને જ્યારે ઈમામ રુકૂઅ કરે ત્યારે શરીક થાય છે. આ કૃત્ય મકરૂહ છે. શરૂ રકાતથી જ ઈમામની સાથે શરીક થઈ જવું જોઈએ.

(૨૮) નમાઝે જનાઝા :

જનાઝાની નમાઝ ફર્ઝે કિફાયહ છે. થોડા માણસો અથવા એક મર્દ યા ઔરત પઢી લે તો પણ ફર્ઝ અદા થઈ જશે, પરંતુ જેટલા વધુ માણસો હશે એટલો મય્યિતને ફાયદો થશે.

જનાઝાની નમાઝના બે ફર્ઝ છે :

(૧) ચાર રકા'ત તકબીર કહેવી અને

(૨) ઊભા (કિયામ) રહીને નમાઝ પઢવી.

સુન્નતો ત્રણ છે :

(૧) અલ્લાહ તઆલાની હમ્દ બયાન કરવી (સના પઢવી.)

(૨) હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પર દુરૂદ શરીફ પઢવું

(૩) મય્યિત માટે દુઆ કરવી.

નિય્યત : હું જનાઝાની નમાઝ અલ્લાહ તઆલાના માટે અને મય્યિતની મગફિરતની દુઆ કરવા માટે પઢું છું.

જનાઝાની નમાઝનો તરીકો :

જનાઝાને આગળ મૂકો. ઈમામ મય્યિતના સીના સામે ઊભા રહે. નમાઝની નિય્યત કરે. પછી તકબીર કહી હાથ બાંધી સના પઢે. પછી તકબીર કહી દુરૂદે ઈબ્રાહીમ પઢે. પછી તકબીર કહી દુઆએ મય્યિત પઢે અને પછી તકબીર કહી સલામ ફેરવે. (તકબીર કહેતી વખતે હાથ કાનો સુધી ઉઠાવવા નહિ.)

દુઆએ જનાઝા : (બાલિગ મર્દ-ઔરત હોય તો) :

અલ્લાહુમ્મગ્ફિર્ લિહય્યિના વ મય્યિતિના વ શાહિદિના વ

ગાઈબિના વ સગીરિના વ કબીરિના વ ઝ-કરિના વ ઉન્‍ષાના અલ્લાહુમ્મ મન્ અહ્યયતહૂ મિન્ના ફ-અહ્યિહી અલલ્ ઈસ્લામિ વ-મન્ તવફ્ફયતહૂ મિન્ના ફ-તવફ્ફહૂ અલલ્ ઈમાન.

નાબાલિગ છોકરાનો જનાઝો હોય તો આ દુઆ પઢવી :

અલ્લાહુમ્મજ્અલ્હૂ લના ફ-રતંવ્ વજ્અલ્હૂ લના અજ્રંવ્-વ ઝુખ્રંવ્ વજ્અલ્હૂ લના શાફિઅંવ્ વ મુશફ્ફઆ.

નાબાલિગ છોકરીનો જનાઝો હોય તો આ દુઆ પઢવી :

અલ્લાહુમ્મજ્અલ્હા લના ફ-રતંવ્ વજ્અલ્હા લના અજ્રંવ્ વ ઝુખ્રંવ્ વજ્અલ્હા લના શાફિઅતંવ્ વ મુશફ્ફઅહ.

મસ્અલહ : જે બાળક જીવતું જન્મે પછી મૃત્યુ પામે તો તેની જનાઝાની નમાઝ પઢીને દફન કરવામાં આવશે.

મસ્અલહ : જે બાળક મરેલું જન્મે તો તેની જનાઝાની નમાઝ પઢવી દુરુસ્ત નથી.

મસ્અલહ : જનાઝાની નમાઝ સૂરજ તુલૂઅ થતી વખતે, ઝવાલ વખતે અને સૂરજ ગુરૂબ થતી વખતે પઢવી જાઈઝ નથી.

સૂરજ તુલૂઅ થતાં પહેલાં ફજરની નમાઝ બાદ તથા અસરની નમાઝ બાદ વગર કરાહતે જનાઝાની નમાઝ પઢવી જાઈઝ છે. (મસાઈલે નમાઝ : ૩૬૩)

મસ્અલહ : જનાઝાની નમાઝ પઢાવવાનો શરીઅતે જેને હક આપ્યો છે તેને જ ઈમામ બનાવવો જોઈએ. અલબત્ત, હકદાર બીજાને ઈજાઝત આપે તો બીજો વ્યક્તિ પણ નમાઝ પઢાવી શકે છે.

મય્યિતના વારસદારોમાં કોઈ વ્યક્તિ અફઝલ હોય તો તે નમાઝ પઢાવવાનો હકદાર છે. અગર ન હોય તો મસ્જિદના ઈમામનો હક છે.

(મસાઈલે નમાઝ : ૩૬૫)

(૨૯) ઔરતોની નમાઝનો તરીકો :

ઔરતોએ નમાઝ શરૂ કરતાં પહેલાં ચહેરો, હાથ અને પગ સિવાય તમામ બદનને કપડાંથી ઢાંકેલું હોવું જોઈએ. અમુક ઔરતો એવી રીતે નમાઝ પઢે છે કે તેમના વાળ ખુલ્લા રહે છે, અમુકની કલાઈઓ ખુલ્લી રહે છે, અમુકના કાન ખુલ્લા રહે છે.

અમુક ઔરતોનો દુપટ્ટો એટલો નાનો હોય છે કે, તેમના વાળ પાછળ લટકેલા દેખાય છે. આ બધા કામો નાજાઈઝ છે.

અગર ચહેરા, હાથ અને પગના સિવાય બદનનો કોઈ પણ ભાગ એટલી વાર ખુલ્લો રહે, જેમાં ત્રણ વખત **"સુબ્હા-ન રબ્બિયલ અઝીમ"** પઢી શકાય તો નમાઝ સહીહ થશે નહિ.

ઔરતોએ રૂમમાં નમાઝ પઢવી અગાસીમાં નમાઝ પઢવા કરતાં અફઝલ છે.

ઔરતોએ નમાઝ શરૂ કરતી વખતે હાથ કાનો સુધી નહિ, પરંતુ ખભા સુધી ઉઠાવવા જોઈએ અને હાથ દુપટ્ટામાં છુપાયેલા હોવા જોઈએ.

ઔરતો હાથ સીના પર એ પ્રમાણે બાંધે કે જમણા હાથની હથેળી ડાબા હાથની પીઠ પર રહે. ઔરતોએ મર્દોની જેમ ડુંટી પર હાથ ન બાંધવા જોઈએ.

રુકૂઅમાં મર્દોની માફક કમર બિલકુલ સીધી રાખવી જરૂરી નથી. ઔરતોએ ઓછું ઝુકવું જોઈએ. (તહાવી)

રુકૂઅની હાલતમાં હાથની આંગળીઓ મેળવેલી હોવી જોઈએ. આંગળીઓ વચ્ચે જગા ન રાખવી.

રુકૂઅમાં પોતાના પગ બિલકુલ સીધા ન રાખવા, બલકે ઘુંટણને આગળ ના ભાગમાં જરા નમેલા રાખવા જોઈએ. (દુર્રે મુખ્તાર)

રુકૂઅમાં હાથના બન્નેવ બાજુ પાંસળીઓથી લગાવેલી રાખવી જોઈએ.

કિયામમાં બંને પગ ભેગા કરીને ઊભા રહેવું. ખાસ કરીને બંનેવ ઘૂંટીઓ

અડેલી હોવી જોઈએ. બે પગની વચ્ચે જગ્યા ન હોવી જોઈએ.

(બેહિશ્તી ઝેવર)

સિજદામાં જતી વખતે શરૂઆતથી સીનો ઝુકાવી સિજદામાં જવું જોઈએ.

સિજદો એવી રીતે કરવો જોઈએ કે પેટ જાંઘોથી અડેલું રહે. હાથના બાઝુ પાંસળીઓથી અડીને રહે. પગ ઊભા રાખવાના બદલે તેને જમણી બાજુ બહાર કાઢી બિછાવી દે.

સિજદામાં કોણીઓ સહિત બાજુઓને જમીન પર મૂકી દેવા જોઈએ.

(દુર્રે મુખ્તાર)

બંન્નેવ સિજદાના દરમિયાન અને કાએદામાં બેસે તો ડાબી પુંઠ પર બેસે અને બંન્નેવ પગ જમણી બાજુ કાઢી તથા પીડલી પણ જમીન સાથે અડાવી દે.

ઔરતો હર હાલતમાં આંગળીઓ મેળવેલી રાખે. આંગળીઓ વચ્ચે જગા ન રાખે. રુકૂઅમાં પણ અને સિજદામાં પણ તથા જલ્સામાં અને કાએદામાં પણ.

ઔરતોએ જમાઅત કરીને નમાઝ પઢવી મકરૂહ છે. તેમણે એકલા જ નમાઝ પઢવી બેહતર છે. અલબત્ત, ઘરમાં મહરમ પુરુષ જમાઅત કરાવી રહયા હોય તો તેમની પાછળ જમાઅતમાં શામિલ થવામાં વાંધો નથી.

પરંતુ મર્દોની બિલકુલ પાછળ ઊભા રહેવું જરૂરી છે. તેમની બરાબરમાં હરગિઝ ઊભા રહેવું નહિ. (નમાઝ સુન્નતકે મુતાબિક પઢીએ)

(૩૦) નફલ નમાઝો :

ફર્ઝ નમાઝો અને સુન્નતો સિવાય જે નમાઝો પઢવામાં આવે છે, તેને નફલ નમાઝો કહેવાય છે. નફલ નમાઝો જેટલી વધારે પઢશો એટલો સવાબ વધારે મળશે. નફલ નમાઝોની સંખ્યા મુકર્રર નથી. ઘણા બુઝુર્ગો એવા પણ હતા કે જે આખી રાત નફલ નમાઝો પઢતા હતા.

અમુક નફલ નમાઝોનો સવાબ ઘણો વધારે છે. માટે તે પઢવી વધુ બેહતર છે. થોડી મહેનતમાં વધુ સવાબ મળે છે. જેમ કે તહિય્યતુલ વુઝૂ, ઈશરાક, ચાશ્ત, અવ્વાબીન, તહજ્જુદ તથા સલાતુત્તસ્બીહ વગેરે.

(બેહિશ્તી ઝેવર : ૧૨૦)

તહજ્જુદની નમાઝ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ તહજ્જુદની નમાઝ પઢતા હતા, અને સહાબએ કિરામ (રદિ.)ને પણ તરગીબ આપતા હતા. હદીસ શરીફમાં તેની ઘણી ફઝીલતો વર્ણન કરવામાં આવી છે.

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો ઈરશાદ છે કે, ફર્ઝ નમાઝો પછી રાત્રીની નમાઝ (તહજ્જુદ)નો ઘણો ઊંચો દરજ્જો છે.

(મુસ્લિમ શરીફ)

હઝરાતે સુફિયાએ કિરામ (રહ.) ફરમાવે છે કે, કોઈ શખ્સ તહજ્જુદની નમાઝની પાબંદી કર્યા સિવાય વિલાયતના દરજ્જા સુધી પહોંચી શકતો નથી. ઉમ્મતના તમામ બુઝુર્ગોનો તેના ઉપર અમલ રહયો છે.

તહજ્જુદની ફઝીલત :

❖ કબરમાં નૂર હશે.

❖ અલ્લાહ તઆલા તેને વલી બનાવીને છોડશે.

❖ અલ્લાહ તઆલાની મઅરિફત નસીબ થાય છે.

❖ મુઅમિનની શરાફત (બુઝુર્ગી) છે.

❖ દુઆઓ કબૂલ થાય છે.

❖ રાત્રિની બે રકા'ત નફલ દુનિયા અને તેની તમામ ચીઝોથી અફઝલ છે.

❖ અફઝલ નમાઝ રાતના આખરી હિસ્સાની છે, પરંતુ તેને પઢનારા બહુ ઓછા છે.

❖ તહજ્જુદ સાલિહીનનો તરીકો છે.

- ❖ આખો દિવસ માણસ ખુશમિજાઝ રહે છે.
- ❖ તહજ્જુદ ગુનાહોથી રોકે છે.
- ❖ અલ્લાહ તઆલાથી નઝદીકી પ્રાપ્ત થાય છે.

તહિય્યતુલ વુઝૂ :

વુઝૂ કર્યા પછી અવયવો સૂકાઈ જતાં પહેલાં બે રકા'ત નમાઝ તહિય્યતુલ વુઝૂ પઢવી મુસ્તહબ છે.

તહિય્યતુલ મસ્જિદ :

મસ્જિદમાં દાખલ થઈ બેસતાં પહેલાં બે રકા'ત નફલ નમાઝ તહિય્યતુલ મસ્જિદની પઢવી. મકરૂહ વખતમાં પઢવી નહિ. (દુર્રે મુખ્તાર)

નમાઝે ઈશરાક :

હદીસે કુદ્સીમાં અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે : અય ઈન્સાન ! તું દિવસની શરૂઆતમાં બે રકા'ત નમાઝ પઢશે તો હું તારી તમામ હાજતો-જરૂરતો પૂરી કરીશ. પછી બે રકા'ત નફલ પઢશે તો તને એક હજ-ઉમરહનો સવાબ મળશે. (તિરમિઝી શરીફ)

મસ્અલહ : ઈશરાકની નમાઝની ફઝીલતનો હકદાર તે માણસ છે, જે ફજરની નમાઝ મસ્જિદમાં જમાઅત સાથે અદા કરે અથવા મા'ઝૂર ઘરમાં અદા કરે. પછી પોતાની જગા પર બેસી રહે. ઝિક્રમાં મશગૂલ રહે, પછી મકરૂહ સમય પૂરો થયા પછી બે રકા'ત અથવા ચાર રકા'ત અદા કરે.

(ફતાવા રહીમિય્યહ : ૩/૧૭)

નમાઝે ચાશ્ત : નમાઝે ચાશ્ત મુસ્તહબ છે. ચાર રકા'ત પઢે અથવા તેથી વધારે પઢે. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમથી ચાર રકા'ત મન્કુલ છે. તબરાનીની એક રિવાયતમાં બાર રકાત સુધી મન્કુલ છે.

(મરાકિયુલ ફલાહ)

સલાતુલ અવ્વાબીન:

છ (૬) રકા'ત (બબ્બે રકા'ત એક સલામથી) પઢે. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો ઈરશાદ છે કે, જે માણસ મગરિબની નમાઝ બાદ અવ્વાબીનની નમાઝ પઢશે તો તેના માટે જન્નતમાં એક મહેલ તૈયાર કરવામાં આવશે. (તિરમિઝી)

હદીસ શરીફમાં ઈરશાદ છે કે, જે માણસ મગરિબની નમાઝ બાદ અવ્વાબીનની છ રકા'ત નમાઝ પઢશે તો તેના ગુનાહ માફ કરી દેવામાં આવશે.

અવ્વાબીનની વીસ રકા'તનું પણ હદીસ શરીફમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

શુક્રિયહની નમાઝ :

જ્યારે કોઈને કોઈ નેઅમત પ્રાપ્ત થાય અથવા કોઈ મુસીબત દૂર થાય તો કમસે કમ બે રકા'ત નમાઝ શુક્રિયહની અદા કરે અથવા શુક્રિયહનો સિજદો અદા કરવો પણ મુસ્તહબ છે. મકરૂહ વખત સિવાય ગમે ત્યારે પઢી શકાય છે. (ફતાવા મહમૂદિય્યહ)

ઈસ્તિખારહની નમાઝ :

જ્યારે કોઈ અહમ કામ કરવું હોય જેમ કે વેપાર યા નિકાહ વગેરે કરવું હોય અને પરેશાની હોય કે આ કામ શરૂ કરું યા ન કરું. મને ફાયદો થશે કે નુકસાન ? તો બે રકા'ત નમાઝ પઢીને અલ્લાહ તઆલાથી ખૈર–ભલાઈની દુઆ કરે અને પોતાનું કામ અલ્લાહ તઆલાને સોંપી દે અને મશ્વરો કરી લે. (કારણ કે અલ્લાહ તઆલા પોતાના બંદાઓની ભલાઈ સારી રીતે જાણે છે.)

અલ્લાહ તઆલાથી સલાહ–મશ્વરો લેવાને ઈસ્તિખારહ કહે છે. એટલા માટે સલાહ–મશ્વરો ન લેવો એ બદબખ્તી અને બદનસીબી છે.

(બેહિશ્તી ઝેવર : ૧૨૩)

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો ઈરશાદ છે કે, જ્યારે તમારે કોઈ અગત્યનું કામ કરવું હોય તો બે રકા'ત નફલ નમાઝ પઢી ઈસ્તિખારહની આ દુઆ પઢે.

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અસ્તખિરુ-ક બિઈલ્મિ-ક વઅસ્તકદિરુક બિકુદરતિ-ક વઅસ્અલુક મિન ફઝલિકલ અઝીમ. ફઈન્ન-ક તકદિરુ વલા અકદિરુ વ તઅ્લમુ વલા અઅલમુ વ અન્ત અલ્લામુલ ગુયૂબ. અલ્લાહુમ્મ ઈન કુન્ત તઅલમુ અન્ન હાઝલ અમ્ર ખયરુલ લિ ફી દીની વ મઆશી, વઆકિ-બ-તી, અમ્રી, ફકદિરહુ લી વ યસ્સિરહુ લી વઈન કુન્ત તઅલમુ અન્ન હાઝલ અમ્ર શર્રુલ લી ફી દીની વ મઆશી વ આકિબતી અમ્રી ફસ્રિફહુ અન્ની વસ્રિફની અન્હૂ વકદિર લી ચલ ખયર હયષુ સુમ્મર્ દીની બિહી.

તેને પઢવાની રીત આ પ્રમાણે છે કે, ઈશાની નમાઝથી ફારિગ થઈ ઈસ્તિખારહની બે રકા'ત નમાઝ પઢી અને ઈસ્તિખારહની દુઆ પઢી કિબ્લા તરફ મોઢું કરી સુન્નત તરીકા મુજબ સૂઈ જાય. જ્યારે સૂઈને ઉઠે ત્યારે તે વખતે દિલમાં જે વાત મજબૂતીથી આવે તે બેહતર છે, અને તેના ઉપર અમલ કરવો જોઈએ.

અગર કામની ઉતાવળ હોય તો ફક્ત ઈસ્તિખારહની નમાઝ પઢી જે વાત સમજમાં આવે તે શરૂ કરી દે. (તહતાવી)

અગર એક દિવસમાં કંઈ મા'લૂમ ન થઈ શકે તો ત્રણ અથવા સાત દિવસ સુધી અમલ કરવો. ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા કામની ભલાઈ વિશે માલૂમ થઈ જશે.

નમાઝે હાજત :

જ્યારે કોઈ જરૂરત ઊભી થાય-જેમ કે નોકરીની જરૂરત, નિકાહની જરૂરત, બીમારીથી શિફા મેળવવા તથા અન્ય અહમ કામોને પાર પાડવા માટે તો બે રકા'ત સલાતુલ હાજત પઢી દુઆએ હાજત પઢવી.

દુઆ-એ-હાજત :

લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુલ હલીમુલ કરીમ. સુબ્હાનલ્લાહિ રબ્બિલ અર્શિલ અઝીમ. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન. અસ્અલુ-ક મૂજિબાતિ રહ્મતિક, વ અઝાઈ-મ મગ્ફિરતિ-ક, વલ ગનીમ-ત મિન કુલ્લિ બિર્રિન્, વસ્સલામ-ત મિન કુલ્લિ ઈષ્મિન્, લા તદઅ્ લના ઝમ્બન્ ઈલ્લા ગફર્તહુ, વલા હમ્મન્ ઈલ્લા ફર્રજતહુ, વલા હાજતન્ હિ-ય લ-ક રિદન્ ઈલ્લા કઝય્તહા બિ રહ્મતિ-ક યા અર્હમર્રાહિમીન ! (ઈબ્ને માજહ)

દુઆ પઢયા પછી પોતાની હાજત માટે અલ્લાહ તઆલાથી દુઆ કરવી. આ નમાઝ હાજત પૂરી કરવા માટે અનુભવસિદ્ધ છે.

બુઝુર્ગોએ પોતાની જરૂરતોમાં આ રીતે નમાઝ પઢી અને અલ્લાહ તઆલાથી દુઆ માંગી તો તેમની હાજત પૂરી થઈ ગઈ. (શામી)

સલાતુત્તસ્બીહ :

આ નમાઝ પણ બેશુમાર સવાબ અને ફઝીલતવાળી છે. આ નમાઝ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમએ પોતાના કાકા હઝરત અબ્બાસ (રદિ.)ને શિખવાડી હતી. વધુમાં ફરમાવ્યું કે : મારા ચચા ! આ નમાઝ પઢવાથી બધા જ ગુનાહ માફ થઈ જાય છે. બની શકે તો આ નમાઝને દરરોજ એક વખત પઢો. નહિતર અઠવાડિયામાં એક વખત પઢો અથવા મહિનામાં એક વખત અને તે પણ ન થઈ શકે તો વર્ષમાં એક વખત અને તે પણ ન બની શકે તો પૂરી ઉમરમાં તો એક વખત જરૂર આ નમાઝ પઢી લો. (તિરમિઝી)

બુઝુર્ગોનો મત એવો છે કે, જે માણસ આ નમાઝની આટલી મોટી ફઝીલત જાણ્યા પછી પણ આ નમાઝ ન પઢે તો તે માણસને દીનની કોઈ સમજ નથી એવું માલુમ પડે છે. (શામી)

સલાતુત્તસ્બીહની ચાર રકા'ત નફલ નમાઝ એક રકા'તથી પઢે. દરેક રકા'તમાં પંચોતેર ((૭૫) વખત તસ્બીહ પઢવી જોઈએ. આ રીતે પૂરી ચાર રકા'ત નમાઝમાં ત્રણ સો (૩૦૦) વાર આ તસ્બીહ થશે.

સલાતુત્તસ્બીહ પઢવાની રીત :

પહેલાં નિય્યત આ પ્રમાણે કરે કે, હું સલાતુત્તસ્બીહની ચાર રકા'ત નમાઝ પઢું છું. પછી અલ્લાહુ અકબર કહી કોલ બાંધી લે અને (સના) સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ..... પઢી પંદર વખત આ તસ્બીહ પઢે : **''સુબ્હાનલ્લાહિ વલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ વલા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર.''** પછી અઊઝુ–બિસ્મિલ્લાહ પઢી અલ્હમ્દુ શરીફ (સૂરએ ફાતિહા) અને બીજી કોઈ સૂરત પઢે. તે પછી દસ વખત ઉપરની તસ્બીહ પઢે, પછી રુકૂઅમાં રુકૂઅની તસ્બીહ **(સુબ્હા–ન રબ્બિયલ અઝીમ)** પઢયા પછી દસ વખત ઉપરોક્ત તસ્બીહ પઢે, પછી રુકૂઅથી ઊઠી **સમિઅલ્લાહુ લિમન હમિદહ** અને **રબ્બના લકલ્ હમ્દ** પછી દસ વખત આ જ તસ્બીહ પઢે. પછી બંને સિજદહમાં પણ સિજદહની તસ્બીહ **(સુબ્હા–ન રબ્બિયલ આ'લા)** પઢયા પછી દસ દસ વખત આ જ તસ્બીહ પઢે અને બંને સિજદહની વચમાં–જલ્સામાં પણ દસ વખતે આ તસ્બીહ પઢે. (આ એક રકા'તમાં કુલ પંચોતેર વખત આ તસ્બીહ થઈ). પછી બીજી રકા'તમાં (સૂ. ફાતિહા), અલ્હમ્દુ શરીફથી પહેલાં પંદર વખત અને અલ્હમ્દુ શરીફ તથા કોઈ સૂરત પઢયા પછી દસ વખત અને રુકૂઅમાં, કવમહમાં, બંને સિજદહમાં અને તેની વચમાં–જલ્સામાં દસ–દસ વખત આ તસ્બીહ પઢે. એવી જ રીતે ત્રીજી અને ચોથી રકા'તમાં પણ પઢે. આ પ્રમાણે ચાર રકા'તમાં કુલ ત્રણ સો (૩૦૦) વખત તસ્બીહ થશે. (આ સિવાય બીજી રીત પણ હદીસથી મન્કૂલ છે, તે મુજબ પઢવાની પણ ઈજાઝત છે.) (ઈલ્મુલ્ ફિકહ)

અમુક રિવાયત અનુસાર **''સુબ્હાનલ્લાહિ વલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ વલા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર** સાથે **''લા હવ્લ વ લા કુવ્વ–ત ઈલ્લા બિલ્લાહિલ્ અલિય્યિલ્ અજીમ''** પઢવાનો પણ ઉલ્લેખ છે.

નમાઝે તૌબા :

અગર કોઈ ગુનો થઈ જાય તો બે રકા'ત તૌબાની નિય્યતથી પઢે. પછી અલ્લાહ તઆલાની સામે ખૂબ આજિઝી અને શરમિંદગી સાથે ગુનાહની માફી માંગે, સાચા દિલથી તવબા કરે અને હવે પછી ગુનાહ ન કરવાનો પાકો ઈરાદો—નિય્યત કરે. તો ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા ગુનાહ માફ થઈ જશે.

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો ઈરશાદ છે કે, જ્યારે કોઈનાથી કોઈ ગુનાહ થઈ જાય તો વુઝૂ કરી બે રકા'ત તવબાની પઢે અને અલ્લાહ તઆલાથી સાચા દિલથી ખૂબ માફી માંગે તો અલ્લાહ તઆલા પોતાના ફઝલો—કરમથી તેના ગુનાહ માફ કરી દેશે.

અલ્લાહ તઆલાનો ઈરશાદ છે કે, જ્યારે બંદાઓથી કોઈ ગુનાહ થઈ જાય તો તરત અલ્લાહનો ઝિક્ર કરે અને માફી માગે તો અલ્લાહ તઆલા તે બંદાને માફ કરી દે છે. (શામી)

મુશ્કેલી અને પરેશાની વખતની નમાઝ :

કોઈ મુસીબત, પરેશાની અને ગભરામણ થાય તો નમાઝ પઢવી સુન્નત છે.

અલ્લાહ તઆલાનો ઈરશાદ છે કે, અય ઈમાનવાળાઓ ! તમે સબ્ર અને નમાઝના ઝરીયે (મારાથી) મદદ તલબ કરો. (સૂરએ બકરહ)

જ્યારે કોઈ રંજગમ, પરેશાની, દુશ્મનનો ડર, કરા પડવા, ખૂબ વધારે મુશળધાર વરસાદ વરસવો, આંધી ચાલે, ધરતીકંપ થાય, વીજળી પડે અથવા કોઈ સખ્ત બીમાર પડી જાય તો આવા કપરા સંજોગોમાં નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ નમાઝ પઢતા હતા. આપણે પણ આવા સંકટ સમયે નમાઝ પઢી અલ્લાહ તઆલાથી મદદ માંગવી જોઈએ.

(આલમગીરી : ૧/૧૦૨ પેજ)

કત્લ અથવા ફાંસીના સમયે નમાઝની ફઝીલત :

જ્યારે કોઈ મુસલમાનને કત્લ કરવામાં આવે અથવા ફાંસીની સજા કરવામાં આવે તો તે માણસ માટે મુસ્તહબ છે કે, છેલ્લી બે રકા'ત નમાઝ પઢી અલ્લાહ તઆલાથી ગુનાહોની માફી માંગી લે, કારણ કે આ તો દુનિયા (થી રુખ્સત થવા)નો આખરી સમય છે. (તહાવી શરીફ : ૨૩૪)

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ એક વખત સહાબએ કિરામ (રદિ.)માંથી થોડાક કારીઓને કુર્આન મજીદની તા'લીમ આપવા માટે કોઈ ઠેકાણે રવાના કર્યા. રસ્તામાં મક્કાના કાફિરોએ તેમને પકડી લીધા અને હઝરત ખુબૈબ (રદિ.) સિવાય બધા જ કારીઓને શહીદ કરી દીધા.

હઝરત ખુબૈબ (રદિ.)ને મક્કા શરીફમાં લાવી ખૂબ ધૂમધામથી શહીદ કરી દીધા. જ્યારે તેમને શહીદ કરવાનો સમય આવ્યો તો તેમણે પરવાનગી મેળવી બે રકા'ત નમાઝ અદા કરી. તે સમયથી આ નમાઝ પઢવી મુસ્તહબ થઈ ગઈ. (બુખારી : ૧/૪૨૮)

વરસાદ માંગવાની દુઆ :

વરસાદનું રોકાઈ જવું, જરૂરતના સમયે જરૂરત મુજબ વરસાદ ન થવો, એ એક અઝાબ છે. ગુનાહો વધી જવાથી, ઝકાત ન અદા કરવાથી, બંદાઓના હક મારવાથી, ઝિનાકારી, ચોરી, ડકેટી, જેવા ગુનાહોની નહૂસતથી દુકાળની પરિસ્થિતિ ઊભી થાય છે.

જ્યારે વરસાદ રોકાઈ જાય તો ગુનાહોની તવબા કરે. ઝકાત અદા કરે બંદાઓના હક અદા કરે અને વરસાદ માંગવા માટે નમાઝ અદા કરે.

નમાઝનો તરીકો આ મુજબ છે :

બધા મુસ્લિમો ભેગા મળી આજિઝી સાથે મા'મૂલી કપડાં પહેરી શહેર—વસતિથી બહાર જંગલ તરફ કોઈ મેદાનમાં પેદલ જાય. તથા

બચ્ચાઓ, ઝઈફ–વૃદ્ધોને તથા જાનવરોને સાથે લઈ જાય. ઘણી જ નમ્રતા અને આજિઝી પૂર્વક તવબા–ઈસ્તિગફાર કરે. પછી બે રકા'ત નફલ નમાઝ જમાઅત સાથે અદા કરે. અઝાન અને તકબીર વગર આ નમાઝ પઢે. ઈમામ નમાઝમાં જોરથી કિરાઅત કરે. પછી બે ખુત્બા પઢે. પછી ઈમામ કિબ્લા તરફ મોં કરી હાથ ઉઠાવી મુસલમાનોની મગફિરતની દુઆ કરે. વરસાદની દુઆ માંગે. બધા મુકતદીઓ પણ ઈમામ સાથે હાથ ઉઠાવી દુઆ કરે.

વરસાદ ન આવે તો ત્રણ દિવસ સુધી આ પ્રમાણે નમાઝ અદા કરે. આનાથી વધુ દિવસ સુધી સાબિત નથી.

હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ પણ સહાબએ કિરામ (રદિ.) સાથે મદીનાથી બહાર તશરીફ લાવ્યા અને બે રકા'ત જોરથી કિરાઅત પઢી અદા ફરમાવી. પછી કિબ્લા તરફ મોં કરી હાથ ઉઠાવી દુઆ કરી. અગર પહેલા દિવસે વરસાદ આવી જાય તો પણ ત્રણ દિવસ પૂરા કરે. ત્રણ દિવસ રોઝા રાખવા પણ મુસ્તહબ છે અને સદકા, ખયરાત કરવી પણ મુસ્તહબ છે.

(બેહિશ્તી ઝેવર : ૭૮૭)

સૂરજ અને ચાંદગ્રહણની નમાઝ :

હદીસ શરીફમાં છે કે સૂરજ અને ચાંદગ્રહણ એ બંને કિયામતની નિશાની છે. તેના ઝરીએ અલ્લાહ તઆલા પોતાના બંદાઓને ડરાવે છે. જયારે તમે ગ્રહણ જુઓ તો દુઆ, ઝિક્ર અને ગુનાહોની મગફિરત માંગવામાં લાગી જાઓ.

એક રિવાયતમાં છે કે, જયારે ગ્રહણ જુઓ તો અલ્લાહ તઆલા પાસે દુઆ માંગો. તેની બુઝુર્ગી અને મોટાઈ બયાન કરો. નમાઝ પઢો, સદકો કરો.

(મિશ્કાત)

સૂરજગ્રહણની નમાઝ જમાઅત સાથે પઢે. રુકૂઅ અને સિજદહ પણ લાંબા કરે. ઈમામ સાહેબ મુકતદીઓ તરફ મોં કરી દુઆ કરાવે. મુકતદીઓ

આમીન કહે. ગ્રહણ દૂર થતાં સુધી દુઆ કરતા રહે.

ચાંદગ્રહણના સમયે પણ ગ્રહણ દૂર થતાં સુધી વગર જમાઅતે અલગ અલગ નમાઝ પોતાના ઘરમાં અદા કરે. મસ્જિદમાં જવું સુન્નત નથી.

(બેહિશ્તી ઝેવર)

એહરામ બાંધતી વખતની નમાઝ :

જે શખ્સ હજ કરવા ચાહે તેણે હજનો એહરામ બાંધતી વખતે બે રકા'ત નમાઝ પઢવી સુન્નત છે.

નિય્યત આ પ્રમાણે કરવી :

હું નિય્યત કરું છું બે રકા'ત નમાઝ, જે એહરામની નમાઝ છે, વાસ્તે અલ્લાહના. (મસાઈલે નમાઝ : ૨૭૨)

અત્રે નફલ નમાઝોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. તે સિવાય પણ નફલ નમાઝો વધુ અદા કરવામાં આવે તો સવાબ તથા દરજા બુલંદ થવાનું કાર્ય છે.

જેમ કે રમઝાન શરીફની આખરી રાતોમાં અને શાબાન માસની પંદરમી રાતમાં ઈબાદતનો ખૂબ સવાબ હદીસ શરીફમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યો છે.

(૩૧) નમાઝના મુતફર્રિક મસાઈલ :

(૧) મુક્તદીએ ઈમામની પાછળ નમાઝ પઢવી હોય તો "આ ઈમામની પાછળ નમાઝ પઢું છું" આ મુજબ નિય્યત કરવી.

(૨) સુન્નત નમાઝો તથા નફલ નમાઝોની બધી રકાતોમાં અલ્હમ્દુ પઢી સૂરત મિલાવવી (પઢવી) વાજિબ છે.

(૩) નફલ નમાઝ શરૂ કર્યા પછી તેને પૂરી કરવી વાજિબ છે. અગર નમાઝ તૂટી જાય તો કઝા કરવી વાજિબ છે.

(૪.) જેવી રીતે નશાની હાલતમાં નમાઝ પઢવી હરામ છે. એવી રીતે અમુક મુફસ્સિરોનું ફરમાન છે કે, જ્યારે ઊંઘનો ગલ્બો એટલો વધી જાય કે ઝબાન પર કાબૂ ન રહી શકે તો એવી હાલતમાં નમાઝ પઢવી દુરુસ્ત નથી.

(મઆરિફુલ કુર્આન–૨–૪૨૪)

(૫) અલ્લાહ તઆલા સિવાય બીજાને સિજદહ કરવો હરામ છે. પૂરી ઉમ્મત આના પર એકમત છે. અમુક ઉલમાએ કિરામની નજીક કુફ્ર છે.

(મઆરિફુલ કુર્આન–૮/૫૩૩)

(૬) વુઝૂ કરી ટેક લગાવી બેસીને ઊંઘથી આંખ લાગી ગઈ તો વુઝૂ તૂટી જશે. ટેક લગાવ્યા સિવાય બેઠા બેઠા આંખ લાગી જાય તો વુઝૂ તૂટશે નહીં.

(૭) મુક્તદીએ ઈમામથી પહેલા કોઈ રુકન અદા કરવું મકરૂહે તહરીમી છે.

(૮) ઈમામ નમાઝમાં કિરાઅત કરી રહયા હોય ત્યારે મુક્તદીએ કોઈ દુઆ અથવા કુર્આનની તિલાવત કરવી, ચાહે સૂરએ ફાતિહા કેમ ન હોય ? મકરૂહે તહરીમી છે.

(૯) ઈમામ જ્યારે ખુત્બો પઢવા લાગે ત્યારે કોઈ નમાઝ પઢવી અથવા વાતો કરવી મકરૂહે તહરીમી છે. ખુત્બો શરૂ થઈ જાય તો હાજરજનોએ ખુત્બહ સાંભળવો વાજિબ છે. ખુત્બામાં દુરૂદ શરીફની આયત આવે તો મનમાં દુરૂદ શરીફ પઢી લેવું જાઈઝ છે. (બેહિશ્તી ઝેવર)

નમાઝમાં લિબાસ કેવો હોવો જોઈએ ?

જે લિબાસમાં બહાર નીકળવું, બજાર જવું, શાદી–ગમીની મજલિસોમાં શરીક થવું પસંદ ન હોય અથવા એબ ગણતો હોય તેવો લિબાસ પહેરી અથવા મેલા–ગંદા કપડાં પહેરી નમાઝ પઢવી મકરૂહ છે. (...........)

લાંબી કિરાઅત તથા લાંબા રુકૂઅ-સિજદા કરવા :

નમાઝમાં ઈમામ સાહેબે મસ્નૂન કિરાઅતથી પણ વધુ લાંબી કિરાઅત

કરવી તથા રુકૂઅ-સિજદામાં વધું વાર લગાડવી મકરૂહે તહરીમી છે.

ઈમામ સાહેબને જોઈએ કે મુક્તદીની હાજત અને કમજોરીઓનો ખ્યાલ કરે અને તેની બીમારીઓ- કમજોરીઓની રિઆયત કરી મુખ્તસર કિરાઅત કરવી બેહતર છે, જેથી મુક્તદીઓને તકલીફ ન થાય. (બુખારી-મુસ્લિમ)

હદીસ શરીફમાં છે કે, ઈમામે હલકી અને આસાન નમાઝ પઢાવવી જોઈએ.

હઝરત મઆઝ બિન જબલ (રદિ.)ને નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ સખત શબ્દોમાં તાકીદ ફરમાવી. કારણ કે, તેઓ નમાઝમાં લાંબી લાંબી સૂરતો પઢતા હતા,એથી મુક્તદીઓને તકલીફ થતી હતી.

એક વાર હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમએ નમાઝમાં બચ્ચાના રડવાની અવાજ સાંભળી તો ફજરની નમાઝમાં હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમએ સૂરએ ફલક અને સૂરએ નાસ પઢી હતી, કારણ કે તે બચ્ચાની મા નમાઝમાં હતી.

(મસાઈલે નમાઝ-૬૯, ઈલ્મુલ ફિકહ : ૧૨/પેજ : ૯૩)

ઔરતોનું નમાઝ પઢવા મસ્જિદમાં જવું :

પહેલાના ઝમાનાથી ઔરતોનું જમાઅતમાં શરીક થવા માટે મસ્જિદમાં તથા ઈદગાહમાં જવું મના અને મકરૂહ છે. સહાબા (રદિ.)ના ઝમાનાથી જ મનાઈ ફરમાવી છે.

(મુસ્લિમ શરીફ : ૧/૧૮૩, ફતાવા દારુલ ઉલૂમ : ૩/૪૯, મસાઈલે નમાઝ : ૮૧)

નમાઝી સામેથી પસાર થવું :

મસ્જિદમાં સુન્નતો અથવા નફલ નમાઝો પઢવી હોય તો તેના માટે એવી જગા પસંદ કરો જ્યાંથી સામેથી લોકોને પસાર થવાનો સંભવ ન હોય. અમુક લોકો આગળની સફોમાં જગા હોવા છતાંય પાછળની સફોમાં

નમાઝ પઢે છે અને લોકોને બહાર નીકળવામાં તકલીફ થાય છે તો આ રીતે નમાઝ પઢવી ગુનો છે.

અગર કોઈ આ રીતે નમાઝ પઢશે અને કોઈ તેની આગળથી પસાર થશે તો નમાઝીની આગળથી પસાર થવાનો ગુનો નમાઝ પઢનારને થશે.

(મુસ્લિમ શરીફ)

સફમાં ઊભા રહેવાનો હુકમ :

પહેલી સફમાં જગા હોય તો પાછળની સફમાં નમાઝ પઢવી મકરૂહ છે.

(કિતાબુલ ફિકહ :૧/૪૪૦)

ઈમામ પાછળ કિરાઅત કરવી :

ઈમામ સાહબ નમાઝમાં કિરાઅત કરતા હોય તે સમયે મુકતદીઓએ કોઈ દુઆ અથવા કુર્આનની કોઈ સૂરત અથવા સૂરએ ફાતિહા પઢવી મકરૂહે તહરીમી છે. (ઈલ્મુલ ફિકહ : ૨/૧૧૦)

ફજરની નમાઝની સુન્નતો :

ફજરની જમાઅત શરૂ થયા પછી કોઈ શખ્સ મસ્જિદમાં આવ્યો અને સુન્નતો પઢવાની બાકી હોય તો તેને જો જમાઅત મળી જવાનું યકીન હોય તો જમાઅતખાનાથી અલગ જગાએ સુન્નતો પઢી જમાઅતમાં શરીક થવું જોઈએ.

જમાઅત ઊભી થયા પછી ઈમામની નજદીકમાં સુન્નતો પઢવી મકરૂહ છે. (ફતાવા રહીમિય્યહ :૩/૪૭)

સફરમાં સુન્નતો પઢવી :

અમુક લોકો એવું સમજે છે કે મુસાફિર માટે સફરમાં સુન્નતો પઢવાની જરૂરત નથી. (માટે તેઓ સફરમાં ફકત ફર્ઝ નમાઝો પઢે છે) અને સુન્નતો

છોડી દે છે, એ ગલત છે. શરઈ સફરમાં મશગૂલી વધારે હોય અથવા ટ્રેનમાં વધારે ભીડ હોય તો ફજરની બે સુન્નતો સિવાય બીજી નમાઝોની સુન્નતો છોડી શકાય છે. હા, ઈત્મીનાન હોય તો સુન્નતોને છોડવી જોઈએ નહિ, મજબૂરીમાં છોડવાની ગુંજાઈશ છે. (અગલાતુલ અવામ : ૬૩)

હોઠ બંધ રાખી કિરાઅત કરવી :

અમુક નમાઝીઓ હોઠ બંધ રાખી ચૂપચાપ કિરાઅત કરે છે. અને કિરાઅતને દિલમાં સોચી અને ફક્ત ખ્યાલથી પઢે છે. આવી રીતે પઢવાથી કિરાઅતનો રુકન સહીહ અદા થતો નથી.

કિરાઅતનો રુકન સહીહ અદા કરવા માટે કમસે કમ દરજો એ છે કે, હરફ સહી નીકળે તથા પોતે કાનથી અવાજ સાંભળી શકે એવી રીતે કિરાઅત કરવી જોઈએ. અગર આજુબાજુવાળા નમાઝીઓને ખલલ થાય તો પોતાના કાનો સુધી ન સંભળાય તો પણ નમાઝ સહી થઈ જશે.

(ફતાવા મહમૂદિય્યહ : ૨/૧૯૬)

નાફ (ડૂંટી) નીચેના વાળ સાફ ન કરવા :

જે માણસ નાફ (ડૂંટી) નીચેના વાળ મુંડશે નહિ તો તેની નમાઝ તો થઈ જશે, પરંતુ આવી આદત ખરાબ છે. ચાલીસ દિવસથી વધારે નાફ (ડૂંટી) નીચેના વાળ ન મુંડવા મકરૂહ છે. (આલમગીરી : ૫/૩૬૮)

નમાઝમાં વસવસા આવવા :

નમાઝમાં વસવસા પેદા થવાથી નમાઝ ફાસિદ થતી નથી, પરંતુ વસવસા દૂર કરવાની કોશિશ કરવી જોઈએ. (મિશ્કાત)

નમાઝમાં વસવસા આવે તો તેના તરફ ધ્યાન આપવામાં ન આવે, શયતાની હરકત સમજીને તેને દૂર કરવાની કોશિષ કરી નમાઝ પૂરી કરે. હદીસોમાં તેનો ઈલાજ આ પ્રમાણે જ વર્ણન કર્યો છે. (મિશ્કાત : ૧/૧૯)

અલ્લાહ તઆલાની અઝમત અને બુઝુર્ગીનો ખ્યાલ પેદા કરે કે તે મને જોઈ રહયો છે અને નમાઝના દરેક રુકનને આદાબની રિઆયત સાથે અદા કરે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા ખ્યાલાત પરેશાન નહિ કરે.

(ફતાવા મહમૂદિય્યહ : ૨/૨૦૯)

રકા'ત મેળવવા દોડવું :

ઈમામ સાહબ રુકૂઅ કરે ત્યારે મુકતદીઓએ રુકૂઅમાં શરીક થવા માટે દોડવું મના છે. ચાહે રુકૂઅ મળે કે ન મળે.

હદીસ શરીફમાં ઈરશાદ છે કે, નમાઝ માટે દોડતા ન આવો. જો રકા'ત ન મળે તો બા'દમાં અદા કરો. (મુસ્લિમ શરીફ : ૧/૨૨૦)

મસ્જિદમાં દોડવું અદબના ખિલાફ છે. હદીસ શરીફમાં ઈરશાદ છે કે, તમે ઈત્મિનાન અને શાંતિથી ચાલો, દોડો નહિ. (ફતાવા રહીમિય્યહ : ૧/૧૮૮)

ટી.વી.વાળા રૂમમાં નમાઝ પઢવી :

નમાઝ પઢતી વેળાએ ટી.વી. બંધ હોય તો નમાઝ થઈ જશે. ટી.વી. ચાલુ હોય તો નમાઝ પઢવી મકરૂહ છે તથા ખેલકૂદ માટે બનાવેલી જગામાં પણ નમાઝ પઢવી મકરૂહ છે. (આપકે મસાઈલ : ૩/૧૮૪)

તહજ્જુદની નમાઝ પઢી સૂઈ જવું :

તહજ્જુદની નમાઝ પઢી સૂઈ શકાય નહિ તે ખ્યાલ સહી નથી. ઘણા માણસો એના કારણે તહજ્જુદની નમાઝથી મહરૂમ રહે છે કે સવાર સુધી જાગવું મુશ્કેલ છે. તહજ્જુદની નમાઝ પઢી સૂઈ જવું દુરુસ્ત છે, પરંતુ ફજરની નમાઝ કઝા ન થાય તેનું ધ્યાન રાખવું. (અગ્લાતુલ અવામ : ૫૭)

ઈદની નમાઝ બે વખત પઢવી :

એક માણસ ઈદની નમાઝ પરદેશથી પઢીને પ્લેનમાં હિન્દુસ્તાન આવી

ગયો. ચાંદના ફર્કના કારણે અહિંયા ઈદની નમાઝ મળી શકે છે, તો તે માણસ હિન્દુસ્તાનમાં પણ ઈદની નમાઝ પઢી લે. (અહસનુલ ફતાવા : ૪/૪૨૩)

નમાઝમાં મોબાઈલ બંધ કરવો :

ચાલુ નમાઝમાં મોબાઈલની રીંગ વાગવા લાગે તો એકાદ-બે વખત હાથ લગાવી નમાઝમાં મોબાઈલ બંધ કરવાથી નમાઝ ફાસિદ થતી નથી.

અલબત્ત, વારંવાર હાથ લગાવવો પડે તો નમાઝ ફાસિદ થઈ જશે, કારણ કે તે અમલે કસીર છે.

કુનૂતે નાઝિલહ :

ફસાદ અને દુશ્મનોના હુમ્લાનો ભય હોય અથવા કોઈ આફત-મુસીબતના સમયે ઈમામ સાહબે ફજરની નમાઝની બીજી રકા'તમાં રુકૂઅ કર્યા પછી ઊભા થઈ બંન્નેવ હાથ છોડી કુનૂતે નાઝિલહ પઢવી. ઈમામ સાહબ જોરથી પઢે અને મુક્તદીઓ ધીમેથી આમીન કહે. આ દુઆ થોડા દિવસો સુધી પઢવામાં આવે છે. હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમએ એક માસ સુધી કુનૂતે નાઝિલહ પઢી હતી. (બુખારી શરીફ)

દુઆએ કુનૂતે નાઝિલહ

અલ્લાહુમ્મહ્ દિના ફીમન હદય્ત. વ આફિના ફિમન આફય્ત, વ તવલ્લના ફિમન તવલ્લય્ત, વ બારિક લના ફીમા અઅ્તય્ત, વકિના શર્ર મા કઝય્ત, ફઈન્ન-ક તક્ઝી વલા યુકઝા અલય્ક, ઈન્નહુ લા યઝીલ્લુ મંવ્ વ અલય્ત, વલા યઈઝ્ઝુ મન આદયત, તબારક્ત વ તઆલય્ત, નસ્તગફિરુ-ક વ નતૂબુ ઈલય્ક, વ સલ્લલ્લાહુ અલન્નબિય્યીલ કરીમ.

મસ્જિદમાં નાના બાળકોને લઈને આવવું :

મસ્જિદમાં નાના બાળકોને લઈને આવવાની ઈજાઝત નથી, કારણ કે એથી મસ્જિદનો અદબ–એહતિરામ બાકી રહી શકતો નથી. બાળકને લઈને આવનારનું દિલ પણ બાળક તરફ જ મંડાયેલું રહેશે.

જો બાળક સમજદાર હોય અને નમાઝ મસ્જિદનો અદબ–એહતિરામ જાળવી શકે એવો હોય તો વાંધો નથી. (ઈબ્ને માજહ)

શબે-બરા'તમાં નફલ નમાઝો પઢવી :

હદીસ શરીફમાં મુબારક રાતોમાં નફલ નમાઝોની કોઈ કેદ નથી, બલ્કે જે ઈબાદત આસાન હોય તે અદા કરે. નફલ નમાઝો પઢે, વઅઝ સાંભળે, કુર્આને મજીદની તિલાવત કરે, દુઆઓ માંગે, જે સહૂલત–આસાન હોય તે પર અમલ કરે. કોઈ ખાસ અમલ હદીસ શરીફથી સાબિત નથી.

કોઈ એવી નમાઝ હદીસ શરીફથી સાબિત નથી, જેમાં દરેક રકા'તમાં દસ વખત કુલ હુવલ્લાહુ અહદ પઢવામાં આવે. સહાબએ કિરામ (રદિ.) તથા તાબિઈનથી સાબિત નથી. (મસાઈલે શબે બરા'ત : ૪૨)

ઔરતો ઝોહરની નમાઝ જુમ્આ પહેલા પઢી શકે છે :

ઔરતો માટે જુમ્આની નમાઝ પઢવી વાજિબ નથી. તેઓ (જુમ્આના દિવસે) ઝોહરની નમાઝ પોતાના ઘરમાં જુમ્આની નમાઝ ખતમ થતાં પહેલા પઢી શકે છે.

ફુકહાએ કિરામે ઔરતો માટે નમાઝની જમાઅત તથા જુમ્આ, ઈદની નમાઝ પઢવા તેમજ વઅઝ–બયાનની મજલિસોમાં શામિલ થવું મકરૂહ લખ્યું છે. (દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૫૨૯)

તરાવીહ ન પઢનારનો હુકમ :

ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.)ના નજદીક તરાવીહ સુન્નતે મુઅક્કદહ છે.

તરાવીહને જમાઅત સાથે પઢવી સુન્નત છે અને તરાવીહ છોડનાર ખતાકાર અને ગુનેહગાર છે. (રદ્દુલ મુહતાર : ૧/૬૬)

સિજદએ તિલાવત :

કુર્આન શરીફની તિલાવત કરતાં આયતે સિજદહ પઢે તો સિજદએ તિલાવત કરવો વાજિબ છે.

સિજદએ તિલાવતનો તરીકો આ પ્રમાણે છે :

મુસ્તહબ તરીકો આ પ્રમાણે છે કે, ઊભા રહીને નિય્યત કરે. પછી સિજદો કરે. સિજદો કરી ઊભો થઈ જાય અથવા બેસી જાય, બન્નેવ રીતે જાઈઝ છે.

અગર બેઠા બેઠા સિજદો કર્યા પછી બેસી ગયો તો પણ સિજદએ તિલાવત અદા થઈ જશે.

ઊભા થઈ સિજદો કરવો, પછી ઊભા થઈ જવું. આ બેહતર તરીકો છે. (ફતાવા દારુલ ઉલૂમ : ૪/૪૩)

વિત્ર નમાઝની ઈમામત :

રમઝાનુલ મુબારકમાં ઈશાના ફર્ઝ અને વિત્રના ઈમામ બંન્નેવ અલગ અલગ હોય તો પણ જાઈઝ છે. મતલબ કે, જેણે ઈશાના ફર્ઝ પઢાવ્યા હોય તે જ વિત્રની ઈમામત કરે એવી માન્યતા ગલત છે. (ફતાવા રશીદિય્યહ : ૩૨૮)

ટોપી વગર નમાઝ પઢવી :

ટોપી પહેર્યા વગર નમાઝ પઢવી મકરૂહ છે. ટોપી ન હોય અથવા વધુ આજિઝી પેદા કરવા માટે પઢશે તો દુરુસ્ત થશે. (બેહિશ્તી ઝેવર : ૬૬)

તરાવીહમાં ઊંઘ આવવી :

તરાવીહમાં ઊંઘ આવવાથી મોં પર પાણી છાંટવા છતાંય ઊંઘ સતાવે તો

ઊંઘના ગલ્બાના સમયે નમાઝ પઢવી મકરૂહ છે. ઊંઘ પૂરી કરી પછી બાકીની તરાવીહ સુબ્હે સાદિક પહેલાં પઢી લે. (ફતાવા રહીમિય્યહ : ૩૨૮)

ફતાવા આલમગીરીમાં છે કે, અગર ઊંઘનો ગલ્બો હોય તો જમાઅત સાથે તરાવીહ પઢવી મકરૂહ છે. નમાઝથી અલગ થઈ ખૂબ હોશિયારી અને ચુસ્તી પેદા કરી લે.

ઊંઘની હાલતમાં નમાઝ પઢવાથી સુસ્તી અને ગફલતના કારણે કુર્આન મજીદ સાંભળવામાં ખલલ પેદા થાય છે.

(ફતાવા આલમગીરી : ૧/૧૯, મસાઈલે તરાવીહ : ૬૮)

નમાઝના તમામ અરકાન પૂરી બેદારીની હાલતમાં અદા કરવા જરૂરી છે. માટે ઊંઘના ગલ્બાની હાલતમાં નમાઝ અદા કરવી મકરૂહ છે.

નમાઝમાં ખુશૂઅ-ખુઝૂઅ પેદા કરો :

આજકાલ નમાઝમાં ખુશૂઅ–ખુઝૂઅની ખૂબ કમી છે. કામ્યાબીની ખુશખબર તે લોકો માટે છે જેઓ નમાઝમાં ખુશુઅ–ખુઝૂઅ પેદા કરે છે. નમાઝમાં ખુશૂઅ–ખુઝૂઅ પેદા કરવાનો આસાન તરીકો આ છે કે, પોતાની નમાઝને આખરી નમાઝ સમજે.

હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને એક માણસે સવાલ પૂછયો તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમએ ફરમાવ્યું : રુખસત કરનારની જેમ નમાઝ પઢો. કે કદાચ હવે પછી નમાઝ પઢવાનો મોકો મળે કે નહિ. સાથે એ પણ વિચારો કે હું રબનો મોહતાજ છું, રબ મારો મોહતાજ નથી.

કયામ, કવમહ, રુકૂઅ–સિજદાની હાલતમાં તમામ અવયવોને પોતાની સહી હાલત પર પહોંચાડવા વાજિબ છે.

(૩૨) દુઆઓ :

ભૂલી જવાની તકલીફ દૂર કરવાનો ઈલાજ :

ઘણી વખત ઈન્સાનની યાદશક્તિ એટલા માટે કમઝોર પડી જાય છે કે શયતાન અને જિન્નાત તેના શરીરમાં દાખલ થઈને યાદશક્તિ પર કાબૂ મેળવી લે છે. એટલે જ્યારે સચોટ રીતે માલૂમ પડી જાય કે, ભૂલી જવાનું કારણ આ જ છે તો ભૂલી જવાની બીમારીનો ઈલાજ આ દુઆથી કરી શકાય.

અલ્લાહુમ્મ અખ્રિજ અન્હુશ્શયતાન.

હે અલ્લાહ ! શયતાન તથા તેની અસરોને તેનાથી ખતમ ફરમાવી દે.

હઝરત ઉસ્માન બિન આસ (રદિ.) ફરમાવે છે કે, મેં એક વખતે અલ્લાહના નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ની ખિદમતમાં હાજર થઈ ફરિયાદ કરી કે, હું ઘણી જ યાદશક્તિ ધરાવતો હતો, પરંતુ કોઈ એવી પરેશાની કરનાર વસ્તુ શરીરમાં દાખલ થઈ છે. જેના કારણે યાદ કરેલી વસ્તુ ભૂલી ગયો છું. આ વાત સાંભળતાં જ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ મારી છાતી પર હાથ મૂકી ઉપરોક્ત દુઆ પઢી, જેની બરકતથી, અલ્લાહ તઆલાએ ભૂલી જવાની તકલીફ દૂર ફરમાવી દીધી.

(અલ અમલુલ યમિ વલ્લૈયલતિ : ૧૪૭, હદીસ : ૫૭૮)

જુલ્મ અને ભયાનક આફતોથી હિફાઝત અને છુટકારાની દુઆ :

લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુલ અઝીમુલ હલીમ. લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુલ રબ્બુલ અર્શીલ અઝીમ. લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુલ રબ્બુસ્સમાવાતિ વ રબ્બુલ અર્ઝિ વ રબ્બુલ અર્શીલ કરીમ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન જઅફર (રદિ.)એ જ્યારે પોતાની દીકરીની શાદી કરાવી તો બોધરૂપે ફરમાવ્યું : જ્યારે પણ તને કોઈ મુસીબત પહોંચે તો કિબ્લા તરફ મોં કરીને મુસીબતોથી છુટકારાની આ દુઆ પઢી લેજે.

(ફત્હુલ બારી : ૧૧/૧૭૬)

બદનમાં થતા કોઈ પણ જાતના તીવ્ર દુખાવાને દૂર કરવાની દુઆ :

બિસ્મિલ્લાહિ વ બિલ્લાહિ અઉઝુ બિલ્લાહિ વ કુદરતિહી મિન શર્રિ મા ફીહા.

હઝરત કઅબ બિન માલિક (રદિ.) અલ્લાહના નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)નો ઈરશાદ નકલ ફરમાવે છે કે, કોઈ માણસને કેવો પણ દુ:ખાવો હોય તે પોતાનો હાથ તે દુ:ખાવાની જગ્યા પર મૂકીને સાત વખત ઉપરોકત દુઆ પઢી લે. (નઝલુલ અબ્રાર)

રોઝીમાં વિશાળતા માટે બે ઉપાય :

(૧) કુલ હુવલ્લાહુ અહદ (સૂરએ ઈખ્લાસ)ની સૂરત. નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)નો ઈરશાદ છે કે, જે માણસ ઘરમાં દાખલ થતી વખતે સૂરએ ઈખ્લાસ પઢશે તો અલ્લાહ તઆલા તેના અને તેના પાડોશીઓથી તંગી અને ભૂખમરો દૂર કરી દેશે. (કુર્તુબી : ૧૦/૧૯૮)

(૨) સુબ્હાનલ્લાહિલ અઝીમી વ બિહમ્દિહી, સુબ્હાનલ્લાહિલ અઝીમી અસ્તગફિરુલ્લાહ.

આ દુઆ સુબ્હે સાદિક વખતે સો (૧૦૦) વખત પઢવી.

એક સહાબી (રદિ.)એ અલ્લાહના નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)થી તંગીની ફરિયાદ કરી કે, દુનિયા જાણે મારાથી રિસાઈ ગઈ.

અલ્લાહના નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ ફરમાવ્યું કે, તમે દરરોજ સુબ્હે સાદિક વખતે આ દુઆ પઢો. પછી જુઓ કે દુનિયા તમારા પગ તળે આવી જશે. સહાબી (રદિ.)એ આ અમલ શરૂ કર્યો તો થોડાક જ દિવસમાં આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ની ખિદમતમાં હાજર થઈ કહેવા લાગ્યા કે, આ દુઆની બરકતથી એટલો માલ—દોલત મારી પાસે આવી ગયો છે કે, હવે મને સમજમાં નથી આવતું કે, તેને કયાં રાખું ?

(સુબુલુલ હુદા વલ ઈર્શાદ : ૧૦/૨૨૭)

મોટી મુસીબતોથી હિફાઝત અને રાહતની દુઆ :

અલ્લાહુમ્મ અહ્‌સિન આકિબ-ત-ના ફિલ ઉમૂરિ કુલ્લિહા વ અજિરના મિન ખિઝયિદ્ દુન્યા વ અઝાબિલ આખિરહ.

આ દુઆની પાબંદી કરનારને મોત સુધી મોટી મુસીબતોથી છુટકારો અને રાહત પ્રાપ્ત થાય છે. (મુસ્નદે અહમદ : ૨૯/૧૭૧)

અધધધ સવાબ :

સુબ્હાનલ્લાહિ વ બિમ્દિહી, અ-દ-દ ખલ્કિહી, વ રિદા નફસિહી, વ ઝી-ન-ત અર્શિહી, વ મિદા-દ કલિમાતિહી.

ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત જુવયરિય્યહ (રદિ.) ફજર બાદ તસ્બીહ પઢવામાં મશગૂલ હતાં. હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ ફરમાવ્યું કે, તમે ફજરથી ચાશ્ત સુધી આ જ પ્રમાણે તસ્બીહ પઢ વામાં મશગૂલ છો ? તો જવાબમાં તેમણે અરજ કરી : જી, હા.

હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ ફરમાવ્યું કે, મેં તમારાથી ફજરની જુદાઈ પછી ચાર કલિમાત ત્રણવાર પઢયા છે. જો આ કલિમાતને સૌ વઝાઈફના મુકાબલામાં તોલવામાં આવે જે તમે સવારથી અત્યાર સુધી પઢયા છે તો એ કલિમાતનું વજન વધી જશે. તે કલિમાત ઉપર મુજબ છે. (મુસ્લિમ શરીફ)

જાનમાલ અને પરિવારની હિફાઝતનો અમલ :

એક સહાબી (રદિ.)એ અરજ કરી : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! મને પોતાની જાન, પોતાની અવલાદ અને પરિવારજનો અને પોતાના માલ વિષે સદા ભય અને ડર રહયા કરે છે. તો હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ ફરમાવ્યું કે, તમે સવાર-સાંજ આ દુઆ પઢયા કરો :

બિસ્મિલ્લાહિ અલા દીની, વ નફ્સી, વ વ-લ-દી વ અહ્લી, વ માલી.

થોડા દિવસ પછી આ સહાબી (રદિ.) આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પાસે આવ્યા તો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ પૂછયું કે, હવે શું હાલત છે ? તેમણે અરજ કરી : જેણે આપને સત્યની સાથે નબી બનાવીને મોકલ્યા છે તે રબની મદદથી મારો બધો જ ખૌફ અને ડર દૂર થઈ ગયો છે. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૨/૨૩૬)

બેહિસાબ સવાબ :

હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)નો ઈરશાદ છે કે, કોઈ બંદો આ (નીચે દર્શાવેલી) દુઆ પઢશે તો બે ફરિશ્તાઓ માટે મુશ્કેલ થઈ પડયું કે, તેનાં અજર-સવાબ કેટલો લખે ?

ફરિશ્તાઓએ અલ્લાહના દરબારમાં અરજ કરી કે, હે પરવરદિગાર ! તારા બંદાએ એવા કલિમાત પઢયા છે કે તેનો સવાબ લખવો અમારી સમજમાં નથી આવતું.

અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે, મારા બંદાએ એ કલિમાત જેવી રીતે કહયા છે તેવી જ રીતે તમે લખી લો. મારી મુલાકાત પર હું જ તેને આ દુઆનો બદલો અર્પણ કરીશ.

તે કલિમાત આ છે :

યા રબ્બિ લકલ હમ્દુ કમા યમ્બગી લિ-જલાલિ વજ્હિ-ક વ અઝીમી સુલ્તાનિ-ક.

અર્થ : હે મારા પરવરદિગાર ! તારા જ માટે સર્વ પ્રકારની તા'રીફ છે, જેવી કે તારા ચહેરાના જલાલને અને તારી મહાન સલતનતને અનુરૂપ છે.

(ઇબ્ને માજહ)

તાકીદ : નેકીની કોઈ વાતને કદાપિ હકીર (હલકી) ન સમજો, કારણ કે

શક્ય છે કે આ નેકી જ કબૂલ થઈ જાય અને એની બરકતથી આપણી બાકી રહેલી જિંદગી પણ દુરુસ્ત થઈ જાય, જેથી સમતોલ જઝબા કે વલણથી આ કિતાબનું વાંચન કરી અમલ કરો. (આસાન નેકિયાં)

(33) મસ્જિદની સફાઈની અહમિય્યત :

હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ ઘરોમાં મસ્જિદ બનાવવાનો હુકમ ફરમાવ્યો છે. તથા મસ્જિદોને સાફ રાખવામાં આવે અને તેમાં ખુશ્બુ લગાડવામાં આવે. (તિરમિઝી)

આજકાલ દરેક ક્ષેત્રમાં ગરબડ તથા આમતેમ કરવાનો રિવાજ આમ–પ્રચલિત થઈ ગયો છે. તેવી જ રીતે તે મસ્જિદની સફાઈમાં ઘણી બધી ગરબડો તથા ઉથલ–પાથલ ઊભી થઈ ગઈ છે.

કોઈ મસ્જિદમાં તો કચરાના ઢગ અને જાળાના થર તેમજ દિવારો–ફર્શ પર માટીના થર જામેલા તથા તેલના ડાઘ જોવા મળે છે. આ ખરેખર મસ્જિદની બેહુરમતી છે.

કોઈ મસ્જિદમાં તો ઝીનત એટલી હદે વધી ગઈ છે કે તેને દુલ્હનની જેમ શણગારી ભાતભાતની બેલબુટાની નકશીથી સુશોભિત કરવામાં આવી છે, જે મકરૂહ છે.

મસ્જિદમાં સફાઈન ન હોવી તે અત્યંત દુઃખદાયક બાબત છે. તેનાથી બંદાઓને અને ફરિશ્તાઓને તકલીફ પહોંચે છે.

પોતાના ગંદા મકાનને તેના ઘરના માણસો પસંદ નથી કરતા તો અલ્લાહના ઘરને મેલુંગંદું કેવી રીતે પસંદ કરી શકાય ?

હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પોતે મસ્જિદની સફાઈનો એહતિમામ ફરમાવતા હતા.

હઝરત ઉમર (રદિ.) ઘોડા પર સવાર થઈ મસ્જિદે કુબામાં તશરીફ લઈ ગયા, અને તેમાં નમાઝ પઢી. પછી યરફા નામના શખ્સને ખજૂરની ડાળી

લાવવા ફરમાવ્યું. તેણે ડાળી લાવીને રજૂ કરી. તો હઝરત ઉમર (રદિ.)એ કપડાથી પોતાની કમર બાંધી અને તમામ મસ્જિદમાં ઝાડુ લગાવી.

એક ઔરત હુઝૂર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ના જમાનામાં હંમેશા મસ્જિદમાં ઝાડુ લગાવતી હતી. જ્યારે તેનો ઈન્તિકાલ થયો તો સહાબએ કિરામ (રદિ.)એ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ખબર આપ્યા સિવાય દફન કરી દીધી. જ્યારે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને જાણ થઈ તો હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ ફરમાવ્યું : કોઈનો ઈન્તિકાલ થઈ જાય તો મને ખબર આપો. પછી આપે તે ઔરતની જનાઝાની નમાઝ પઢી અને ફરમાવ્યું કે, મેં તે ઔરતને જન્નતમાં જોઈ છે, કારણ કે તે મસ્જિદમાંથી કચરો–પૂંજો ઉઠાવી સાફસૂફી કરતી હતી. (તરગીબ વ તરહીબ)

(૩૪) મસ્જિદમાં બદબૂદાર વસ્તુ ખાઈને-લઈને ન આવો :

હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)નો ઈરશાદ છે કે, કોઈ માણસ બદબુદાર વસ્તુ (પ્યાજ–લસણ) ખાય તો તે અમારી મસ્જિદમાં ન આવે, કારણ કે બદબૂથી ફરિશ્તાઓને પણ તકલીફ થાય છે અને માણસોને પણ.

(મુસ્લિમ શરીફ)

મતલબ કે બદબૂદાર વસ્તુ ખાઈને જ્યાં સુધી મોંની બદબૂ દૂર ન થાય ત્યાં સુધી મસ્જિદમાં દાખલ ન થાય. બદબૂદાર વસ્તુઓમાં બીડી, સિગારેટ, હુક્કો પીવો અને પ્યાજ, લસણ જેવી વસ્તુનો પણ સમાવેશ થાય છે.

ફિકહની કિતાબોમાં તેમજ તરીકએ મુહમ્મદિય્યહમાં મૂળો ખાઈને મસ્જિદમાં આવવાને પણ મના ફરમાવેલ છે.

બીડી–સિગારેટ પીનારા આ બાબતનો ખ્યાલ નથી રાખતા જે ઘણા ખેદ અને દુઃખની બાબત છે.

મસ્જિદના ઈમામ સાહેબો આ બાબતે નમાઝીઓને અવારનવાર તાકીદ

કરીને સમજાવતા રહે.

હદીસ શરીફથી આ વાત પણ સાબિત છે કે, જે શખ્સના કપડામાં કે બદનમાં પસીનાની બદબુ હોય તો તેણે પણ એવી હાલતમાં મસ્જિદમાં આવવું જોઈએ નહિ, જ્યાં સુધી તે બદબૂ દૂર ન કરી લે.

(૩૫) મસ્જિદમાં ખુશ્બૂની ધૂણી આપવી :

મસ્જિદમાં લોબાન, ઊદ વગેરે ખુશ્બૂની ધૂણી આપવી અને અગરબત્તી સળગાવવી પણ સુન્નત છે. સહાબએ કિરામ (રદિ.)નો તેના ઉપર હંમેશા અમલ કરવાનો દસ્તૂર રહયો છે.

હદીસ શરીફમાં ઈરશાદ છે કે, મસ્જિદથી પાગલો અને નાના બચ્ચાઓને દૂર રાખો, મસ્જિદને વેપાર–ધંધાની વાતો અને શોરબકોરથી પાક રાખો. કોઈને સઝા કરવા અથવા તલવાર ખેંચવાથી પાક રાખો. મસ્જિદના દરવાજા પાસે વુઝૂખાનું બનાવો અને દર જુમ્આના દિવસે ખુશ્બૂની ધૂણી આપતા રહો. (ઈબ્ને માજહ)

હઝરત ઉમર (રદિ.) પણ દર જુમ્આના દિવસે મસ્જિદમાં ખુશ્બૂની ધૂણી કરતા હતા.

અફસોસ, આજકાલ મસ્જિદમાં જાતજાતના મકરૂહ કામો તથા હરકતો કરે છે, પરંતુ આ સુન્નત પર આજકાલ બિલકુલ ધ્યાન આપવામાં આવતું નથી તથા આ સુન્નત પર બિલકુલ અમલ છૂટી ગયો છે.

આવા સંજોગોમાં જે માણસ આ સુન્નતને ચાલુ કરશે તો જ્યાં સુધી લોકો તેના પર અમલ કરતા રહેશે ત્યાં સુધી તેને સવાબ મળતો રહેશે.

હદીસ શરીફમાં ઈરશાદ છે કે, જે શખ્સ મારી ઉમ્મતમાં ફિત્ના–ફસાદના સમયે મારી સુન્નત પર અમલ કરતો રહેશે તેને સો (૧૦૦) શહીદો બરાબર સવાબ મળશે. (મિશ્કાત)

(૩૬) ઘરમાં મસ્જિદ બનાવો :

પોતાના ઘરમાં કોઈ ખાસ જગા નમાઝ માટે નક્કી કરવી સુન્નત છે. તે જગાને પાક–સાફ રાખો, ખુશ્બૂ લગાવો. હદીસ શરીફમાં આવી જગા માટે મસ્જિદનો શબ્દ વાપરવામાં આવ્યો છે. (ઈબ્ને માજહ)

ઘરનો માહોલ બેહતર હશે તો તે ઘરથી નેક અને સારા ઈન્સાનો બહાર પડશે. અગર ઘરનો માહોલ સારો ન હશે તો સમાજને સારા માણસો મળશે નહિ.

આજના કપરા સંજોગોમાં આપણી પરેશાનીઓ એ છે કે, ઔલાદ નાફરમાન છે, બદઅખ્લાક છે, કિમતી સમય ખેલકૂદ અને ગુનાહોમાં બરબાદ કરે છે, જુઠું બોલે છે, ઘરમાં ચેન–સુકૂન નથી, પતિ–પત્નીના સંબંધો બગડેલા છે. અડોસ–પડોસ એકબીજાથી નારાજ છે. બજારોમાં ખયાનત અને જૂઠનો માહોલ છે તથા હમદર્દી–મુહબ્બત જેવી કોઈ વસ્તુ રહી નથી.

હકીકતમાં આ ભયંકર બીમારીઓના જીવાણું આપણા ઘરમાં જ પેદા થયા છે. તેનો સચોટ ઈલાજ એ જ છે કે ઘરોને ટી.વી., નાચગાન જેવા ગંદા અને બેહુદા કામોથી પાક કરો, કારણ કે આ બદીઓની હાજરીમાં માણસ ન તો તિલાવત કરી શકે છે અને ન તો ઝિક્ર અને દુઆમાં લાગી શકે છે.

ઘરમાં કોઈ ખાસ જગા ઈબાદત માટે નક્કી કરવાથી ઘરમાં નફલ નમાઝો તથા સુન્નતો પઢી શકાય છે. ઘરના વ્યક્તિઓ તથા બાળકો જોશે તો તેમને પણ ઈબાદતનો શોખ પેદા થશે. ઔરતોને પણ ખ્યાલ આવશે અને ઘરના માહોલ ઉપર સારો અસર પડશે.

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો ઈરશાદ છે કે, ઘરમાં નફલ, સુન્નત નમાઝો પઢતા રહો અને ઘરોને કબ્રસ્તાન ન બનાવો. (તિરમિઝી)

માટે ઘરમાં ઈબાદત માટે એક રૂમ નક્કી કરવામાં આવે, જેમાં નમાઝ પઢાય, કુર્આને મજીદની તિલાવત કરી શકાય, ઝિક્ર કરી શકાય તથા થોડી દીની કિતાબો હોય તેને વાંચવામાં આવે, તા'લીમ કરવામાં આવે. તેના ઘણા

બધા ફાયદા છે.

એક ફાયદો એ છે કે ઔરતોને નમાઝ પઢવાની જગા આસાનીથી મળી રહેશે.

કોશિશ કરી ઘરોમાંથી ટી.વી. કાઢી નાખો અને ઘરના રૂમને મસ્જિદ બનાવી દો. આ અમલથી ઘણી બરકત થશે અને ઘર જન્નતનો નમૂનો બનશે.

આથી વધુ સઆદત કઈ હોઈ શકે છે કે, આપણા પ્યારા નબી હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમએ ઘરોમાં મસ્જિદ બનાવવાનો હુકમ કર્યો છે. (ઈબ્ને માજહ)

(૩૭) જરૂરી ખુલાસો :

ઘરના જે કમરા–રૂમને નમાઝ પઢવા માટે નક્કી કરવામાં આવ્યો છે તે મહોલ્લાની મસ્જિદ જેવો હરગિઝ નથી. ઘર તો ઘર જ છે. આ રૂમને ખાવા–પીવા, સૂવા માટે અને સામાન મૂકવાના ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે.

ઘરના રૂમને ઈબાદત માટે નક્કી કરવાથી મહોલ્લાની મસ્જિદમાં ફર્ઝ નમાઝ જમાઅત સાથે અદા ન કરવી સખત ગુનાહનું કાર્ય છે. માટે મર્દો ફકત ઘરની મસ્જિદમાં સુન્નત, નફલ નમાઝો, તિલાવત, ઝિક્ર વગેરે કરશે. ફર્ઝ નમાઝો મસ્જિદમાં જમાઅત સાથે અદા કરશે.

ઔરતો પોતાની તમામ નમાઝો ફર્ઝ, સુન્નત અને નફલ વગેરે પોતાના ઘરની મસ્જિદમાં જ અદા કરે.

ખુલાસો આ છે કે, ઘરમાં ઈબાદત માટે બનાવેલી મસ્જિદ, શરઈ મસ્જિદના હુકમમાં નથી. આ બાબત ખાસ ધ્યાનમાં રાખે કે, નફો શોધતા મૂળ મૂડી ખોવાઈ ન જાય કે ઘરનો માહોલ સારો બનાવવામાં મહોલ્લાની મસ્જિદમાં ફર્ઝ નમાઝો છૂટી જાય.

કારણ કે હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો ઈરશાદ છે કે, જે માણસો વગર કારણે ઘરોમાં ફર્ઝ નમાઝો પઢે છે અને મસ્જિદમાં

આવતા નથી, તેઓ માટે મારું દિલ ચાહે છે કે તેમના ઘરોને આગ ચાંપી દઉં. (બુખારી શરીફ)

(૩૮) મસ્જિદ આબાદ કરવાના ફઝાઈલ :

જે લોકો મસ્જિદ આબાદ કરે છે, ઈબાદત કરે છે તો અલ્લાહ તઆલા તેઓના ઘરોને આબાદ કરે છે.

મસ્જિદ આબાદ કરનારાઓના ફરિશ્તા મદદગાર હોય છે. જ્યારે તે બીમાર પડે છે તો ફરિશ્તા તેની બીમારપુર્સી કરે છે. જ્યારે તે કોઈ કામ કરે છે તો ફરિશ્તા તેની મદદ કરે છે.

- ✦ મસ્જિદ મુત્તકી–પરહેઝગારોનું ઘર છે.
- ✦ મસ્જિદને આબાદ કરનારાઓને મસ્જિદ દુઆઓ દે છે.
- ✦ જે માણસ મસ્જિદમાં જાય છે, તેના હાથમાં ઈમાનનો ઝંડો હોય છે.
- ✦ જે માણસ મસ્જિદે જવાની આદત ધરાવતો હોય તેના ઈમાનદાર હોવાની ગવાહી આપી દો.

મસ્જિદના આદાબ :

- ✦ મસ્જિદમાં લોકોને બેઠેલા જુએ તો તેઓને સલામ કરે. મસ્જિદમાં કોઈ ન હોય તો **"અસ્સલામુ અલયના વ અલા ઈબાદિલ્લાહિસ્સાલિહીન"** કહે.
- ✦ અગર મસ્જિદમાં લોકો નમાઝ, તિલાવત અને ઝિક્રમાં મશગૂલ હોય તો તેમને સલામ કરવી દુરુસ્ત નથી.
- ✦ મસ્જિદમાં ગુમ થયેલ ચીજ–વસ્તુનું એ'લાન ન કરે.
- ✦ મસ્જિદમાં દુનિયાની વાતો બિલકુલ ન કરે.
- ✦ સફમાં જબરદસ્તની પેસીને લોકોને તંગ–પરેશાન ન કરે.
- ✦ નમાઝીના સામેથી પસાર ન થાય.

✦ આંગળીઓ (ના તડાકા) ન ફોડે. બેકાર હરકત ન કરે. મસ્જિદમાં વધુ પ્રમાણમાં ઝિક્રુલ્લાહમાં મશગૂલ રહે.

✦ મસ્જિદને વેરાન થવાથી બચાવે. વેરાન થવાનો મતલબ એ છે કે, તેમાં લોકો નમાઝ ન પઢે અથવા નમાઝીઓ ઓછા થઈ જાય.

✦ કારણ કે મસ્જિદની આબાદી તેની ઈમારત અને ખૂબસૂરતીથી નથી થતી, બલકે તેમાં નમાઝ અદા કરનારાઓ અને કસરતથી—વધુ પ્રમાણમાં ઝિક્ર કરનારાઓથી છે.

✦ મસ્જિદના મિમ્બરો પર કુર્આન શરીફ ન મૂકે.

મસ્જિદમાં દાખલ થવાની પાંચ સુન્નતો :

(૧) બિસ્મિલ્લાહ પઢવી.

(૨) અસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા રસૂલિલ્લાહ પઢવું.

(૩) જમણા પગે મસ્જિદમાં દાખલ થવું.

(૪) મસ્જિદમાં દાખલ થવાની દુઆ : **"અલ્લાહુમ્મફ્તહ્લી અબ્વા-બ રહ્મતિક"** પઢવું યા કોઈ દુરૂદ શરીફ પઢવું.

(૫) નફલ એ'તિકાફની દુઆ : **બિસ્મિલ્લાહિ દખલ્તુ વ અલયહિ તવક્કલ્તુ વ નવયતુ સુન્નતલ એ'તિકાફ** પઢવી, કે જ્યાં સુધી હું મસ્જિદમાં રોકાઈશ, એ'તિકાફની નિય્યત કરું છું.

જ્યાં સુધી મસ્જિદમાં બેસે, ઝિક્ર કરતા રહેવું. વધુ પ્રમાણમાં આ કલિમાત પઢતા રહેવું : **સુબ્હાનલ્લાહિ વ લ્હમ્દુ લિલ્લાહિ વ લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર.**

મસ્જિદમાંથી બહાર નીકળવાની પાંચ સુન્નતો :

(૧) બિસ્મિલ્લાહ પઢવી.

(૨) અસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા રસૂલિલ્લાહ પઢવું.

(૩) ડાબા પગે મસ્જિદમાંથી બહાર નીકળવું.

(૪) મસ્જિદમાંથી બહાર નીકળતી વખતની દુઆ : **અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અસ્અલુ-ક મિન ફદ્લિક વ રહ્મતિક, વ અઊઝુ બિ-ક મિન ઈબ્લી-સ વ જુનુદિહી''** પઢવું.

(૫) જમણા પગમાં જુતા—ચપ્પલ પહેરવા.

એક સમયની નમાઝોમાં દસ સુન્નતો પર અમલ થયો અને તેનું નૂર દિલમાં પ્રવેશ થયું.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા સર્વેને નેક અમલ કરવાની તૌફીક અતા ફરમાવે, આમીન, યા રબ્બલ આલમીન.

(૩૯) નમાઝનું ટાઈમ ટેબલ રાખવું જરૂરી :

કુર્આન મજીદમાં અલ્લાહ તઆલાનો ઈર્શાદ છે :

"બેશક, નમાઝ ઈમાનવાળાઓ ઉપર મુકર્રર સમયમાં અદા કરવી ફર્ઝ છે." (સૂરએ :————)

શરીઅતના માર્ગદર્શન પ્રમાણે સમયસર મુકર્રર સમયમાં નમાઝો, રોઝા વિગેરે અદા કરવા માટે સૂરજનો તુલૂઅ, ગુરૂબ, ઝવાલ, સુબ્હે સાદિકનો ચોક્કસ સમય જાણવો જરૂરી છે. તેમજ રમઝાન માસમાં રોઝા રાખવા માટે સેહરી તથા સૂરજના ગુરૂબના ચોક્કસ સમય પ્રમાણે સેહરી–ઈફતારી કરવી જરૂરી છે.

માટે વર્ષો સુધી ચાલી શકે તેવું નમાઝનું ટાઈમ ટેબલ અત્રે રજૂ કરવામાં આવે છે. આ ટાઈમ ટેબલ દરેકના ઘરમાં હોવું જરૂરી છે, જેથી તેનો ઉપયોગ કરી નમાઝ, રોઝાની ઈબાદત સમયસર કરી શકાય.

يَا رَبِّ صَلِّ وَسَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا ؛ عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرِ الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

ભરૂચ, સુરત, વડોદરા, આણંદ, ખેડા, ભાવનગર અને
અમરેલી જિલ્લા માટે

નમાઝનું ટાઈમ-ટેબલ

આ ટાઈમ ટેબલ વર્ષો સુધી ઉપયોગમાં લઈ શકાશે.

આ ટાઈમ ટેબલ તૈયાર કરનાર :

જનાબ હાજી અબ્દુલહફીઝ મનિયાર સાહેબ
'સાહિલ' પટની કોલોની, સુરત-૩

આ ટાઇમ-ટેબલ પર અમલ અંગે જરૂરી સૂચનો

❖ નમાઝ, ઈફતારી અને સહરીના સમય માટે શરીઅતે બતાવેલી નિશાનીઓ જ અસલ છે.

❖ આ તકવીમ (સમયપત્રક) ગણતરીના આધારે તૈયાર કરવામાં આવી છે; પરંતુ તેમાં એકાદ મિનિટ પણ આગળ–પાછળ ન થાય એવો વિશ્વાસ મૂકવો યોગ્ય નથી. ઘડિયાળનો સમય પણ આગળ–પાછળ થતો રહે છે. તેથી નમાઝ–રોઝાની અદાયગીનાં નીચે દર્શાવેલી ઇહ્તિયાતી (સાવચેતીયુક્ત) સૂરતો પર અમલ કરવો જરૂરી છે:

૧. સુબ્હે સાદિકના લખેલા સમયથી પાંચ મિનિટ પહેલાં સહરીનો આખરી સમય સમજવો.

૨. સુબ્હે સાદિકના દર્શાવેલા સમયથી પાંચ મિનિટ પછી જ ફજરની અઝાન આપવી.

૩. તુલૂઅ (સૂર્યોદય)ના બતાવેલા સમયથી પાંચ મિનિટ પહેલાં જ ફજરની નમાઝ પઢી લેવી. સંજોગવશાત્ મોડું થઈ જાય તો બતાવેલા સમય સુધીમાં પણ નમાઝ પઢી જ લેવી, કઝા થવા દેવી નહિ.

૪. ઝવાલ (મધ્યાહ્ન)ના વખતથી પાંચ મિનિટ પછી જ ઝોહર અને જુમ્અહનો શરૂ વખત સમજવો.

૫. ઝવાલના વખતથી આગળની પાંચ મિનિટમાં અને પછીની પાંચ મિનિટમાં કોઈપણ નમાઝ પઢવી નહિ.

૬. અસરનો જે ટાઈમ જણાવ્યો છે તેની પાંચ મિનિટ પછી અઝાન આપવી.

૭. ગુરૂબ (સૂર્યાસ્ત)ના જણાવેલા ટાઈમથી પાંચ મિનિટ પછી જ મગરિબની અઝાન આપવી તથા રોઝો ઈફતાર કરવો.

૮. ઈશાનો શરૂઆતનો સમય દર્શાવ્યો છે, તેથી કમસે કમ પાંચ મિનિટ પછી અઝાન આપવી.

ગણતરી વિશે અગત્યની નોંધ

✦ આ તકવીમ (ટાઈમ-ટેબલ) ભરૂચ શહેર : અક્ષાંશ ૨૧° ૪૧' N. રેખાંશ ૭૩° ૨' E માટે ગણતરીના આધારે તૈયાર કરાઈ છે.

✦ આ તકવીમ તે દરેક શહેર-વિસ્તાર માટે પણ ઉપયોગી છે, જે અક્ષાંશ ૨૧° ૧૧' અને ૨૨° ૧૧' વચ્ચે આવેલ છે.

✦ ભરૂચથી દૂરનાં સ્થળો માટે રેખાંશના તફાવતના માટે એક અંશ (ડિગ્રી)ની ૪ મિનિટના હિસાબે વધારો કે ઘટાડો કરવાનો રહે છે. ભરૂચથી પૂર્વ દિશાએ આવેલાં સ્થળો માટે ઘટાડો કરવો પડે છે અને પશ્ચિમ દિશાએ આવેલાં સ્થળો માટે વધારો કરવો પડે છે. આસપાસના કેટલાક જિલ્લાઓ માટે તાલુકાનાં વડા મથકોના તફાવતનો કોઠો નીચે આપવામાં આવ્યો છે.

✦ અક્ષાંશનો ફરક એટલે કે ઉત્તર-દક્ષિણની દૂરીના કારણે જે ફરક થાય છે તે એકસરખો હોતો નથી, એટલે નમાઝ-રોઝાની અદાયગી માટે જે ઈહતિયાતી સૂરતો અગાઉ દર્શાવાઈ છે તેમના પર ચીવટપૂર્વક અમલ કરવો જરૂરી છે.

✦ રેખાંશને લીધે ભરૂચ અને અતરાફના તાલુકાઓ તથા અન્ય જિલ્લાઓના વડાં મથકો માટે ટાઈમનો તફાવત નીચે મુજબ છે.

ભરૂચ જિલ્લો	+/-	મિ.	સે.
આમોદ	+	૦	૩૬
અંકલેશ્વર	+	૦	૧૨
ઝઘડીયા	–	૦	૨૮
જંબુસર	+	૦	૫૬
દેડીયાપાડા	–	૨	૧૨
નાંદોદ	–	૨	૦૮
વાગરા	+	૦	૪૮
વાલીયા	–	૦	૩૨
સાગબારા	–	૩	૦૦
હાંસોટ	+	૦	૫૬

સુરત જિલ્લો	+/-	મિ.	સે.
ઉચ્છલ	–	૨	૫૨
ઓલપાડ	+	૧	૦૮
કામરેજ	+	૦	૪૮
ચોર્યાસી	+	૦	૪૦
નિઝર	–	૪	૪૦
પલસાણા	+	૦	૦૮
બારડોલી	–	૦	૨૦
મહુવા	–	૦	૨૪
માંગરોળ	+	૦	૦૮
માંડવી	–	૦	૫૨
વાલોડ	–	૦	૫૨
વ્યારા	–	૧	૧૨
સોનગઢ	–	૨	૦૪
સુરત	+	૦	૪૦

વડોદરા જિલ્લો	+/-	મિ.	સે.
કરજણ	–	૦	૨૪
છોટા ઉદેપૂર	–	૩	૫૨
જબૂગામ	–	૨	૫૬
ડભોઈ	–	૧	૩૨
તિલકવાડા	–	૨	૩૨
નસવાડી	–	૨	૪૪
વડોદરા	–	૦	૪૪
વાઘોડિયા	–	૧	૨૮
શિનોર	–	૧	૧૨
સંખેડા	–	૨	૧૨
સાવલી	–	૦	૪૪
પાદરા	–	૦	૨૦

ખેડા જિલ્લો	+/-	મિ.	સે.
આણંદ	+	૦	૧૬
કપડવંજ	–	૦	૧૨

ખંભાત	+	૧	૪૪
ખેડા	+	૧	૨૮
ઠાસરા	–	૦	૪૮
નડિયાદ	+	૦	૪૦
પેટલાદ	+	૦	૫૬
બોરસદ	+	૦	૩૨
મહેમદાવાદ	+	૧	૦૮
માતર	+	૧	૩૨
બાલા શિનોર	–	૧	૦૮

ભાવનગર જિલ્લો	+/–	મિ.	સે.
ઉમરાળા	+	૪	૫૬
કુડલા	+	૬	૫૬
ગઢડા	+	૫	૫૨
ગારિયાધાર	+	૫	૫૨
ઘોઘા	+	૩	૦૪
તલાજા	+	૪	૦૦
પાલીતાણા	+	૪	૪૮
બોટાદ	+	૫	૨૮
ભાવનગર	+	૩	૩૨
મહુવા	+	૫	૦૮
વલ્લભીપુર	+	૪	૩૨
શિહોર	+	૪	૨૦

અમરેલી જિલ્લો	+/–	મિ.	સે.
અમરેલી	+	૭	૨૦
કુંકાવાવા	+	૮	૧૬
વડિયા	+	૮	૪૪
કોડીનાર	+	૯	૨૦
ખાંભા	+	૭	૦૮
જાફરાબાદ	+	૬	૪૪
ધારી	+	૮	૦૪
બાબરા	+	૬	૫૬
રાજુલા	+	૬	૨૪
લાઠી	+	૬	૩૨
લીલીયા	+	૬	૪૦

★ તફાવત–ટાઈમનો ઘટાડો કે વધારો કરવામાં તફાવતના કોઠામાં આપેલી ૩૦ થી ઓછી સેકંડોને ગણતરીમાં લેવી નહિ અને ૩૦ અથવા ૩૦થી વધુ સેકંડો માટે (ઘટતી સેકંડો ઉમેરીને) પૂરી મિનિટની ગણતરી કરી લેવી.

★ તજરુબા અને મુશાહદહ (પ્રત્યક્ષ દર્શન)થી સાબિત છે કે અલ્લાહ તઆલાના હુકમથી સૂરજની ચાલમાં દર વર્ષે થોડીક સેકંડોનો ફરક આપણા વિસ્તારમાં થાય, પણ જે વર્ષ માટે ગણતરી કરેલી હોય તે જ ગણતરી લગભગ દર ચોથે વર્ષે આવે છે અને દર ૩૩ વર્ષે તો મૂળ ટાઈમ પર ફરી આવે છે, તેથી આ તકવીમ ઘણાં વર્ષો સુધી ખપ લાગશે, ઈન્શાઅલ્લાહ.

★ સુબ્હે સાદિક અને ઈશાનો તે સમય લખ્યો છે જ્યારે સૂર્ય ઉફૂક (ક્ષિતિજ)થી ૧૮ ડિગ્રી નીચે હોય છે. આ સમયે સવારે સફેદ રોશની ફેલાય છે અને સાંજે સફેદ રોશની ગાયબ થઈ જાય છે. ૧૯ ડિગ્રીથી હિસાબ કરવામાં આવે તો ફરક ચારથી પાંચ મિનિટનો થાય છે.

★ તુલૂઅનો સમય તે છે જ્યારે સૂરજનો ઉપલો કિનારો પ્રગટ–જાહેર થાય છે અને ગુરૂબનો સમય તે છે કે જ્યારે સૂરજ સંપૂર્ણ ગાયબ થઈ જાય છે.

★ નિસ્ફુન્નહાર (ઝવાલ)નો સમય તે છે, જ્યારે સૂરજ બરાબર માથા પર આવી જાય. એ સમયે દરેક ચીજનો છાંયડો તે દિવસે નાનામાં નાનો થઈ જાય છે. એને સાય–એ–અસલી કહેવામાં આવે છે.

★ અસરે શાફિઈ તે સમય છે જ્યારે દરેક ચીજનો છાંયો સાય–એ–અસલી સિવાય તે ચીજની ઊંચાઈ બરાબર થઈ જાય. એને વક્તે મિષ્લ પણ કહેવામાં આવે છે.

★ અસરે હનફી તે સમય છે જ્યારે દરેક ચીજનો છાંયો સાય–એ–અસલી સિવાય તે ચીજની ઊંચાઈથી ડબલ થઈ જાય. એને વક્તે મિષ્લૈન પણ કહેવામાં આવે છે.

તજરુબા અને મુશાહદહથી લખાયેલ આ સમયમાં ભૂલ જણાય તો તેને સુધારી લઈ તે મુજબ જ અમલ કરવો અને ભૂલની અમને અથવા આ ટાઈમ ટેબલ તૈયાર કરનાર મુહતરમ જનાબ હાજી અબ્દુલ હફીઝ મનિયાર સા. (" 'સાહિલ'', પટની કોલોની, સુરત–૩)ને જાણ કરાશે તો આભારવશ રહીશું. ટાઈમ–ટેબલ અંગેનાં યોગ્ય સૂચનો આવકાર્ય અને સ્વીકાર્ય રહેશે.

જાન્યુઆરી

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૫-૫૭	૭-૧૬	૧૨-૪૧	૩-૪૫	૪-૩૦	૬-૦૬	૭-૨૫
૨	૫-૫૭	૭-૧૬	૧૨-૪૨	૩-૪૬	૪-૩૧	૬-૦૭	૭-૨૬
૩	૫-૫૭	૭-૧૭	૧૨-૪૨	૩-૪૭	૪-૩૨	૬-૦૭	૭-૨૭
૪	૫-૫૮	૭-૧૭	૧૨-૪૨	૩-૪૭	૪-૩૨	૬-૦૮	૭-૨૭
૫	૫-૫૮	૭-૧૭	૧૨-૪૩	૩-૪૮	૪-૩૩	૬-૦૯	૭-૨૮
૬	૫-૫૮	૭-૧૭	૧૨-૪૩	૩-૪૮	૪-૩૪	૬-૦૯	૭-૨૮
૭	૫-૫૯	૭-૧૮	૧૨-૪૪	૩-૪૯	૪-૩૪	૬-૧૦	૭-૨૯
૮	૫-૫૯	૭-૧૮	૧૨-૪૪	૩-૫૦	૪-૩૫	૬-૧૧	૭-૩૦
૯	૫-૫૯	૭-૧૮	૧૨-૪૫	૩-૫૦	૪-૩૬	૬-૧૧	૭-૩૦
૧૦	૫-૫૯	૭-૧૮	૧૨-૪૫	૩-૫૧	૪-૩૬	૬-૧૨	૭-૩૧
૧૧	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૪૫	૩-૫૧	૪-૩૭	૬-૧૩	૭-૩૧
૧૨	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૪૬	૩-૫૨	૪-૩૮	૬-૧૩	૭-૩૨
૧૩	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૪૬	૩-૫૩	૪-૩૮	૬-૧૪	૭-૩૩
૧૪	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૪૭	૩-૫૩	૪-૩૯	૬-૧૫	૭-૩૩
૧૫	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૪૭	૩-૫૪	૪-૪૦	૬-૧૬	૭-૩૪
૧૬	૬-૦૦	૭-૧૯	૧૨-૪૭	૩-૫૫	૪-૪૧	૬-૧૬	૭-૩૪
૧૭	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૪૮	૩-૫૫	૪-૪૧	૬-૧૭	૭-૩૫
૧૮	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૪૮	૩-૫૬	૪-૪૨	૬-૧૮	૭-૩૬
૧૯	૬-૦૧	૭-૧૮	૧૨-૪૮	૩-૫૬	૪-૪૩	૬-૧૮	૭-૩૬
૨૦	૬-૦૧	૭-૧૮	૧૨-૪૯	૩-૫૭	૪-૪૩	૬-૧૯	૭-૩૭
૨૧	૬-૦૧	૭-૧૮	૧૨-૪૯	૩-૫૮	૪-૪૪	૬-૨૦	૭-૩૭
૨૨	૬-૦૧	૭-૧૮	૧૨-૪૯	૩-૫૮	૪-૪૫	૬-૨૦	૭-૩૮
૨૩	૬-૦૧	૭-૧૮	૧૨-૫૦	૩-૫૯	૪-૪૫	૬-૨૧	૭-૩૯
૨૪	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૫૦	૩-૫૯	૪-૪૬	૬-૨૨	૭-૩૯
૨૫	૬-૦૦	૭-૧૮	૧૨-૫૦	૪-૦૦	૪-૪૭	૬-૨૨	૭-૪૦
૨૬	૬-૦૦	૭-૧૭	૧૨-૫૦	૪-૦૦	૪-૪૭	૬-૨૩	૭-૪૦
૨૭	૬-૦૦	૭-૧૭	૧૨-૫૦	૪-૦૧	૪-૪૮	૬-૨૪	૭-૪૧
૨૮	૬-૦૦	૭-૧૭	૧૨-૫૧	૪-૦૨	૪-૪૯	૬-૨૪	૭-૪૧
૨૯	૬-૦૦	૭-૧૭	૧૨-૫૧	૪-૦૨	૪-૪૯	૬-૨૫	૭-૪૨
૩૦	૬-૦૦	૭-૧૬	૧૨-૫૧	૪-૦૩	૪-૫૦	૬-૨૬	૭-૪૨
૩૧	૫-૫૯	૭-૧૬	૧૨-૫૧	૪-૦૩	૪-૫૧	૬-૨૬	૭-૪૩

ફેબ્રુઆરી

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૫-૫૯	૭-૧૬	૧૨-૫૧	૪-૦૪	૪-૫૧	૬-૨૭	૭-૪૩
૨	૫-૫૯	૭-૧૫	૧૨-૫૨	૪-૦૪	૪-૫૨	૬-૨૮	૭-૪૪
૩	૫-૫૯	૭-૧૫	૧૨-૫૨	૪-૦૫	૪-૫૨	૬-૨૮	૭-૪૫
૪	૫-૫૮	૭-૧૫	૧૨-૫૨	૪-૦૫	૪-૫૩	૬-૨૯	૭-૪૫
૫	૫-૫૮	૭-૧૪	૧૨-૫૨	૪-૦૫	૪-૫૪	૬-૨૯	૭-૪૬
૬	૫-૫૮	૭-૧૪	૧૨-૫૨	૪-૦૬	૪-૫૪	૬-૩૦	૭-૪૬
૭	૫-૫૭	૭-૧૩	૧૨-૫૨	૪-૦૬	૪-૫૫	૬-૩૧	૭-૪૭
૮	૫-૫૭	૭-૧૩	૧૨-૫૨	૪-૦૭	૪-૫૫	૬-૩૧	૭-૪૭
૯	૫-૫૭	૭-૧૨	૧૨-૫૨	૪-૦૭	૪-૫૬	૬-૩૨	૭-૪૮
૧૦	૫-૫૬	૭-૧૨	૧૨-૫૨	૪-૦૭	૪-૫૬	૬-૩૨	૭-૪૮
૧૧	૫-૫૬	૭-૧૧	૧૨-૫૨	૪-૦૮	૪-૫૭	૬-૩૩	૭-૪૮
૧૨	૫-૫૫	૭-૧૧	૧૨-૫૨	૪-૦૮	૪-૫૭	૬-૩૪	૭-૪૯
૧૩	૫-૫૫	૭-૧૦	૧૨-૫૨	૪-૦૮	૪-૫૮	૬-૩૪	૭-૪૯
૧૪	૫-૫૪	૭-૧૦	૧૨-૫૨	૪-૦૯	૪-૫૮	૬-૩૫	૭-૫૦
૧૫	૫-૫૪	૭-૦૯	૧૨-૫૨	૪-૦૯	૪-૫૯	૬-૩૫	૭-૫૦
૧૬	૫-૫૩	૭-૦૮	૧૨-૫૨	૪-૦૯	૪-૫૯	૬-૩૬	૭-૫૧
૧૭	૫-૫૩	૭-૦૮	૧૨-૫૨	૪-૧૦	૫-૦૦	૬-૩૬	૭-૫૧
૧૮	૫-૫૨	૭-૦૭	૧૨-૫૨	૪-૧૦	૫-૦૦	૬-૩૭	૭-૫૨
૧૯	૫-૫૨	૭-૦૬	૧૨-૫૨	૪-૧૦	૫-૦૦	૬-૩૭	૭-૫૨
૨૦	૫-૫૧	૭-૦૬	૧૨-૫૨	૪-૧૦	૫-૦૧	૬-૩૮	૭-૫૨
૨૧	૫-૫૦	૭-૦૫	૧૨-૫૨	૪-૧૧	૫-૦૧	૬-૩૮	૭-૫૩
૨૨	૫-૫૦	૭-૦૪	૧૨-૫૨	૪-૧૧	૫-૦૨	૬-૩૯	૭-૫૩
૨૩	૫-૪૯	૭-૦૪	૧૨-૫૧	૪-૧૧	૫-૦૨	૬-૩૯	૭-૫૪
૨૪	૫-૪૮	૭-૦૩	૧૨-૫૧	૪-૧૧	૫-૦૨	૬-૪૦	૭-૫૪
૨૫	૫-૪૮	૭-૦૨	૧૨-૫૧	૪-૧૧	૫-૦૩	૬-૪૦	૭-૫૪
૨૬	૫-૪૭	૭-૦૧	૧૨-૫૧	૪-૧૧	૫-૦૩	૬-૪૧	૭-૫૫
૨૭	૫-૪૬	૭-૦૧	૧૨-૫૧	૪-૧૧	૫-૦૩	૬-૪૧	૭-૫૫
૨૮	૫-૪૬	૭-૦૦	૧૨-૫૧	૪-૧૨	૫-૦૪	૬-૪૧	૭-૫૬

માર્ચ

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર		ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
				શાફિઇ	હનફી		
૧	૫-૪૫	૬-૫૯	૧૨-૫૦	૪-૧૨	૫-૦૪	૬-૪૨	૭-૫૬
૨	૫-૪૪	૬-૫૮	૧૨-૫૦	૪-૧૨	૫-૦૪	૬-૪૨	૭-૫૬
૩	૫-૪૩	૬-૫૭	૧૨-૫૦	૪-૧૨	૫-૦૪	૬-૪૩	૭-૫૭
૪	૫-૪૩	૬-૫૭	૧૨-૫૦	૪-૧૨	૫-૦૫	૬-૪૩	૭-૫૭
૫	૫-૪૨	૬-૫૬	૧૨-૫૦	૪-૧૨	૫-૦૫	૬-૪૩	૭-૫૮
૬	૫-૪૧	૬-૫૫	૧૨-૪૯	૪-૧૨	૫-૦૫	૬-૪૪	૭-૫૮
૭	૫-૪૦	૬-૫૪	૧૨-૪૯	૪-૧૨	૫-૦૫	૬-૪૪	૭-૫૮
૮	૫-૩૯	૬-૫૩	૧૨-૪૯	૪-૧૨	૫-૦૬	૬-૪૫	૭-૫૯
૯	૫-૩૮	૬-૫૨	૧૨-૪૯	૪-૧૨	૫-૦૬	૬-૪૫	૭-૫૯
૧૦	૫-૩૮	૬-૫૧	૧૨-૪૮	૪-૧૨	૫-૦૬	૬-૪૫	૭-૫૯
૧૧	૫-૩૭	૬-૫૧	૧૨-૪૮	૪-૧૨	૫-૦૬	૬-૪૬	૮-૦૦
૧૨	૫-૩૬	૬-૫૦	૧૨-૪૮	૪-૧૨	૫-૦૬	૬-૪૬	૮-૦૦
૧૩	૫-૩૫	૬-૪૯	૧૨-૪૮	૪-૧૧	૫-૦૭	૬-૪૬	૮-૦૦
૧૪	૫-૩૪	૬-૪૮	૧૨-૪૭	૪-૧૧	૫-૦૭	૬-૪૭	૮-૦૧
૧૫	૫-૩૩	૬-૪૭	૧૨-૪૭	૪-૧૧	૫-૦૭	૬-૪૭	૮-૦૧
૧૬	૫-૩૨	૬-૪૬	૧૨-૪૭	૪-૧૧	૫-૦૭	૬-૪૮	૮-૦૨
૧૭	૫-૩૧	૬-૪૫	૧૨-૪૭	૪-૧૧	૫-૦૭	૬-૪૮	૮-૦૨
૧૮	૫-૩૦	૬-૪૪	૧૨-૪૬	૪-૧૧	૫-૦૭	૬-૪૮	૮-૦૨
૧૯	૫-૨૯	૬-૪૩	૧૨-૪૬	૪-૧૧	૫-૦૭	૬-૪૯	૮-૦૩
૨૦	૫-૨૮	૬-૪૨	૧૨-૪૬	૪-૧૧	૫-૦૮	૬-૪૯	૮-૦૩
૨૧	૫-૨૭	૬-૪૨	૧૨-૪૫	૪-૧૦	૫-૦૮	૬-૪૯	૮-૦૩
૨૨	૫-૨૬	૬-૪૧	૧૨-૪૫	૪-૧૦	૫-૦૮	૬-૫૦	૮-૦૪
૨૩	૫-૨૫	૬-૪૦	૧૨-૪૫	૪-૧૦	૫-૦૮	૬-૫૦	૮-૦૪
૨૪	૫-૨૪	૬-૩૯	૧૨-૪૪	૪-૧૦	૫-૦૮	૬-૫૦	૮-૦૪
૨૫	૫-૨૩	૬-૩૮	૧૨-૪૪	૪-૦૯	૫-૦૮	૬-૫૧	૮-૦૫
૨૬	૫-૨૨	૬-૩૭	૧૨-૪૪	૪-૦૯	૫-૦૮	૬-૫૧	૮-૦૫
૨૭	૫-૨૨	૬-૩૬	૧૨-૪૪	૪-૦૯	૫-૦૮	૬-૫૧	૮-૦૬
૨૮	૫-૨૧	૬-૩૫	૧૨-૪૩	૪-૦૯	૫-૦૮	૬-૫૨	૮-૦૬
૨૯	૫-૨૦	૬-૩૪	૧૨-૪૩	૪-૦૮	૫-૦૮	૬-૫૨	૮-૦૬
૩૦	૫-૧૯	૬-૩૩	૧૨-૪૩	૪-૦૮	૫-૦૮	૬-૫૨	૮-૦૭
૩૧	૫-૧૮	૬-૩૨	૧૨-૪૨	૪-૦૮	૫-૦૮	૬-૫૨	૮-૦૭

એપ્રિલ

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૫-૧૭	૬-૩૧	૧૨-૪૨	૪-૦૮	૫-૦૮	૬-૫૩	૮-૦૮
૨	૫-૧૫	૬-૩૦	૧૨-૪૨	૪-૦૭	૫-૦૮	૬-૫૩	૮-૦૮
૩	૫-૧૪	૬-૨૯	૧૨-૪૧	૪-૦૭	૫-૦૮	૬-૫૩	૮-૦૮
૪	૫-૧૩	૬-૨૯	૧૨-૪૧	૪-૦૭	૫-૦૮	૬-૫૪	૮-૦૯
૫	૫-૧૨	૬-૨૮	૧૨-૪૧	૪-૦૬	૫-૦૮	૬-૫૪	૮-૦૯
૬	૫-૧૧	૬-૨૭	૧૨-૪૧	૪-૦૬	૫-૦૮	૬-૫૪	૮-૧૦
૭	૫-૧૦	૬-૨૬	૧૨-૪૦	૪-૦૬	૫-૦૮	૬-૫૫	૮-૧૦
૮	૫-૦૯	૬-૨૫	૧૨-૪૦	૪-૦૫	૫-૦૮	૬-૫૫	૮-૧૧
૯	૫-૦૮	૬-૨૪	૧૨-૪૦	૪-૦૫	૫-૦૮	૬-૫૫	૮-૧૧
૧૦	૫-૦૭	૬-૨૩	૧૨-૩૯	૪-૦૫	૫-૦૮	૬-૫૬	૮-૧૧
૧૧	૫-૦૬	૬-૨૨	૧૨-૩૯	૪-૦૪	૫-૦૮	૬-૫૬	૮-૧૨
૧૨	૫-૦૫	૬-૨૧	૧૨-૩૯	૪-૦૪	૫-૦૮	૬-૫૬	૮-૧૨
૧૩	૫-૦૪	૬-૨૧	૧૨-૩૯	૪-૦૪	૫-૦૮	૬-૫૭	૮-૧૩
૧૪	૫-૦૩	૬-૨૦	૧૨-૩૮	૪-૦૩	૫-૦૮	૬-૫૭	૮-૧૩
૧૫	૫-૦૨	૬-૧૯	૧૨-૩૮	૪-૦૩	૫-૦૮	૬-૫૭	૮-૧૪
૧૬	૫-૦૨	૬-૧૮	૧૨-૩૮	૪-૦૩	૫-૦૮	૬-૫૮	૮-૧૪
૧૭	૫-૦૧	૬-૧૭	૧૨-૩૮	૪-૦૨	૫-૦૮	૬-૫૮	૮-૧૫
૧૮	૫-૦૦	૬-૧૬	૧૨-૩૭	૪-૦૨	૫-૦૮	૬-૫૮	૮-૧૫
૧૯	૪-૫૯	૬-૧૬	૧૨-૩૭	૪-૦૧	૫-૦૮	૬-૫૯	૮-૧૬
૨૦	૪-૫૮	૬-૧૫	૧૨-૩૭	૪-૦૧	૫-૦૮	૬-૫૯	૮-૧૬
૨૧	૪-૫૭	૬-૧૪	૧૨-૩૭	૪-૦૧	૫-૦૮	૭-૦૦	૮-૧૭
૨૨	૪-૫૬	૬-૧૩	૧૨-૩૭	૪-૦૦	૫-૦૮	૭-૦૦	૮-૧૭
૨૩	૪-૫૫	૬-૧૨	૧૨-૩૬	૪-૦૦	૫-૦૮	૭-૦૦	૮-૧૮
૨૪	૪-૫૪	૬-૧૨	૧૨-૩૬	૩-૫૯	૫-૦૮	૭-૦૧	૮-૧૮
૨૫	૪-૫૩	૬-૧૧	૧૨-૩૬	૩-૫૯	૫-૦૮	૭-૦૧	૮-૧૯
૨૬	૪-૫૨	૬-૧૦	૧૨-૩૬	૩-૫૯	૫-૦૮	૭-૦૧	૮-૧૯
૨૭	૪-૫૧	૬-૧૦	૧૨-૩૬	૩-૫૮	૫-૦૮	૭-૦૨	૮-૨૦
૨૮	૪-૫૦	૬-૦૯	૧૨-૩૫	૩-૫૮	૫-૦૮	૭-૦૨	૮-૨૧
૨૯	૪-૫૦	૬-૦૮	૧૨-૩૫	૩-૫૮	૫-૦૮	૭-૦૩	૮-૨૧
૩૦	૪-૪૯	૬-૦૭	૧૨-૩૫	૩-૫૭	૫-૦૮	૭-૦૩	૮-૨૨

મે

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૪-૪૮	૬-૦૭	૧૨-૩૫	૩-૫૭	૫-૦૮	૭-૦૩	૮-૨૨
૨	૪-૪૭	૬-૦૬	૧૨-૩૫	૩-૫૭	૫-૦૮	૭-૦૪	૮-૨૩
૩	૪-૪૬	૬-૦૬	૧૨-૩૫	૩-૫૬	૫-૦૮	૭-૦૪	૮-૨૩
૪	૪-૪૫	૬-૦૫	૧૨-૩૫	૩-૫૬	૫-૦૮	૭-૦૪	૮-૨૪
૫	૪-૪૫	૬-૦૪	૧૨-૩૫	૩-૫૫	૫-૦૮	૭-૦૫	૮-૨૫
૬	૪-૪૪	૬-૦૪	૧૨-૩૫	૩-૫૫	૫-૦૮	૭-૦૫	૮-૨૫
૭	૪-૪૩	૬-૦૩	૧૨-૩૪	૩-૫૫	૫-૦૯	૭-૦૬	૮-૨૬
૮	૪-૪૨	૬-૦૩	૧૨-૩૪	૩-૫૪	૫-૦૯	૭-૦૬	૮-૨૬
૯	૪-૪૨	૬-૦૨	૧૨-૩૪	૩-૫૪	૫-૦૯	૭-૦૭	૮-૨૭
૧૦	૪-૪૧	૬-૦૨	૧૨-૩૪	૩-૫૪	૫-૦૯	૭-૦૭	૮-૨૮
૧૧	૪-૪૦	૬-૦૧	૧૨-૩૪	૩-૫૪	૫-૦૯	૭-૦૭	૮-૨૮
૧૨	૪-૪૦	૬-૦૧	૧૨-૩૪	૩-૫૩	૫-૦૯	૭-૦૮	૮-૨૯
૧૩	૪-૩૯	૬-૦૦	૧૨-૩૪	૩-૫૩	૫-૦૯	૭-૦૮	૮-૨૯
૧૪	૪-૩૮	૬-૦૦	૧૨-૩૪	૩-૫૩	૫-૦૯	૭-૦૯	૮-૩૦
૧૫	૪-૩૮	૫-૫૯	૧૨-૩૪	૩-૫૨	૫-૦૯	૭-૦૯	૮-૩૧
૧૬	૪-૩૭	૫-૫૯	૧૨-૩૪	૩-૫૨	૫-૦૯	૭-૧૦	૮-૩૧
૧૭	૪-૩૬	૫-૫૮	૧૨-૩૪	૩-૫૨	૫-૦૯	૭-૧૦	૮-૩૨
૧૮	૪-૩૬	૫-૫૮	૧૨-૩૪	૩-૫૨	૫-૦૯	૭-૧૦	૮-૩૩
૧૯	૪-૩૫	૫-૫૮	૧૨-૩૪	૩-૫૧	૫-૦૯	૭-૧૧	૮-૩૩
૨૦	૪-૩૫	૫-૫૭	૧૨-૩૪	૩-૫૧	૫-૦૯	૭-૧૧	૮-૩૪
૨૧	૪-૩૪	૫-૫૭	૧૨-૩૪	૩-૫૧	૫-૧૦	૭-૧૨	૮-૩૪
૨૨	૪-૩૪	૫-૫૭	૧૨-૩૪	૩-૫૧	૫-૧૦	૭-૧૨	૮-૩૫
૨૩	૪-૩૩	૫-૫૬	૧૨-૩૪	૩-૫૧	૫-૧૦	૭-૧૩	૮-૩૬
૨૪	૪-૩૩	૫-૫૬	૧૨-૩૫	૩-૫૦	૫-૧૦	૭-૧૩	૮-૩૬
૨૫	૪-૩૩	૫-૫૬	૧૨-૩૫	૩-૫૦	૫-૧૦	૭-૧૩	૮-૩૭
૨૬	૪-૩૨	૫-૫૬	૧૨-૩૫	૩-૫૦	૫-૧૦	૭-૧૪	૮-૩૭
૨૭	૪-૩૨	૫-૫૫	૧૨-૩૫	૩-૫૦	૫-૧૦	૭-૧૪	૮-૩૮
૨૮	૪-૩૧	૫-૫૫	૧૨-૩૫	૩-૫૦	૫-૧૧	૭-૧૫	૮-૩૮
૨૯	૪-૩૧	૫-૫૫	૧૨-૩૫	૩-૫૦	૫-૧૧	૭-૧૫	૮-૩૯
૩૦	૪-૩૧	૫-૫૫	૧૨-૩૫	૩-૫૦	૫-૧૧	૭-૧૬	૮-૪૦
૩૧	૪-૩૧	૫-૫૫	૧૨-૩૫	૩-૫૧	૫-૧૧	૭-૧૬	૮-૪૦

જુન

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૪-૩૦	૫-૫૫	૧૨-૩૫	૩-૫૧	૫-૧૨	૭-૧૬	૮-૪૧
૨	૪-૩૦	૫-૫૪	૧૨-૩૬	૩-૫૨	૫-૧૨	૭-૧૭	૮-૪૧
૩	૪-૩૦	૫-૫૪	૧૨-૩૬	૩-૫૨	૫-૧૩	૭-૧૭	૮-૪૨
૪	૪-૩૦	૫-૫૪	૧૨-૩૬	૩-૫૩	૫-૧૩	૭-૧૮	૮-૪૨
૫	૪-૩૦	૫-૫૪	૧૨-૩૬	૩-૫૩	૫-૧૩	૭-૧૮	૮-૪૩
૬	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૬	૩-૫૪	૫-૧૪	૭-૧૮	૮-૪૩
૭	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૬	૩-૫૪	૫-૧૪	૭-૧૯	૮-૪૪
૮	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૭	૩-૫૫	૫-૧૫	૭-૧૯	૮-૪૪
૯	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૭	૩-૫૫	૫-૧૫	૭-૧૯	૮-૪૫
૧૦	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૭	૩-૫૫	૫-૧૫	૭-૨૦	૮-૪૫
૧૧	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૭	૩-૫૬	૫-૧૬	૭-૨૦	૮-૪૫
૧૨	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૭	૩-૫૬	૫-૧૬	૭-૨૧	૮-૪૬
૧૩	૪-૨૯	૫-૫૪	૧૨-૩૮	૩-૫૭	૫-૧૬	૭-૨૧	૮-૪૬
૧૪	૪-૨૯	૫-૫૫	૧૨-૩૮	૩-૫૭	૫-૧૭	૭-૨૧	૮-૪૭
૧૫	૪-૨૯	૫-૫૫	૧૨-૩૮	૩-૫૭	૫-૧૭	૭-૨૧	૮-૪૭
૧૬	૪-૨૯	૫-૫૫	૧૨-૩૮	૩-૫૮	૫-૧૭	૭-૨૨	૮-૪૭
૧૭	૪-૨૯	૫-૫૫	૧૨-૩૮	૩-૫૮	૫-૧૭	૭-૨૨	૮-૪૮
૧૮	૪-૩૦	૫-૫૫	૧૨-૩૯	૩-૫૮	૫-૧૮	૭-૨૨	૮-૪૮
૧૯	૪-૩૦	૫-૫૫	૧૨-૩૯	૩-૫૮	૫-૧૮	૭-૨૩	૮-૪૮
૨૦	૪-૩૦	૫-૫૬	૧૨-૩૯	૩-૫૯	૫-૧૮	૭-૨૩	૮-૪૮
૨૧	૪-૩૦	૫-૫૬	૧૨-૩૯	૩-૫૯	૫-૧૮	૭-૨૩	૮-૪૯
૨૨	૪-૩૦	૫-૫૬	૧૨-૪૦	૩-૫૯	૫-૧૯	૭-૨૩	૮-૪૯
૨૩	૪-૩૧	૫-૫૬	૧૨-૪૦	૩-૫૯	૫-૧૯	૭-૨૩	૮-૪૯
૨૪	૪-૩૧	૫-૫૬	૧૨-૪૦	૩-૫૯	૫-૧૯	૭-૨૪	૮-૪૯
૨૫	૪-૩૧	૫-૫૭	૧૨-૪૦	૪-૦૦	૫-૧૯	૭-૨૪	૮-૪૯
૨૬	૪-૩૧	૫-૫૭	૧૨-૪૦	૪-૦૦	૫-૧૯	૭-૨૪	૮-૪૯
૨૭	૪-૩૨	૫-૫૭	૧૨-૪૧	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૫૦
૨૮	૪-૩૨	૫-૫૮	૧૨-૪૧	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૫૦
૨૯	૪-૩૨	૫-૫૮	૧૨-૪૧	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૫૦
૩૦	૪-૩૩	૫-૫૮	૧૨-૪૧	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૫૦

જુલાઈ

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઈ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઈશા
૧	૪-૩૩	૫-૫૮	૧૨-૪૧	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૫૦
૨	૪-૩૪	૫-૫૯	૧૨-૪૨	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૫	૮-૫૦
૩	૪-૩૪	૫-૫૯	૧૨-૪૨	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૫	૮-૫૦
૪	૪-૩૪	૫-૫૯	૧૨-૪૨	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૫	૮-૫૦
૫	૪-૩૫	૬-૦૦	૧૨-૪૨	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૫	૮-૫૦
૬	૪-૩૫	૬-૦૦	૧૨-૪૨	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૫	૮-૫૦
૭	૪-૩૬	૬-૦૧	૧૨-૪૩	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૫	૮-૪૯
૮	૪-૩૬	૬-૦૧	૧૨-૪૩	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૫	૮-૪૯
૯	૪-૩૭	૬-૦૧	૧૨-૪૩	૩-૫૯	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૪૯
૧૦	૪-૩૭	૬-૦૨	૧૨-૪૩	૩-૫૯	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૪૯
૧૧	૪-૩૮	૬-૦૨	૧૨-૪૩	૩-૫૯	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૪૯
૧૨	૪-૩૮	૬-૦૨	૧૨-૪૩	૩-૫૯	૫-૨૦	૭-૨૪	૮-૪૮
૧૩	૪-૩૯	૬-૦૩	૧૨-૪૩	૩-૫૯	૫-૧૯	૭-૨૪	૮-૪૮
૧૪	૪-૩૯	૬-૦૩	૧૨-૪૪	૩-૫૮	૫-૧૯	૭-૨૪	૮-૪૮
૧૫	૪-૪૦	૬-૦૪	૧૨-૪૪	૩-૫૮	૫-૧૯	૭-૨૪	૮-૪૭
૧૬	૪-૪૦	૬-૦૪	૧૨-૪૪	૩-૫૯	૫-૧૯	૭-૨૩	૮-૪૭
૧૭	૪-૪૧	૬-૦૪	૧૨-૪૪	૩-૫૯	૫-૧૯	૭-૨૩	૮-૪૭
૧૮	૪-૪૨	૬-૦૫	૧૨-૪૪	૩-૫૯	૫-૧૯	૭-૨૩	૮-૪૬
૧૯	૪-૪૨	૬-૦૫	૧૨-૪૪	૪-૦૦	૫-૧૯	૭-૨૩	૮-૪૬
૨૦	૪-૪૩	૬-૦૬	૧૨-૪૪	૪-૦૦	૫-૧૯	૭-૨૩	૮-૪૬
૨૧	૪-૪૩	૬-૦૬	૧૨-૪૪	૪-૦૦	૫-૨૦	૭-૨૨	૮-૪૫
૨૨	૪-૪૪	૬-૦૭	૧૨-૪૪	૪-૦૧	૫-૨૦	૭-૨૨	૮-૪૫
૨૩	૪-૪૪	૬-૦૭	૧૨-૪૪	૪-૦૧	૫-૨૦	૭-૨૨	૮-૪૪
૨૪	૪-૪૫	૬-૦૭	૧૨-૪૪	૪-૦૧	૫-૧૯	૭-૨૧	૮-૪૪
૨૫	૪-૪૬	૬-૦૮	૧૨-૪૪	૪-૦૨	૫-૧૯	૭-૨૧	૮-૪૩
૨૬	૪-૪૬	૬-૦૮	૧૨-૪૪	૪-૦૨	૫-૧૯	૭-૨૦	૮-૪૩
૨૭	૪-૪૭	૬-૦૯	૧૨-૪૪	૪-૦૨	૫-૧૯	૭-૨૦	૮-૪૨
૨૮	૪-૪૭	૬-૦૯	૧૨-૪૪	૪-૦૨	૫-૧૯	૭-૨૦	૮-૪૧
૨૯	૪-૪૮	૬-૦૯	૧૨-૪૪	૪-૦૩	૫-૧૯	૭-૧૯	૮-૪૧
૩૦	૪-૪૮	૬-૧૦	૧૨-૪૪	૪-૦૩	૫-૧૯	૭-૧૯	૮-૪૦
૩૧	૪-૪૯	૬-૧૦	૧૨-૪૪	૪-૦૩	૫-૧૯	૭-૧૮	૮-૩૯

ઓગષ્ટ

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૪-૫૦	૬-૧૧	૧૨-૪૪	૪-૦૩	૫-૧૯	૭-૧૮	૮-૩૯
૨	૪-૫૦	૬-૧૧	૧૨-૪૪	૪-૦૩	૫-૧૯	૭-૧૭	૮-૩૮
૩	૪-૫૧	૬-૧૧	૧૨-૪૪	૪-૦૪	૫-૧૮	૭-૧૭	૮-૩૭
૪	૪-૫૧	૬-૧૨	૧૨-૪૪	૪-૦૪	૫-૧૮	૭-૧૬	૮-૩૭
૫	૪-૫૨	૬-૧૨	૧૨-૪૪	૪-૦૪	૫-૧૮	૭-૧૬	૮-૩૬
૬	૪-૫૩	૬-૧૩	૧૨-૪૪	૪-૦૪	૫-૧૮	૭-૧૫	૮-૩૫
૭	૪-૫૩	૬-૧૩	૧૨-૪૪	૪-૦૪	૫-૧૮	૭-૧૪	૮-૩૪
૮	૪-૫૪	૬-૧૩	૧૨-૪૪	૪-૦૪	૫-૧૭	૭-૧૪	૮-૩૪
૯	૪-૫૪	૬-૧૪	૧૨-૪૩	૪-૦૫	૫-૧૭	૭-૧૩	૮-૩૩
૧૦	૪-૫૫	૬-૧૪	૧૨-૪૩	૪-૦૫	૫-૧૭	૭-૧૩	૮-૩૨
૧૧	૪-૫૫	૬-૧૪	૧૨-૪૩	૪-૦૫	૫-૧૭	૭-૧૨	૮-૩૧
૧૨	૪-૫૬	૬-૧૫	૧૨-૪૩	૪-૦૫	૫-૧૬	૭-૧૧	૮-૩૦
૧૩	૪-૫૬	૬-૧૫	૧૨-૪૩	૪-૦૫	૫-૧૬	૭-૧૧	૮-૨૯
૧૪	૪-૫૭	૬-૧૬	૧૨-૪૩	૪-૦૫	૫-૧૬	૭-૧૦	૮-૨૮
૧૫	૪-૫૭	૬-૧૬	૧૨-૪૨	૪-૦૫	૫-૧૫	૭-૦૯	૮-૨૮
૧૬	૪-૫૮	૬-૧૬	૧૨-૪૨	૪-૦૫	૫-૧૫	૭-૦૮	૮-૨૭
૧૭	૪-૫૮	૬-૧૭	૧૨-૪૨	૪-૦૫	૫-૧૫	૭-૦૮	૮-૨૬
૧૮	૪-૫૯	૬-૧૭	૧૨-૪૨	૪-૦૫	૫-૧૪	૭-૦૭	૮-૨૫
૧૯	૪-૫૯	૬-૧૭	૧૨-૪૨	૪-૦૫	૫-૧૪	૭-૦૬	૮-૨૪
૨૦	૫-૦૦	૬-૧૮	૧૨-૪૧	૪-૦૫	૫-૧૩	૭-૦૫	૮-૨૩
૨૧	૫-૦૦	૬-૧૮	૧૨-૪૧	૪-૦૫	૫-૧૩	૭-૦૫	૮-૨૨
૨૨	૫-૦૧	૬-૧૮	૧૨-૪૧	૪-૦૫	૫-૧૩	૭-૦૪	૮-૨૧
૨૩	૫-૦૧	૬-૧૯	૧૨-૪૧	૪-૦૫	૫-૧૨	૭-૦૩	૮-૨૦
૨૪	૫-૦૨	૬-૧૯	૧૨-૪૦	૪-૦૫	૫-૧૨	૭-૦૨	૮+૧૯
૨૫	૫-૦૨	૬-૧૯	૧૨-૪૦	૪-૦૪	૫-૧૧	૭-૦૧	૮-૧૮
૨૬	૫-૦૩	૬-૧૯	૧૨-૪૦	૪-૦૪	૫-૧૧	૭-૦૦	૮-૧૭
૨૭	૫-૦૩	૬-૨૦	૧૨-૪૦	૪-૦૪	૫-૧૦	૭-૦૦	૮-૧૬
૨૮	૫-૦૪	૬-૨૦	૧૨-૩૯	૪-૦૪	૫-૧૦	૬-૫૯	૮-૧૫
૨૯	૫-૦૪	૬-૨૦	૧૨-૩૯	૪-૦૪	૫-૦૯	૬-૫૮	૮-૧૪
૩૦	૫-૦૪	૬-૨૧	૧૨-૩૯	૪-૦૪	૫-૦૯	૬-૫૭	૮-૧૩
૩૧	૫-૦૫	૬-૨૧	૧૨-૩૮	૪-૦૩	૫-૦૮	૬-૫૬	૮-૧૨

સપ્ટેમ્બર

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૫-૦૫	૬-૨૧	૧૨-૩૮	૪-૦૩	૫-૦૭	૬-૫૫	૮-૧૧
૨	૫-૦૬	૬-૨૧	૧૨-૩૮	૪-૦૩	૫-૦૭	૬-૫૪	૮-૧૦
૩	૫-૦૬	૬-૨૨	૧૨-૩૮	૪-૦૩	૫-૦૬	૬-૫૩	૮-૦૯
૪	૫-૦૬	૬-૨૨	૧૨-૩૭	૪-૦૩	૫-૦૬	૬-૫૨	૮-૦૮
૫	૫-૦૭	૬-૨૨	૧૨-૩૭	૪-૦૨	૫-૦૫	૬-૫૧	૮-૦૭
૬	૫-૦૭	૬-૨૩	૧૨-૩૭	૪-૦૨	૫-૦૪	૬-૫૧	૮-૦૬
૭	૫-૦૮	૬-૨૩	૧૨-૩૬	૪-૦૨	૫-૦૪	૬-૫૦	૮-૦૫
૮	૫-૦૮	૬-૨૩	૧૨-૩૬	૪-૦૧	૫-૦૩	૬-૪૯	૮-૦૪
૯	૫-૦૮	૬-૨૩	૧૨-૩૬	૪-૦૧	૫-૦૩	૬-૪૮	૮-૦૩
૧૦	૫-૦૯	૬-૨૪	૧૨-૩૫	૪-૦૧	૫-૦૨	૬-૪૭	૮-૦૨
૧૧	૫-૦૯	૬-૨૪	૧૨-૩૫	૪-૦૦	૫-૦૧	૬-૪૬	૮-૦૧
૧૨	૫-૦૯	૬-૨૪	૧૨-૩૪	૪-૦૦	૫-૦૧	૬-૪૫	૮-૦૦
૧૩	૫-૧૦	૬-૨૪	૧૨-૩૪	૪-૦૦	૫-૦૦	૬-૪૪	૭-૫૯
૧૪	૫-૧૦	૬-૨૫	૧૨-૩૪	૩-૫૯	૪-૫૯	૬-૪૩	૭-૫૭
૧૫	૫-૧૦	૬-૨૫	૧૨-૩૩	૩-૫૯	૪-૫૮	૬-૪૨	૭-૫૬
૧૬	૫-૧૧	૬-૨૫	૧૨-૩૩	૩-૫૯	૪-૫૮	૬-૪૧	૭-૫૫
૧૭	૫-૧૧	૬-૨૫	૧૨-૩૩	૩-૫૮	૪-૫૭	૬-૪૦	૭-૫૪
૧૮	૫-૧૧	૬-૨૬	૧૨-૩૨	૩-૫૮	૪-૫૬	૬-૩૯	૭-૫૩
૧૯	૫-૧૨	૬-૨૬	૧૨-૩૨	૩-૫૭	૪-૫૬	૬-૩૮	૭-૫૨
૨૦	૫-૧૨	૬-૨૬	૧૨-૩૨	૩-૫૭	૪-૫૫	૬-૩૭	૭-૫૧
૨૧	૫-૧૨	૬-૨૬	૧૨-૩૧	૩-૫૬	૪-૫૪	૬-૩૬	૭-૫૦
૨૨	૫-૧૩	૬-૨૭	૧૨-૩૧	૩-૫૬	૪-૫૩	૬-૩૫	૭-૪૯
૨૩	૫-૧૩	૬-૨૭	૧૨-૩૧	૩-૫૫	૪-૫૩	૬-૩૪	૭-૪૮
૨૪	૫-૧૩	૬-૨૭	૧૨-૩૦	૩-૫૫	૪-૫૨	૬-૩૩	૭-૪૭
૨૫	૫-૧૪	૬-૨૮	૧૨-૩૦	૩-૫૫	૪-૫૧	૬-૩૨	૭-૪૬
૨૬	૫-૧૪	૬-૨૮	૧૨-૩૦	૩-૫૪	૪-૫૦	૬-૩૧	૭-૪૫
૨૭	૫-૧૪	૬-૨૮	૧૨-૨૯	૩-૫૪	૪-૫૦	૬-૩૦	૭-૪૪
૨૮	૫-૧૪	૬-૨૮	૧૨-૨૯	૩-૫૩	૪-૪૯	૬-૨૯	૭-૪૩
૨૯	૫-૧૫	૬-૨૯	૧૨-૨૯	૩-૫૩	૪-૪૮	૬-૨૮	૭-૪૨
૩૦	૫-૧૫	૬-૨૯	૧૨-૨૮	૩-૫૨	૪-૪૭	૬-૨૭	૭-૪૧

ઓકટોબર

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૫-૧૫	૬-૨૯	૧૨-૨૮	૩-૫૨	૪-૪૭	૬-૨૬	૭-૪૦
૨	૫-૧૬	૬-૩૦	૧૨-૨૮	૩-૫૧	૪-૪૬	૬-૨૬	૭-૩૯
૩	૫-૧૬	૬-૩૦	૧૨-૨૭	૩-૫૧	૪-૪૫	૬-૨૫	૭-૩૯
૪	૫-૧૬	૬-૩૦	૧૨-૨૭	૩-૫૦	૪-૪૪	૬-૨૪	૭-૩૮
૫	૫-૧૬	૬-૩૦	૧૨-૨૭	૩-૫૦	૪-૪૪	૬-૨૩	૭-૩૭
૬	૫-૧૭	૬-૩૧	૧૨-૨૬	૩-૪૯	૪-૪૩	૬-૨૨	૭-૩૬
૭	૫-૧૭	૬-૩૧	૧૨-૨૬	૩-૪૯	૪-૪૨	૬-૨૧	૭-૩૫
૮	૫-૧૭	૬-૩૧	૧૨-૨૬	૩-૪૮	૪-૪૧	૬-૨૦	૭-૩૪
૯	૫-૧૮	૬-૩૨	૧૨-૨૫	૩-૪૮	૪-૪૧	૬-૧૯	૭-૩૩
૧૦	૫-૧૮	૬-૩૨	૧૨-૨૫	૩-૪૭	૪-૪૦	૬-૧૮	૭-૩૨
૧૧	૫-૧૮	૬-૩૨	૧૨-૨૫	૩-૪૭	૪-૩૯	૬-૧૭	૭-૩૧
૧૨	૫-૧૯	૬-૩૩	૧૨-૨૫	૩-૪૬	૪-૩૮	૬-૧૬	૭-૩૧
૧૩	૫-૧૯	૬-૩૩	૧૨-૨૪	૩-૪૫	૪-૩૮	૬-૧૬	૭-૩૦
૧૪	૫-૧૯	૬-૩૩	૧૨-૨૪	૩-૪૫	૪-૩૭	૬-૧૫	૭-૨૯
૧૫	૫-૨૦	૬-૩૪	૧૨-૨૪	૩-૪૪	૪-૩૬	૬-૧૪	૭-૨૮
૧૬	૫-૨૦	૬-૩૪	૧૨-૨૪	૩-૪૪	૪-૩૬	૬-૧૩	૭-૨૭
૧૭	૫-૨૦	૬-૩૫	૧૨-૨૩	૩-૪૩	૪-૩૫	૬-૧૨	૭-૨૭
૧૮	૫-૨૧	૬-૩૫	૧૨-૨૩	૩-૪૩	૪-૩૪	૬-૧૨	૭-૨૬
૧૯	૫-૨૧	૬-૩૫	૧૨-૨૩	૩-૪૨	૪-૩૪	૬-૧૧	૭-૨૫
૨૦	૫-૨૧	૬-૩૬	૧૨-૨૩	૩-૪૨	૪-૩૩	૬-૧૦	૭-૨૫
૨૧	૫-૨૨	૬-૩૬	૧૨-૨૩	૩-૪૨	૪-૩૨	૬-૦૯	૭-૨૪
૨૨	૫-૨૨	૬-૩૭	૧૨-૨૩	૩-૪૧	૪-૩૨	૬-૦૮	૭-૨૩
૨૩	૫-૨૨	૬-૩૭	૧૨-૨૨	૩-૪૧	૪-૩૧	૬-૦૮	૭-૨૨
૨૪	૫-૨૩	૬-૩૭	૧૨-૨૨	૩-૪૦	૪-૩૦	૬-૦૭	૭-૨૨
૨૫	૫-૨૩	૬-૩૮	૧૨-૨૨	૩-૪૦	૪-૩૦	૬-૦૬	૭-૨૧
૨૬	૫-૨૩	૬-૩૮	૧૨-૨૨	૩-૩૯	૪-૨૯	૬-૦૬	૭-૨૧
૨૭	૫-૨૪	૬-૩૯	૧૨-૨૨	૩-૩૯	૪-૨૮	૬-૦૫	૭-૨૦
૨૮	૫-૨૪	૬-૩૯	૧૨-૨૨	૩-૩૮	૪-૨૮	૬-૦૪	૭-૧૯
૨૯	૫-૨૪	૬-૪૦	૧૨-૨૨	૩-૩૮	૪-૨૭	૬-૦૪	૭-૧૯
૩૦	૫-૨૫	૬-૪૦	૧૨-૨૨	૩-૩૮	૪-૨૭	૬-૦૩	૭-૧૮
૩૧	૫-૨૫	૬-૪૧	૧૨-૨૨	૩-૩૭	૪-૨૬	૬-૦૨	૭-૧૮

નવેમ્બર

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર શાફિઇ	અસર હનફી	ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
૧	૫-૨૬	૬-૪૧	૧૨-૨૨	૩-૩૭	૪-૨૬	૬-૦૨	૭-૧૭
૨	૫-૨૬	૬-૪૨	૧૨-૨૧	૩-૩૬	૪-૨૫	૬-૦૧	૭-૧૭
૩	૫-૨૬	૬-૪૨	૧૨-૨૧	૩-૩૬	૪-૨૫	૬-૦૧	૭-૧૬
૪	૫-૨૭	૬-૪૩	૧૨-૨૧	૩-૩૬	૪-૨૪	૬-૦૦	૭-૧૬
૫	૫-૨૭	૬-૪૩	૧૨-૨૧	૩-૩૫	૪-૨૪	૬-૦૦	૭-૧૬
૬	૫-૨૮	૬-૪૪	૧૨-૨૧	૩-૩૫	૪-૨૩	૫-૫૯	૭-૧૫
૭	૫-૨૮	૬-૪૪	૧૨-૨૨	૩-૩૫	૪-૨૩	૫-૫૯	૭-૧૫
૮	૫-૨૯	૬-૪૫	૧૨-૨૨	૩-૩૫	૪-૨૨	૫-૫૮	૭-૧૫
૯	૫-૨૯	૬-૪૫	૧૨-૨૨	૩-૩૪	૪-૨૨	૫-૫૮	૭-૧૪
૧૦	૫-૩૦	૬-૪૬	૧૨-૨૨	૩-૩૪	૪-૨૨	૫-૫૭	૭-૧૪
૧૧	૫-૩૦	૬-૪૭	૧૨-૨૨	૩-૩૪	૪-૨૧	૫-૫૭	૭-૧૪
૧૨	૫-૩૦	૬-૪૭	૧૨-૨૨	૩-૩૪	૪-૨૧	૫-૫૭	૭-૧૩
૧૩	૫-૩૧	૬-૪૮	૧૨-૨૨	૩-૩૩	૪-૨૧	૫-૫૬	૭-૧૩
૧૪	૫-૩૧	૬-૪૮	૧૨-૨૨	૩-૩૩	૪-૨૦	૫-૫૬	૭-૧૩
૧૫	૫-૩૨	૬-૪૯	૧૨-૨૨	૩-૩૩	૪-૨૦	૫-૫૬	૭-૧૩
૧૬	૫-૩૨	૬-૫૦	૧૨-૨૨	૩-૩૩	૪-૨૦	૫-૫૫	૭-૧૩
૧૭	૫-૩૩	૬-૫૦	૧૨-૨૩	૩-૩૩	૪-૧૯	૫-૫૫	૭-૧૨
૧૮	૫-૩૩	૬-૫૧	૧૨-૨૩	૩-૩૩	૪-૧૯	૫-૫૫	૭-૧૨
૧૯	૫-૩૪	૬-૫૧	૧૨-૨૩	૩-૩૨	૪-૧૯	૫-૫૫	૭-૧૨
૨૦	૫-૩૫	૬-૫૨	૧૨-૨૩	૩-૩૨	૪-૧૯	૫-૫૫	૭-૧૨
૨૧	૫-૩૫	૬-૫૩	૧૨-૨૪	૩-૩૨	૪-૧૯	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૨	૫-૩૬	૬-૫૩	૧૨-૨૪	૩-૩૨	૪-૧૯	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૩	૫-૩૬	૬-૫૪	૧૨-૨૪	૩-૩૨	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૪	૫-૩૭	૬-૫૫	૧૨-૨૪	૩-૩૨	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૫	૫-૩૭	૬-૫૫	૧૨-૨૫	૩-૩૨	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૬	૫-૩૮	૬-૫૬	૧૨-૨૫	૩-૩૨	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૭	૫-૩૮	૬-૫૭	૧૨-૨૫	૩-૩૨	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૮	૫-૩૯	૬-૫૭	૧૨-૨૬	૩-૩૨	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨
૨૯	૫-૩૯	૬-૫૮	૧૨-૨૬	૩-૩૨	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨
૩૦	૫-૪૦	૬-૫૯	૧૨-૨૬	૩-૩૩	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૨

ડિસેમ્બર

તા.	સુબ્હે સાદિક	તુલૂએ આફતાબ	ઝવાલ	અસર		ગુરૂબે આફતાબ	ઇશા
				શાફિઇ	હનફી		
૧	૫-૪૧	૬-૫૯	૧૨-૨૭	૩-૩૩	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૩
૨	૫-૪૧	૭-૦૦	૧૨-૨૭	૩-૩૩	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૩
૩	૫-૪૨	૭-૦૦	૧૨-૨૭	૩-૩૩	૪-૧૮	૫-૫૪	૭-૧૩
૪	૫-૪૨	૭-૦૧	૧૨-૨૮	૩-૩૩	૪-૧૯	૫-૫૪	૭-૧૩
૫	૫-૪૩	૭-૦૨	૧૨-૨૮	૩-૩૩	૪-૧૯	૫-૫૪	૭-૧૩
૬	૫-૪૩	૭-૦૨	૧૨-૨૯	૩-૩૪	૪-૧૯	૫-૫૫	૭-૧૪
૭	૫-૪૪	૭-૦૩	૧૨-૨૯	૩-૩૪	૪-૧૯	૫-૫૫	૭-૧૪
૮	૫-૪૫	૭-૦૪	૧૨-૨૯	૩-૩૪	૪-૧૯	૫-૫૫	૭-૧૪
૯	૫-૪૫	૭-૦૪	૧૨-૩૦	૩-૩૪	૪-૨૦	૫-૫૫	૭-૧૪
૧૦	૫-૪૬	૭-૦૫	૧૨-૩૦	૩-૩૫	૪-૨૦	૫-૫૬	૭-૧૫
૧૧	૫-૪૬	૭-૦૬	૧૨-૩૧	૩-૩૫	૪-૨૦	૫-૫૬	૭-૧૫
૧૨	૫-૪૭	૭-૦૬	૧૨-૩૧	૩-૩૫	૪-૨૦	૫-૫૬	૭-૧૫
૧૩	૫-૪૭	૭-૦૭	૧૨-૩૨	૩-૩૬	૪-૨૧	૫-૫૬	૭-૧૬
૧૪	૫-૪૮	૭-૦૭	૧૨-૩૨	૩-૩૬	૪-૨૧	૫-૫૭	૭-૧૬
૧૫	૫-૪૮	૭-૦૮	૧૨-૩૩	૩-૩૬	૪-૨૧	૫-૫૭	૭-૧૭
૧૬	૫-૪૯	૭-૦૯	૧૨-૩૩	૩-૩૭	૪-૨૨	૫-૫૮	૭-૧૭
૧૭	૫-૫૦	૭-૦૯	૧૨-૩૪	૩-૩૭	૪-૨૨	૫-૫૮	૭-૧૮
૧૮	૫-૫૦	૭-૧૦	૧૨-૩૪	૩-૩૮	૪-૨૩	૫-૫૮	૭-૧૮
૧૯	૫-૫૧	૭-૧૦	૧૨-૩૫	૩-૩૮	૪-૨૩	૫-૫૯	૭-૧૮
૨૦	૫-૫૧	૭-૧૧	૧૨-૩૫	૩-૩૯	૪-૨૪	૫-૫૯	૭-૧૯
૨૧	૫-૫૨	૭-૧૧	૧૨-૩૬	૩-૩૯	૪-૨૪	૬-૦૦	૭-૧૯
૨૨	૫-૫૨	૭-૧૨	૧૨-૩૬	૩-૪૦	૪-૨૫	૬-૦૦	૭-૨૦
૨૩	૫-૫૩	૭-૧૨	૧૨-૩૭	૩-૪૦	૪-૨૫	૬-૦૧	૭-૨૦
૨૪	૫-૫૩	૭-૧૩	૧૨-૩૭	૩-૪૧	૪-૨૬	૬-૦૧	૭-૨૧
૨૫	૫-૫૪	૭-૧૩	૧૨-૩૭	૩-૪૧	૪-૨૬	૬-૦૨	૭-૨૧
૨૬	૫-૫૪	૭-૧૪	૧૨-૩૮	૩-૪૨	૪-૨૭	૬-૦૨	૭-૨૨
૨૭	૫-૫૫	૭-૧૪	૧૨-૩૮	૩-૪૨	૪-૨૭	૬-૦૩	૭-૨૨
૨૮	૫-૫૫	૭-૧૪	૧૨-૩૯	૩-૪૩	૪-૨૮	૬-૦૪	૭-૨૩
૨૯	૫-૫૫	૭-૧૫	૧૨-૩૯	૩-૪૩	૪-૨૮	૬-૦૪	૭-૨૪
૩૦	૫-૫૬	૭-૧૫	૧૨-૪૦	૩-૪૪	૪-૨૯	૬-૦૫	૭-૨૪
૩૧	૫-૫૬	૭-૧૬	૧૨-૪૦	૩-૪૫	૪-૩૦	૬-૦૫	૭-૨૫

(૪) જરૂરી મસાઈલ

(૧) ઔરતોએ ફજરની નમાઝનો વખત થતાંની સાથે અંધારામાં જ નમાઝ પઢી લેવી મુસ્તહબ છે.

(૨) પુરુષોએ ફજરની નમાઝનો વખત થયા પછી, પુષ્કળ અજવાળું થયા બાદ, સૂરજ ઉગવાથી અડધા કલાક પહેલાં નમાઝ પઢવી મુસ્તહબ છે.

(૩) ઝોહરની નમાઝને એક મિસ્લ છાંયડાની અંદર અંદર પઢી લેવી અફઝલ છે.

(૪) અસરની નમાઝને વાદળ ન હોય ત્યારે વખત થયા પછી, મોડી અદા કરવી મુસ્તહબ છે.

(૫) અસરની નમાઝ તડકો પીળો પડે ત્યાં સુધી મોડું કરીને પઢવાથી મકરૂહે તહરીમી થશે.

(૬) સુબ્હે સાદિક થયા પછી (ફજરની સુન્નતો સિવાય) કોઈ પણ નફલ નમાઝ પઢવી મકરૂહે તહરીમી છે.

(૭) ઈશરાકની નમાઝ પઢવા માટે સૂર્યોદય પછી પંદર મિનિટ થતાં સુધી મસ્જિદમાં બેસી ઝિક્રમાં મશગૂલ રહેવું અફઝલ છે.

(૮) ઈશરાકની નમાઝને સૂરજ ઉગ્યા બાદ પંદર મિનિટ ઉપર થઈ ગયા પછી પઢવી.

(૯) સૂરજ ઉગતો હોય ત્યારે, સૂરજ માથા પર હોય ત્યારે અને સૂરજ ગુરૂબ થતી વખતે કોઈ પણ પ્રકારની નમાઝ પઢવી નાજાઈઝ છે.

(૧૦) અલબત્ત, જો અસરની નમાઝ બાકી હોય તો અસરની નમાઝને સૂરજ ગુરૂબ થવા પહેલાં પહેલાં પણ પઢી લેવી જાઈઝ છે.

(૧૧) અસરના ફર્ઝ અદા થયા પછી મગરિબની નમાઝ સુધી કોઈ પણ પ્રકારની નફલ નમાઝ પઢવી મકરૂહે તહરીમી છે.

(૧૨) મગરિબની નમાઝને વખત શરૂ થતાં જ પઢી લેવી મુસ્તહબ છે.

(૧૩) મગરિબની નમાઝ પઢવામાં જેટલું મોડું કરવામાં આવશે તેટલા પ્રમાણમાં કરાહત આવશે.

(૧૪) ઈશાની નમાઝ રાતના પ્રથમ ભાગ સુધીમાં અદા કરી લેવી મુસ્તહબ છે.

(૧૫) ઈશાની નમાઝ અડધી રાત થતાં સુધીમાં પઢી લેવી જાઈઝ છે.

(૧૬) ઈશાની નમાઝને અડધી રાત પછી અદા કરવી મકરૂહે તહરીમી છે.

રબ્બના તકબ્બલ મિન્ના ઈન્ન-ક અન્તસ્સમીઉલ અલીમ. વ તુબ અલયના ઈન્ન-ક અન્તત્તવ્વાબુર્રહીમ. સુબ્હા-ન રબ્બિ-ક રબ્બિલ ઈઝઝતી અમ્મા યસીફુ-ન, વ સલામુન અલલ મુરસલીન. વલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન.

تمت بالخير الحمد لله على ذالك

-: અહકર :-
(મવ.) શમ્સુલહક હાશિમ.
સાંઝા, જિ. આણંદ
મોબા. ૯૯૨૫૫૪૨૩૨૦
મોહર્રમ. ૧૪૩૫ હી-
ડીસેમ્બર-૨૦૧૩ ।

નમ્ર અપીલ

ઉમ્મતનાં સખી, માલદાર મુસલમાન મર્દો તથા ઔરતોને ખાસ વિનંતી કે દીની સાહિત્ય (કિતાબો)નાં પ્રચાર-પ્રસાર માટે ઉપયોગી પ્રકાશનો પ્રગટ કરવા તથા છપાવવાનાં આ નેક કાર્યમાં દરેક પ્રકારે અમલી સાથ-સહકાર આપી સવાબે દારૈન હાસિલ કરો. તેમજ મર્હૂમોનાં ઈસાલે સવાબ માટે પણ સહકાર આપશો.

: સંપર્ક :

મોબા: ૯૯૨૫૫૪૨૩૨૦

મો. શમ્સુલહક્ક હાશિમ,

મુ-સાંગા, જિ. આણંદ ગુજરાત.